

Συντάκτρια: Μιχαηλίδου Αναστασία
Επιβλέπων καθηγητής: Αλέξιος Δέφνερ

Θέμα:

Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα..
Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Περίληψη

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία πραγματεύεται το θέμα «Τουρισμός και Κλιματική Αλλαγή-Η περίπτωση της Χαλκιδικής». Βασική επιδίωξη είναι η εξέταση της επίδρασης της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην περιοχή της Χαλκιδικής. Για το λόγο αυτό, αρχικά γίνεται βιβλιογραφική ανασκόπηση στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, καθώς επίσης και στις ενέργειες που υλοποιούνται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για τον μετριασμό και αποτροπή αυτής, ενώ εξετάζεται και το φαινόμενο του τουρισμού. Μέσα από την εμπειρική έρευνα, επιδιώκεται να διαπιστωθεί κατά πόσο τα συμμετέχοντα ξενοδοχεία γνωρίζουν το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, αν πιστεύουν ότι τους επηρεάζει ή μπορεί να τους επηρεάσει, καθώς επίσης και να διερευνηθεί σε ποιο βαθμό συμβάλλουν στην άμβλυνση και αποτροπή της κλιματικής αλλαγής. Τέλος, γίνονται εκτενείς προτάσεις, οι οποίες αφορούν το σύνολο των εμπλεκομένων στον τουρισμό, δηλαδή τις ξενοδοχειακές μονάδες, τις υπηρεσίες εστίασης, τους μεταφορείς, αλλά και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, έτσι ώστε να συντονιστούν και να υιοθετήσουν από κοινού ένα προφίλ περισσότερο φιλοπεριβαλλοντικό, προκειμένου η τουριστική δραστηριότητα να μην επιβαρύνει το περιβάλλον. Παράλληλα, επιδίωξη αποτελεί η αποτροπή και δράση έναντι των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

***Λέξεις Κλειδιά:** Μορφές τουρισμού, Κλιματική αλλαγή, Προσαρμογή, Χαλκιδική, Σενάρια, Δράσεις, Κατευθύνσεις*

Abstract

This Diploma Thesis deals with "Tourism and Climate Change - The Case of Chalkidiki". The main objective is to examine the impact of climate change on tourism in the Chalkidiki region. For this reason, a bibliographic review is initially made on the issue of climate change, as well as on the actions undertaken at national and international level to mitigate and prevent it, and the phenomenon of tourism is also being considered. Through empirical research, it is intended to ascertain whether participating hotels are aware of the issue of climate change if they think they are affecting or likely to affect them, as well as to explore to what extent they help mitigate and prevent climate change. Lastly, extensive proposals are being made, which concern all those involved in tourism, the hotel units, catering services, carriers, and local authorities, so as to coordinate and adopt a more environmentally friendly profile in order to tourist activity does not burden the environment. At the same time, the aim is to prevent and act against the effects of climate change.

Keywords: *Types of tourism, Climate change, Adaptation, Chalkidiki, Scenarios, Actions, Directions*

Περιεχόμενα

Περίληψη	ii
Abstract.....	iii
Κατάλογος Εικόνων	6
Κατάλογος Διαγραμμάτων	7
Κατάλογος Πινάκων.....	8
Κατάλογος Αρκτικόλεξων	9
Εισαγωγή	10
Κεφάλαιο 1: Ο τουρισμός και η κλιματική αλλαγή	13
1.1 Βασικές έννοιες τουρισμού	13
1.2 Κλιματική αλλαγή	22
1.2.1 Ορισμός και αίτια	22
1.2.2 Διεθνείς δράσεις για την κλιματική αλλαγή.....	29
1.2.3 Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό	40
1.2.4 Κλιματική αλλαγή και θαλάσσιος-παράκτιος, νησιωτικός τουρισμός.....	43
Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου	44
Κεφάλαιο 2: Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.....	45
Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου	51
Κεφάλαιο 3: Κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα.....	52
Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου	55
Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία.....	56
Κεφάλαιο 5: Ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης στη Χαλκιδική.....	60
5.1 Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	60
5.2 Στατιστικά στοιχεία τουρισμού στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.....	62
5.3 Η περιοχή της Χαλκιδικής.....	65
5.4 Ο τουρισμός στην Χαλκιδική-υφιστάμενη κατάσταση	68
Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου	73
6. Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου.....	74
Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου	85
Κεφάλαιο 7: Σενάρια κλιματικής αλλαγής στην Χαλκιδική και προτεινόμενες δράσεις/κατευθύνσεις	86
7.1 Σενάρια κλιματικής αλλαγής στην περιοχή μελέτης	86
7.2 Στρατηγικές-Δράσεις προσαρμογής του τουρισμού της Χαλκιδικής στην κλιματική αλλαγή	87
7.3 Προτάσεις αντιμετώπισης κλιματολογικών μεταβολών και προστασίας του περιβάλλοντος της περιοχής	89

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

7.4 Προτάσεις ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος της περιοχής μελέτης	93
Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου	96
Συμπεράσματα	98
Βιβλιογραφία.....	101
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	111

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.2.1.1: Δραστηριότητες παράκτιου τουρισμού.....	17
Εικόνα 1.2.1.1: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, 2015.....	25
Εικόνα 1.2.1.2: Μόλυνση της ατμόσφαιρας από τις εκπομπές των αερίων	27
Εικόνα 1.2.2.1: Το λογότυπο της Συνθήκης του Κιότο.....	31
Εικόνα 1.2.2.2: Οι χώρες και το Πρωτόκολλο του Κιότο.....	33
Εικόνα 1.2.2.3: Η σημαία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.....	35
Εικόνα 1.2.2.3: Η αποτίμηση της κλιματικής αλλαγής	38
Εικόνα 1.2.3.1: Φαινόμενο διάβρωσης των ακτών στην Κρήτη.....	43
Εικόνα 2.1: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και στόχοι της Ε.Ε.	48
Εικόνα 4.1: Δείγμα ερωτηματολογίου	58
Εικόνα 5.1.1: Η περιφέρεια της κεντρικής Μακεδονίας.....	60
Εικόνα 5.3.1: Περιοχή μελέτης	66
Εικόνα 5.3.2: Το Κάστρο της Νέας Φώκαιας, 1950	67
Εικόνα 5.3.2: Το Κάστρο της Νέας Φώκαιας, 2018	68
Εικόνα 5.4.1: Παραλία Σιθωνίας στη Χαλκιδική	69
Εικόνα 7.2.1: Λεωφορεία στην Αθήνα που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο.....	91
Εικόνα 7.2.2: Alia Palace Luxury Hotels and Villas	120
Εικόνα 7.2.3: Antigoni Beach Resort.....	121
Εικόνα 7.2.4: Aranemia by Flegra Hotels	122
Εικόνα 7.2.5: Blue Carpet Luxury Suits.....	123
Εικόνα 7.2.6: Coral Blue Beach Hotel.....	124
Εικόνα 7.2.7: Cronwell Resort Serimilia	125
Εικόνα 7.2.8: Danai Beach Resort and Villas.....	126
Εικόνα 7.2.9: Elani Bay Resort.....	127
Εικόνα 7.2.10: Flegra Beach	128
Εικόνα 7.2.11: Flegra Palace Hotel.....	129
Εικόνα 7.2.12: Glavas Inn Hotel	130
Εικόνα 7.2.13: Grecotel Pella Beach	131
Εικόνα 7.2.14: Hanioti Grandotel Hotel.....	132
Εικόνα 7.2.15: Lagomandra Hotel and Spa	133
Εικόνα 7.2.16: Maidonette Allegro	134
Εικόνα 7.2.17: Petrino Suits Hotel	135
Εικόνα 7.2.18: Philoxenia Hotel	136
Εικόνα 7.2.19: Royalty Suits Seaside.....	137
Εικόνα 7.2.20: Sani Resort	138
Εικόνα 7.2.21: Skion Palace Beach Hotel	139

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1: Συνοπτική παρουσίαση των προγραμμάτων	51
Διάγραμμα 6.1: Είδος καταλύματος	75
Διάγραμμα 6.2: Περιοχή καταλύματος.....	75
Διάγραμμα 6.3: Αριθμός δωματίων.....	76
Διάγραμμα 6.4: Απόσταση καταλύματος από την θάλασσα	77
Διάγραμμα 6.5: Μέση πληρότητα καταλύματος.....	77
Διάγραμμα 6.6: Οι μεταβολές που έχουν παρατηρηθεί στη Χαλκιδική	78
Διάγραμμα 6.7: Σε ποιο βαθμό θα επηρεαστεί ο τουρισμός της περιοχής.....	80
Διάγραμμα 6.8: Αειφορία και ξενοδοχειακή μονάδα	81
Διάγραμμα 6.9: Συλλογικές δράσεις τις πολιτείας και των επιχειρήσεων.....	83

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.2.2.1: Διεθνείς διασκέψεις	29
Πίνακας 1.2.3.1: Οι σημαντικότερες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων τους στον τουρισμό	41
Πίνακας 2.1: Αναπτυξιακή Νομοθεσία που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή	46
Πίνακας 4.1: Καταλύματα που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα	57
Πίνακας 4.1: Καταλύματα που δεν ανταποκρίθηκαν στην έρευνα.....	58
Πίνακας 5.2.1: Βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας 2018	62
Πίνακας 5.2.2: Βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας 2016	62
Πίνακας 5.2.2: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για το έτος 2016	64
Πίνακας 5.2.3: Διεθνείς και εγχώριες αεροπορικές αφίξεις για το 2016.....	65
Πίνακας 5.4.1: Swot Analysis	70
Πίνακας 7.2.1: Παρουσίαση προτάσεων για την προστασία της περιοχής	89
Πίνακας 7.4.1: Τομείς και δράσεις για την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος	93
Πίνακας 7.4.2: Μέρος Α' ερωτηματολογίου	117
Πίνακας 7.4.3: Μέρος Β' ερωτηματολογίου	118
Πίνακας 7.4.4: Μέρος Γ' ερωτηματολογίου.....	119
Πίνακας 7.4.5: Μέρος Δ' ερωτηματολογίου	119

Κατάλογος Αρκτικόλεξων

ΠΟΤ: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

ΑΠΕ: Ανανεώσιμη Πηγή Ενέργειας

CFC: Χλωροφθοράνθρακες

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΠΑΑ: Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης

ΥΜΕΠΕΡΑΑ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη

ΠΕΠ: Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΜΟ: Παγκόσμιος Μετεωρολογικός Οργανισμός

ΠΕ: Περιφερειακή Ενότητα

UNFCCC: United Nations Framework Convention on Climate Change

WG: Working Groups

IPCC: Επιστημονική Διακυβερνητική Επιτροπή

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΣΠΚΑ: Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής στη Κλιματική Αλλαγή

COP: Conference of the Parties

Εισαγωγή

Το κλίμα έχει διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο για την ανθρώπινη εξέλιξη, καθώς οι αλλαγές του κλίματος προσδιόριζαν τη ζωή και ευημερία του ανθρώπου. Αξιοσημείωτο δε, είναι το γεγονός ότι κατά την αρχαιότητα πολλοί ακμάζοντες πολιτισμοί καταστράφηκαν εξαιτίας κάποιου έκτακτου γεγονότος, το οποίο σχετιζόταν με το κλίμα, όπως για παράδειγμα ήταν μια εκτεταμένη ξηρασία ή μια ξαφνική παρατεταμένη πτώση της θερμοκρασίας. Στο πέρασμα του χρόνου, υπήρξαν κλιματικές μεταβολές, ωστόσο τις περισσότερες φορές γίνονταν με αργό ρυθμό και έτσι η φύση και κατ' επέκταση και ο άνθρωπος είχε τη δυνατότητα να προσαρμόζεται στις νέες επικρατούσες συνθήκες και επομένως να επιβιώνει (Δούση, 2017).

Ωστόσο, κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, διαπιστώνεται αύξηση της θερμοκρασίας, η οποία φαίνεται να σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την ανθρωπογενή αύξηση της συγκέντρωσης των αερίων του θερμοκηπίου. Μάλιστα η διαφανόμενη αυτή αύξηση της θερμοκρασίας έχει θορυβήσει την επιστημονική κοινότητα, η οποία μελετά εκτενώς το θέμα και έχει προβεί σε διάφορες προβλέψεις και σενάρια αναφορικά με την εξέλιξη που θα έχει το φαινόμενο αυτό. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την σοβαρότητα της κατάστασης, το θέμα αυτό έχει μπει ήδη στην ατζέντα της διεθνούς πολιτικής και λαμβάνονται μέτρα κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τον μετριασμό των συνεπειών που αναμένεται να προκαλέσει (Κούγκολος, 2007).

Από την κλιματική αλλαγή, αναμένεται να επηρεαστούν πολλοί κλάδοι της οικονομίας, όπως είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία, ενώ επίδραση θα υπάρξει και στον τομέα του τουρισμού, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο τουρισμός εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους πόρους που αναμένεται να επηρεαστούν από την κλιματική αλλαγή. Ορισμένοι κίνδυνοι που είναι πιθανό να εμφανιστούν και να επηρεάσουν τον τουρισμό εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής είναι ο περιορισμός των διαθέσιμων υδάτινων πόρων, η διάβρωση των ακτών, οι αλλαγές στο τοπίο, όπως επίσης και η αύξηση της εκδήλωσης ακραίων καιρικών φαινομένων (Κοκκώσης κ.α., 2011).

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τα επίπεδα εξοικείωσης των καταλυμάτων και των ιδιοκτητών τους με την έννοια της κλιματικής αλλαγής, καθώς επίσης και να διαπιστώσει τις ενέργειες στις οποίες προβαίνουν για την ανάσχεση αυτής στην περιοχή μελέτης, την Χαλκιδική. Επιπλέον, η εργασία επιδιώκει να παρουσιάσει

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

προτάσεις για την αντιμετώπιση των κλιματολογικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η περιοχή μελέτης.

Το αντικείμενο μελέτης της συγκεκριμένης εργασίας είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η ανθρωπότητα βρίσκεται αντιμέτωπη με την πρόκληση της κλιματικής αλλαγής, η οποία αναμένεται να επηρεάσει ένα μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων, όπου ο άνθρωπος θα πρέπει να προσαρμοστεί για να καταφέρει να επιβιώσει. Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους τομείς που θα επηρεαστεί λόγω της σύνδεσης που υπάρχει μεταξύ αυτού και του φυσικού περιβάλλοντος. Επομένως, οι επιχειρήσεις του κλάδου, αλλά και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να προβούν στις αναγκαίες ενέργειες, έτσι ώστε να αποτραπεί στον βαθμό που είναι εφικτό η κλιματική αλλαγή, είτε να μετριαστούν οι συνέπειές της.

Η πρωτοτυπία της εργασίας έγκειται στο ότι διερευνά την επίδραση της κλιματικής αλλαγή στην περιοχή της Χαλκιδικής, ενώ συνάμα προτείνει λύσεις για την αντιμετώπιση και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Το εν λόγω θέμα δεν έχει μελετηθεί εκτενώς, πόσο μάλλον με έρευνα πεδίου στην περιοχή μελέτης.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται προς απάντηση στην παρούσα εργασία είναι τα ακόλουθα:

- Ποιο είναι το επίπεδο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των ιδιοκτητών καταλυμάτων στην Χαλκιδική αναφορικά με ζητήματα κλιματικής αλλαγής;
- Σε ποιες ενέργειες προβαίνουν τα καταλύματα για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής;
- Ποιες είναι οι Στρατηγικές-Δράσεις προσαρμογής που αφορούν τον τουρισμό της Χαλκιδικής στην κλιματική αλλαγή;
- Ποιες είναι οι προτάσεις που αφορούν την αντιμετώπιση των κλιματικών μεταβολών, την προστασία του περιβάλλοντος και την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της Χαλκιδικής;

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αποτελείται από επτά κεφάλαια. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται βασικές έννοιες που αφορούν τον τουρισμό, όπως είναι η οριοθέτηση του φαινομένου, τα είδη και οι μορφές τουρισμού, η ανάπτυξη και εξέλιξη του τουρισμού, καθώς επίσης και οι επιπτώσεις που προκαλεί ο τουρισμός στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. Επιπροσθέτως, γίνεται εκτενής αναφορά στην

κλιματική αλλαγή, στα αίτια της κλιματικής αλλαγής, στη Συνθήκη του Κιότο και στην πολιτική που εφαρμόζει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, καθώς και τα όσα αναφέρονται στον τουρισμό από την επιστημονική διακυβερνητική επιτροπή. Στη συνέχεια, μελετώνται οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό, η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον θαλάσσιο, παράκτιο και νησιωτικό τουρισμό, καθώς και οι στρατηγικές που εφαρμόζονται σχετικά με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνονται στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, στα πλαίσια της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», καθώς και μέσω των προγραμμάτων Life+ και της πλατφόρμας Adapt. Έπειτα, το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει την μελλοντική σχέση που αναμένεται να υπάρξει μεταξύ τουρισμού και κλιματικής αλλαγής, καθώς τις κατευθύνσεις που εφαρμόζονται και αναμένεται να εφαρμοστούν στο εξής για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που επιφέρει η κλιματική αλλαγή. Το κεφάλαιο τέσσερα, αναφέρεται στη μεθοδολογία που αφορά την μελέτη περίπτωσης που ακολουθεί και αφορά με τη σειρά της την περιοχή της Χαλκιδικής, όπου επιχειρείται να αποτυπωθεί η υφιστάμενη κατάσταση ως προς τον τουρισμό και τη σύνδεσή του με την κλιματική αλλαγή. Στο κεφάλαιο πέντε, γίνεται εκτενής ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης, στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας και ειδικότερα της Χαλκιδικής, σε σχέση με την τουριστική δραστηριότητα της περιοχής. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται εκτεταμένη ανάλυση των αποτελεσμάτων των που αφορούν την εμπειρική μελέτη που έγινε με την χρήση του ερωτηματολογίου, μέσω διαγραμμάτων και σχολίων.

Το κεφάλαιο εφτά παρουσιάζει τα σενάρια που αφορούν την κλιματική αλλαγή στην Χαλκιδική, όπως και τις προτάσεις που γίνονται για την αντιμετώπιση των κλιματολογικών μεταβολών και για την περαιτέρω προστασία του περιβάλλοντος. Αναλύει τις στρατηγικές-δράσεις προσαρμογής του τουρισμού της Χαλκιδικής στην κλιματική αλλαγή, ενώ παρουσιάζει και ορισμένες προτάσεις αναφορικά με την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της Χαλκιδικής.

Κεφάλαιο 1: Ο τουρισμός και η κλιματική αλλαγή

1.1 Βασικές έννοιες τουρισμού

Ορισμός

Οι ρίζες του σημερινού τουρισμού πηγάζουν από τους την αρχαιότητα, ενώ η ύπαρξη του τουρισμού παρατηρείται σε όλες τις ιστορικές περιόδους. Το γεγονός αυτό φανερώνει το συνεχές ανθρώπινο ενδιαφέρον για την ανακάλυψη νέων τόπων και πολιτισμών (Λαλούμης, 2015).

Ανατρέχοντας στη βιβλιογραφία διαπιστώνεται ότι υπάρχουν πολλοί ορισμοί που προσπαθούν να περιγράψουν τον τουρισμό. Το κοινό χαρακτηριστικό της πλειοψηφίας των ορισμών, τον χαρακτηρίζουν ως μια δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με την τάση του ανθρώπου για επικοινωνία, ψυχαγωγία και δημιουργία νέων εμπειριών μέσα από κάποιον ταξιδιωτικό προορισμό. Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά του τουρισμού, θα πρέπει να τονιστεί ότι ο τουρισμός συνιστά αποτέλεσμα μεμονωμένης, είτε ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς, προκειμένου να υπάρξει ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους (Ηγουμενάκης & Κραβαρίτης, 2004). Επιπλέον, οι διάφορες μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό, και την διαμονή σε αυτόν, υπό την ευρύτερη έννοια, όπου ουσιαστικά συμπεριλαμβάνεται και η διατροφή. Ακόμη, η μετακίνηση που πραγματοποιούν οι άνθρωποι σε διάφορους προορισμούς έχει χαρακτήρα προσωρινό, καθώς τα άτομα αυτά επιδιώκουν να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης διαμονής τους, εντός λίγων ημερών ή εβδομάδων ή μηνών (Καλιφιώτης, 1976).

Υπάρχει μια χρονολογική εξέλιξη στην προσπάθεια να δοθεί ένας ακριβής ορισμός για τον τουρισμό. Παρακάτω θα αναφερθεί μόνο ο επίσημος ορισμός από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ) (1993), ορίζει τον τουρισμό *ως το σύνολο των δραστηριοτήτων των ατόμων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρη διαφορετικά από το σύνηθες περιβάλλον τους, για λόγους αναψυχής, αποφυγής προβλημάτων της καθημερινότητας, για άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων κα., και για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο του ενός έτους.*

Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, ο τουρισμός μπορεί να οριστεί ως «το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων, τα οποία προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού

και τη διαμονή μη μόνιμων κατοίκων, εφόσον αυτά δεν οδηγούν σε μόνιμη διαμονή και δεν συνδέονται με κάποιου είδους κερδοσκοπική δραστηριότητα (Hunziker & Kraft, 1991). Επιπλέον, οι Makintosh & Goeldner (1991), αναφέρουν ότι ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικό, ψυχολογικό, καθώς και οικονομικό φαινόμενο, το οποίο προκύπτει μέσω της δράσης και της αντίδρασης παραγόντων όπως είναι ο επισκέπτης, η κοινωνία του τόπου προορισμού, η τουριστική επιχείρηση που εμπλέκεται στην όλη διαδικασία, καθώς επίσης και το κράτος. Επιπροσθέτως, οι Μυλωνόπουλος & Μοίρας (2011), αναδεικνύουν ως κύρια αιτία μετακίνησης ενός τουρίστα από τον τόπο διαμονής τους σε κάποιον άλλον την εργασία, καθώς ένας σημαντικός αριθμός τουριστών μετακινείται για την σύναψη εμπορικών σχέσεων και την ανάπτυξη αντίστοιχων δραστηριοτήτων.

Είδη-μορφές τουρισμού

Υπάρχουν πολλά στοιχεία που διαμορφώνουν το είδος και τη μορφή του τουρισμού που τελικά επιλέγει ο τουρίστας. Τέτοια στοιχεία είναι η χώρα προέλευσης, η χρονική περίοδος, η διάρκεια, καθώς και ο σκοπός του τουρίστα (Λαγός, 2005).

Ο τουρισμός ανάλογα με τη χώρα προέλευσης του τουρίστα διακρίνεται σε *εγχώριο* και *διεθνή* τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα, ο διεθνής τουρισμός εμπεριέχει τον τουρισμό που γίνεται από χώρα σε χώρα, η οποία είναι διαφορετική από την μόνιμη κατοικία του επισκέπτη. Σε αυτή τη μορφή περιλαμβάνονται ο εισερχόμενος αλλά και ο εξερχόμενος τουρισμός. Ο εισερχόμενος τουρισμός περιλαμβάνει τους κατοίκους που δεν έχουν μόνιμη κατοικία στην χώρα που ταξιδεύουν, ενώ ο εξερχόμενος τουρισμός αναφέρεται σε αυτούς που ταξιδεύουν σε μια χώρα που δεν έχουν μόνιμη κατοικία. Αντίθετα, ο εγχώριος τουρισμός αναφέρεται στους κατοίκους μιας χώρας που πραγματοποιούν τουρισμό εντός της χώρας που έχουν την μόνιμη κατοικία τους. Επίσης, ο τουρισμός μπορεί να διακριθεί σε εσωτερικό τουρισμό, ο οποίος εμπεριέχει τον εισερχόμενο και τον εγχώριο, και σε εθνικό τουρισμό που περιλαμβάνει τον εξερχόμενο και εγχώριο τουρισμό. Ανάλογα με τις χρονικές δραστηριότητες που επιλέγονται, ο τουρισμός διακρίνεται σε εποχικό τουρισμό και συνεχή τουρισμό. Επιπλέον, σε σχέση με τον σκοπό που γίνεται το ταξίδι, ο τουρισμός διακρίνεται σε δυο κατηγορίες. Στον γενικό τουρισμό και στις ειδικές μορφές τουρισμού. Υπάρχει και ο μαζικός τουρισμός ο οποίος είναι απλά μία μαζική συγκέντρωση τουριστών, όπου δεν επισημαίνεται η δραστηριότητα των τουριστών. Η μορφή του μαζικού τουρισμού χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα και την οργάνωση για την μετακίνηση των τουριστών σε κοσμοπολίτικους τόπους (Καραμπίκας, 2017).

Παραπάνω αναφέρθηκε ότι ο τουρισμός διακρίνεται και στις ειδικές μορφές. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται ο αγροτουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας, ο θρησκευτικός τουρισμός και ο αθλητικός τουρισμός. Όλες αυτές οι μορφές αποτελούν στοιχείο της τουριστικής ανάπτυξης, έχοντας τα δικά τους χαρακτηριστικά και ελκύοντας διαφορετικά είδη τουριστών. Παρακάτω, θα αναλυθούν ο θαλάσσιος, ο νησιωτικός και ο παράκτιος τουρισμός. Επιλέχτηκαν οι μορφές αυτές διότι, σχετίζονται άμεσα με το θέμα της εργασίας, αλλά και με την περίπτωση μελέτης.

- Θαλάσσιος τουρισμός

Με τον όρο «θαλάσσιος τουρισμός» χαρακτηρίζεται κάθε τουριστική δραστηριότητα που έχει ως κυρίαρχο κίνητρο τη θάλασσα και τις ακτές της- είτε ως πεδίο δραστηριοτήτων τουρισμού είτε ως ειδικό ενδιαφέρον, συχνά με αθλητική ή πολιτιστική διάσταση (Διακομιχάλης, 2009).

Η εξελικτική πορεία των δραστηριοτήτων της ομάδας προϊόντων που δραστηριοποιείται έχοντας ως κυρίαρχο κίνητρο τη θάλασσα ταυτίζεται με τη δυναμική ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού με κυρίαρχα κίνητρα τις διακοπές στη θάλασσα κατά την καλοκαιρινή περίοδο, εμφανίζοντας τις αντίστοιχες δραστηριότητες. Στην Ελλάδα ο θαλάσσιος τουρισμός αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό τη δεκαετία του 1950, παράλληλα με την ανάπτυξη του τουρισμού καλοκαιρινών διακοπών (οργανωμένου μαζικού τουρισμού διακοπών παραθερισμού και ναυταθλητισμού). Σε αυτό συνέβαλε η «θαλασσινή» γεωμορφολογία της χώρας – μεγάλης έκτασης και ποιότητας ακτογραμμή, νησιά και θάλασσα. Τέλος, οι τύποι του θαλάσσιου τουρισμού καθορίζονται από τον συνδυασμό των σκαφών και των μέσων που χρησιμοποιούνται, αλλά και από το συνδυασμό των κινήτρων ή των δραστηριοτήτων των τουριστών (Κοκκώσης κ.ά., 2011).

Είναι γεγονός ότι ο θαλάσσιος τουρισμός δρα με αυτόνομο και εξειδικευμένο τρόπο απαιτώντας ιδιαίζουσες και πολυδάπανες υπηρεσίες (Διακομιχάλης, 2009).

- Παράκτιος τουρισμός

Ο παράκτιος τουρισμός καλύπτει τον «τουρισμό παραλίας» και δραστηριότητες αναψυχής, π.χ. κολύμβηση και ηλιοθεραπεία, καθώς και άλλες δραστηριότητες για τις

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

οποίες η εγγύτητα με τη θάλασσα συνιστά πλεονέκτημα, όπως παράκτιους περιπάτους και παρατήρηση της άγριας ζωής.

Ο παράκτιος τουρισμός είναι η μεγαλύτερη θαλάσσια δραστηριότητα στην Ευρώπη και απασχολεί σχεδόν 3,2 εκατομμύρια άτομα, δημιουργώντας ένα σύνολο 183 δισεκατομμύρια ευρώ σε ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, που αντιπροσωπεύει πάνω από το ένα τρίτο της θαλάσσιας οικονομίας.

Στα μέσα του 20ου αιώνα, ο παράκτιος τουρισμός στην Ευρώπη πήρε τη μορφή του μαζικού τουρισμού και κατέστη προσιτός σχεδόν για τον οποιονδήποτε. Σήμερα, το 63% των Ευρωπαίων που κάνουν διακοπές προτιμούν παράκτιες περιοχές. Ο τομέας του παράκτιου τουρισμού στην Ευρώπη γίνεται ολοένα και περισσότερο ανταγωνιστικός, καθώς οι τουρίστες αναζητούν περισσότερη ποιότητα με τη χαμηλότερη δυνατή τιμή. Οι σημερινοί τουρίστες δεν επιθυμούν μόνο ήλιο, θάλασσα και αμμουδιές, κάτι που συνέβαινε δύο δεκαετίες πριν. Οι τουρίστες σήμερα απαιτούν μια μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων αναψυχής και εμπειριών, όπου περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, τα σπορ, η μαγειρική, ο πολιτισμός και οι φυσικοί πόλοι έλξης. Παράλληλα, όμως, αυξάνεται το άγχος για την τοπική κοινωνία που ζει στους παραδοσιακούς τουριστικούς προορισμούς, καθώς θα πρέπει να διαφυλαχθεί η ταυτότητά της, το φυσικό περιβάλλον και η φυσική, ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά από τυχόν αρνητικές επιδράσεις (Γεωργοπούλου, 2014).

Εικόνα 1.2.1.1: Δραστηριότητες παράκτιου τουρισμού

Πηγή: <http://www.edem.gr/>

- Νησιωτικός τουρισμός

Ο τουρισμός των νησιών είναι πιο τρωτός στις ιδιοτροπίες της αγοράς, από τους προορισμούς της ηπειρωτικής χώρας. Είναι απόλυτα εξαρτημένος από αυτούς που εκτελούν τη μεταφορά του και έτσι τα νησιά βρίσκονται στη δυσάρεστη θέση να πρέπει να στηριχθούν στις υπηρεσίες των αεροπορικών και ναυτιλιακών εταιρειών.

Το πρότυπο λοιπόν της τουριστικής ανάπτυξης που ακολούθησαν τα περισσότερα ελληνικά νησιά, ήταν αυτό του οργανωμένου μαζικού τουρισμού, ο οποίος παραμένει ακόμα και σήμερα ένα από τα σημαντικότερα πρότυπα ανάπτυξης του παγκόσμιου τουρισμού με εμφανείς όμως τάσεις διαφοροποίησης του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας του.

Η ανάπτυξη του τουρισμού στις νησιωτικές περιοχές είχε σαν αποτέλεσμα την αξιοποίηση πόρων, οικονομικών, φυσικών και ανθρώπινων. Η τουριστική ανάπτυξη εμφανίστηκε και ακόμη εμφανίζεται με ένταση, μόνο σε περιορισμένο αριθμό νησιών. Τα μεγάλα κυρίως νησιά, είναι εκείνα που παρουσιάζουν οικονομική άνθηση.

Οι νησιωτικοί προορισμοί θεωρούνται, από τους επισκέπτες, ότι προσφέρουν ένα ελκυστικό περιβάλλον, διαφορετικό στο ρυθμό και τις συνηθισμένες πιέσεις της αστικής διαβίωσης. Το συναίσθημα του διαχωρισμού από την ηπειρωτική χώρα, είναι

μια σημαντική φυσική και ψυχολογική ιδιότητα των επιτυχημένων διακοπών. Ένα νησί είναι η πιο ελκυστική μορφή εδάφους. Ένα νησί είναι αποσυνδεδεμένη, ανεξάρτητη οντότητα, με τα όριά του να είναι προφανή, όταν όλα τα άλλα τμήματα εδάφους είναι λίγο πολύ αυθαίρετα κράτη(Χατζηβγέρης, 2003).

Ανάπτυξη-εξέλιξη τουρισμού

ο Εξέλιξη

Σήμερα ο τουρισμός αποτελεί ένα φαινόμενο, συνώνυμο της κατανάλωσης και του ελεύθερου χρόνου. Σημείωσε μία σημαντική ανάπτυξη, μια χωρική εξάπλωση και μια κοινωνική αποδοχή σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να θεωρείται ένα αναπόσπαστο τμήμα της σύγχρονης καθημερινότητας. Ωστόσο ο τουρισμός, παρ' όλο που στηρίχτηκε από την αρχαιότητα έως σήμερα στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, εντούτοις παρουσίασε διαχρονικά μια μορφολογική εξέλιξη και μια διευρυνόμενη χωρικά διάρθρωση (Βαρβαρέσος, 2005).

- Διεθνείς ταξιδιωτικές μετακινήσεις για λόγους αναψυχής των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων στην Αίγυπτο, καθώς και τις εσωτερικές μετακινήσεις για να παρευρεθούν σε αθλητικούς αγώνες, θεατρικές παραστάσεις, εορτές κτλ.
- Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα επικρατούν δύο μορφές τουρισμού ο «πανεπιστημιακός τουρισμός» και ο «θρησκευτικός τουρισμός».
- Μεταξύ 1840 και 1860, τα χαρακτηριστικά του τουρισμού και η κινητικότητα των τουριστών μεταβάλλονται με την ανακάλυψη και την εξάπλωση του σιδηρόδρομου, που υπήρξε και το πρώτο μέσο μαζικής μεταφοράς.
- Σ' ένα χρονικό διάστημα μικρότερο από μισό αιώνα, ολόκληρη η Ευρώπη διακατέχεται από τον πυρετό της εξάπλωσης των σιδηροδρομικών δικτύων και τον πολλαπλασιασμό των τουριστικών οδηγιών.
- Το 1841 στην Αγγλία ο Thomas Cook οργανώνει το πρώτο ταξίδι με οδηγούς, ενώ το 1845 δημιουργεί στο Λέισεστερ το γραφείο ταξιδιών Thomas Cook & Son,. Παράλληλα, στα τέλη του αιώνα, παρατηρείται μια χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη των ξενοδοχείων πολυτελείας.
- Ο 19ος αιώνας αποτελεί τη χρονική περίοδο-σταθμό για τη μεταγενέστερη εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου, εμφανίζονται οι πρώτες τάσεις της μαζικοποίησης και της εμπορευματοποίησης του τουρισμού.

- Στις αρχές του 20ού αιώνα, το τουριστικό φαινόμενο μεταβάλλεται.
- Από το 1950, ο τουρισμός αντιπροσώπευε έναν από τους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας που παρουσίαζε την ταχύτερη ανάπτυξη.
- Το 1998 οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις αυξήθηκαν κατά 24,7 φορές στο διάστημα των τελευταίων 48 ετών.
- Το 2004 ιδρύθηκε εκ νέου το Υπουργείο Τουρισμού, το οποίο είχε καταργηθεί τελευταία φορά το 1996
- Το 2008 η Ελλάδα ήταν 12^η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων
- Εως και σήμερα η Ελλάδα καταλαμβάνει θέση μεταξύ άλλων χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας (Καμαριώτη, 2013).

ο Ανάπτυξη

Αρκετές μελέτες και έρευνες έχουν γίνει για τα στάδια ανάπτυξης του τουρισμού.

Υπάρχει μια εξελικτική διάσταση στην πορεία της ανάπτυξης των τουριστικών περιοχών. Η πορεία αυτή δεν είναι παντού η ίδια, καθώς εξαρτάται από συγκεκριμένους παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα τις διαδικασίες οι οποίες ενεργοποιούνται στις τουριστικές περιοχές. Οι περισσότεροι ερευνητές, θεωρούν ότι κάποιος τουριστικός προορισμός έχει συγκεκριμένη διάρκεια ζωής, η οποία περνάει από τα παρακάτω τρία στάδια τουριστικής ανάπτυξης. Όμως πολλές φορές η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν φτάνει ποτέ στο τρίτο στάδιο ή ξεκινάει από ένα ενδιάμεσο στάδιο (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

1^ο στάδιο: Χαρακτηριστικά τουριστικής ανάπτυξης

- Πρώτη υποτυπώδης υποδομή σε καταλύματα (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανδοχεία) και επιχειρήσεις εστίασης (ταβέρνες).
- Μικρός αριθμός τουριστών που ταξιδεύουν αυτόνομα και επιθυμούν τη διαμονή σε περιοχές ήσυχες με καθαρό περιβάλλον.
- Ανύπαρκτη διαφημιστική εικόνα στις τουριστικές αγορές του μαζικά οργανωμένου τουρισμού.
- Πρώτες, μικρής εμβέλειας τουριστικές επενδύσεις από τους ντόπιους κατοίκους.

2ο στάδιο: Χαρακτηριστικά τουριστικής ανάπτυξης

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

- Δημιουργείται μια σύνθετη τουριστική υποδομή.
- Πραγματοποιούνται μεγάλης εμβέλειας επενδύσεις από το κράτος και οι πρώτες σημαντικές τουριστικές επενδύσεις από ιδιώτες.
- Παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές στη χωρική και λειτουργική οργάνωση της περιοχής ώστε να εξυπηρετούνται οι τουρίστες.
- Εμφανίζονται οι πρώτες ομάδες οργανωμένου τουρισμού που ταξιδεύουν χρησιμοποιώντας υπηρεσίες.
- Η περιοχή αποκτά διαφημιστική εικόνα.

3ο στάδιο: Χαρακτηριστικά τουριστικής ανάπτυξης

- Η οργανωμένη μαζική υποδομή τουρισμού του πακέτου.
- Δημιουργούνται υπηρεσίες και δραστηριότητες, οι οποίες μέχρι στιγμής δεν υπήρχαν για την εξυπηρέτηση των τουριστών.
- Η περιοχή μετατρέπεται σε τουριστικό προορισμό με διεθνείς προδιαγραφές.
- Έρχονται κυρίως τουρίστες με οργανωμένα πακέτα τουρισμού διακοπών.
- Η διαφημιστική εικόνα της περιοχής διεθνοποιείται και συμβάλλει στη μαζική προσέλευση τουριστών.

Επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον

Η τουριστική ανάπτυξη, όπως και κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, έχει αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον: στους φυσικούς πόρους και στα οικοσυστήματα. Σύμφωνα με τους Mathieson & Wall (1981) η τουριστική ανάπτυξη επηρεάζει την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος ιδιαίτερα σε περιοχές που θεωρούνται οικολογικά ευαίσθητες (παραθαλάσσιες, ορεινές, υδροβιότοποι κλπ.). Για να μην υπάρξουν προβλήματα επιβάλλεται σχεδιασμός, προγραμματισμός και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης. Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες. Επιπλέον, μπορεί να είναι διακριτές σε διάφορες κλίμακες του χώρου. Γενικά, δημιουργείται ρύπανση από τις μεταφορές/ κυκλοφορία και την παραγωγή ενέργειας που μπορεί να συμβάλλουν στην εκτεταμένη καταστροφή μεγάλων δασικών εκτάσεων, ως συνέπεια της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και σε συνολική αλλαγή του κλίματος. Μετατροπή οικιστικών συνόλων ή χωρικών ενοτήτων σε τουριστικούς πόρους. Αφορά κυρίως τους παραδοσιακούς οικισμούς και περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, όπου

το δομημένο και φυσικό περιβάλλον διαμορφώνουν έναν ιδιότυπο τουριστικό πόρο, αφού γίνονται πόλος έλξης τουριστών. Η ανάπτυξη του τουρισμού προκαλεί συγκρούσεις για τη χρήση γης ιδιαίτερα σε παραθαλάσσιες και αγροτικές περιοχές, όπου παρατηρούνται συχνά φαινόμενα οικοπεδοποίησης. Σε περιφερειακό επίπεδο, οι συνέπειες που σημασία περιλαμβάνουν την καταστροφή ή υποβάθμιση βιοτόπων, απώλεια «βιολογικής ποικιλότητας», ρύπανση επιφανειακών και υπόγειων υδάτων (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001). Πιο συγκεκριμένα, στο τοπικό επίπεδο δημιουργείται ανταγωνισμός ανάμεσα στις δραστηριότητες που αφορούν στη χρήση της γης κι άλλων πόρων, π.χ. νερό. Επίσης, η ρύπανση του νερού και της θάλασσας ή συχνά τα υψηλά επίπεδα θορύβου και αλλά και οι φυσικοί κίνδυνοι, όπως κατολισθήσεις, πλημμύρες, είναι μερικές από τις συνέπειες που έχουν ανθρώπινες παρεμβάσεις που γίνονται χάρις του τουρισμού.

Οι πλέον ορατές συνέπειες της υποβάθμισης του περιβάλλοντος είναι η πληθώρα οδικών αρτηριών κατά μήκος των ακτών που οδηγούν στους τουριστικούς προορισμούς και ο συνωστισμός στις παραλίες. Η αλόγιστη κατανάλωση νερού κατά την άνομβρη περίοδο, προκαλεί πιέσεις στους υδάτινους πόρους, ιδιαίτερα στα μικρά νησιά. Η υψηλή ζήτηση νερού και ιδιαίτερα η υπεράντληση έχει πολλαπλές επιπτώσεις σε αυτές τις περιοχές, όπως η μη-αντιστρεπτή υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφορέων. Η τουριστική βιομηχανία είναι, επίσης, παραγωγός μεγάλων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων (Αραβώσης, 2006). Η τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να ανταποκρίνεται στη φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής. Ο όρος «φέρουσα ικανότητα» εννοεί τις δυνατότητες της κοινωνικής-οικονομικής δομής και του περιβάλλοντος της περιοχής να «απορροφήσουν» συγκεκριμένο όγκο υποδομών και αριθμό τουριστών. (Mathieson & Wall, 1981).

Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη:

«Με την έννοια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης μπορεί να οριστεί ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που πραγματοποιείται επιδεικνύοντας ισορροπία με την τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστική περιοχής, διαμορφώνοντας ταυτόχρονα όρους, όπως είναι οι υπηρεσίες, οι υποδομές και η τεχνογνωσία για την διαρκή ανατροφοδότησή της» (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001). Σύμφωνα με τον Ανδριώτη (2001), η ανάπτυξη αειφορικού τουρισμού έρχεται να ικανοποιήσει τις ανάγκες των τωρινών τουριστών, καθώς επίσης και των περιοχών που τους φιλοξενούν, προστατεύοντας και ενισχύοντας τις ευκαιρίες για μελλοντική

ανάπτυξη. Μέσω της ανάπτυξης αυτής, δίνεται η δυνατότητα εκπλήρωσης των οικονομικών, των κοινωνικών, καθώς και των αισθητικών αναγκών, ενώ ταυτόχρονα διατηρείται η πολιτισμική ακεραιότητα, οι σημαντικές οικολογικές διαδικασίες, η βιοποικιλότητα αλλά και γενικότερα το σύστημα υποστήριξης της ζωής. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα προϊόντα του αειφορικού τουρισμού, βρίσκονται σε πλήρη αρμονία με το τοπικό περιβάλλον, με τις τοπικές κοινωνίες, αλλά και με τους πολιτισμούς, προκειμένου οι περιοχές αυτές να απολαμβάνουν τα οφέλη του τουρισμού, χωρίς να συνιστούν «θύματα» της τουριστικής ανάπτυξης.

Προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, θα πρέπει να γίνει μετάβαση από τον μαζικό τουρισμό στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες είναι φιλικές προς το περιβάλλον. Έτσι, παράλληλα με την προστασία των φυσικών και των πολιτιστικών πόρων ενός προορισμού, ενισχύονται οι τοπικές οικονομίες και κοινωνίες, επιτυγχάνεται διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, ενώ διευρύνεται και η γεωγραφική διασπορά της τουριστικής δραστηριότητας. Για την μετάβαση από την υφιστάμενη κατάσταση προς την βιώσιμη ανάπτυξη, θα πρέπει να υπάρχει ο πλέον κατάλληλος σχεδιασμός, η οργάνωση και η συμμετοχή από όλους τους φορείς που εμπλέκονται με τον τουρισμό, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη την φέρουσα ικανότητα της περιοχής που αναπτύσσεται τουριστικά.

1.2 Κλιματική αλλαγή

1.2.1 Ορισμός και αίτια

Το κλίμα είναι η μέση καιρική κατάσταση που επικρατεί σε μια ορισμένη περιοχή, για μεγάλη χρονική περίοδο και ποικίλλει λόγω φυσικών συνθηκών. Το παγκόσμιο κλίμα είναι αποτέλεσμα της πολύπλοκης αλληλεπίδρασης πολλών παραγόντων, που χαρακτηρίζουν από τη μια την κύρια πηγή ενέργειας (την ηλιακή ακτινοβολία) και από την άλλη ένα μεγάλο αριθμό γήινων χαρακτηριστικών και φαινομένων που το διαμορφώνουν, όπως η σύσταση της ατμόσφαιρας, οι άνεμοι, τα θαλάσσια ρεύματα, η βροχή, οι ηφαιστειακές εκρήξεις, κ.λπ. Το κλίμα στον πλανήτη μας δεν ήταν ποτέ σταθερό, ωστόσο όπως έχει αποδειχτεί πρόσφατα, υπάρχουν διαφοροποιήσεις πέραν του φυσιολογικού τις τελευταίες δεκαετίες λόγω ανθρώπινων, βιομηχανικών και γεωργικών δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων (Μαμάκου & Καταζάς, 2014).

Σύμφωνα με τη συνθήκη- πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) του 1992, η κλιματική αλλαγή ορίζεται ως η αλλαγή του κλίματος, η οποία αποδίδεται άμεσα ή έμμεσα

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

στην ανθρώπινη δραστηριότητα, αλλοιώνει τη σύνθεση της ατμόσφαιρας του πλανήτη και είναι πέρα από τις φυσικές κλιματικές διακυμάνσεις που παρατηρούνται κατά τη διάρκεια συγκρίσιμων χρονικών περιόδων. Επιπλέον, η αλλαγή του κλίματος σε μια πόλη ή σε μια περιοχή, μπορεί να περιγραφεί ως η αλλαγή του μέσου ή τυπικού καιρού, όπως είναι η αλλαγή στις μέσες ετήσιες βροχοπτώσεις ή η αλλαγή στη μέση θερμοκρασία που επικρατεί σε μια πόλη για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η αλλαγή του κλίματος αφορά την αλλαγή στο γενικό κλίμα της Γης, όπως είναι για παράδειγμα η αλλαγή στη μέση θερμοκρασία ή η αλλαγή που αφορά τα τυπικά πρότυπα βροχοπτώσεων. Η κλιματική αλλαγή και η καταστροφή του περιβάλλοντος θεωρούνται από τα σημαντικότερα προβλήματα του σύγχρονου πολιτισμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) (2014) αναφέρει ότι η κλιματική αλλαγή μπορεί να οφείλεται σε φυσικές εσωτερικές διαδικασίες ή εξωτερικές επιδράσεις, ή σε επίμονες ανθρωπογενείς αλλαγές στη σύνθεση της ατμόσφαιρας ή στη χρήση της γης.

❖ Όξινη βροχή

Το pH της βροχής σ' ένα καθαρό περιβάλλον είναι περίπου 5.6 και αυτή η τιμή αντιστοιχεί στο pH απεσταγμένου νερού που περιέχει διοξείδιο του άνθρακα. Σε πολλές όμως περιοχές της γης το pH της βροχής είναι μικρότερο του 5.6 και σε ορισμένες περιπτώσεις κάτω του 4.0. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως όξινη βροχή (acid rain) οφείλεται στα διάφορα οξέα που εκπέμπονται ή σχηματίζονται στην ατμόσφαιρα. Στη δημιουργία της όξινης βροχής συμμετέχουν διάφορα οργανικά και ανόργανα οξέα. Η όξινη βροχή μπορεί να εμφανίζεται σε περιοχές που υπάρχουν σημαντικές εκπομπές οξειδίων του θείου και αζώτου. Το φαινόμενο αυτό έχει βλαβερές επιπτώσεις στο υδάτινο περιβάλλον, στα χερσαία οικοσυστήματα και στα διάφορα υλικά (Κούγκολος, 2007).

❖ Το φαινόμενο του θερμοκηπίου

Το φαινόμενο του θερμοκηπίου διχάζει του επιστήμονες ακόμη και σήμερα. Κάποιοι προβλέπουν ότι στο μέλλον η μέση θερμοκρασία της γης θα ανεβεί τόσο, ώστε να λιώσουν οι πάγοι των πόλων και να επέλθουν ανυπολόγιστες οικολογικές καταστροφές. Στην Ελλάδα έχει υπολογιστεί ότι οι περιοχές που θα πληγούν από την αύξηση της στάθμης της θάλασσας είναι η Θεσσαλονίκη, η Κρήτη, η Ρόδος, η Θάσος και η Μύκονος (Κούγκολος, 2007). Σε μια έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαπιστώθηκε ότι περίπου το 5% των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα προέρχονται από τον τουρισμό και κυρίως από τον Ευρωπαϊκό τουρισμό.

Εικόνα 1.2.1.1: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, 2015

ΟΙ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Πηγή: UNFCCC Data Interface

Στην Εικόνα 1.2.1.1 παρουσιάζονται οι εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ για το έτος 2015. Με το μεγαλύτερο ποσοστό να συγκεντρώνεται στο διοξείδιο του άνθρακα, 81,2. Εξαιτίας του μεγάλου ποσοστού εκπομπής του CO₂, γίνονται συλλογικές προσπάθειες για την απορρόφησή του, αλλά και όλες οι συμβάσεις- δράσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, έχουν κοινό στόχο τη μείωση του ποσοστού εκπομπής.

❖ Η τρύπα του όζοντος

Η συγκέντρωση του στρατοσφαιρικού όζοντος φθάνει τα 10 ppm. Το στρώμα αυτό του όζοντος παίζει σημαντικό ρόλο στην προστασία των ζωντανών οργανισμών από την υπερϊώδη ακτινοβολία. Θεωρείται ότι οι ζώντες οργανισμοί μπόρεσαν να επιβιώσουν έξω από το νερό μόνο όταν δημιουργήθηκε το στρώμα του στρατοσφαιρικού όζοντος. Βασικότερη αιτία του φαινομένου είναι αποδεδειγμένα η εκπομπή χλωροφθορανθράκων στην ατμόσφαιρα. Οι χλωροφθοράνθρακες (CFC), όπως δείχνει και το όνομά του, περιέχουν χλώριο, το οποίο είναι ιδιαίτερα καταστροφικό για το όζον (Κούγκολος, 2007).

❖ Μόλυνση της ατμόσφαιρας

Η ρύπανση της ατμόσφαιρας αποτελεί σοβαρό υγειονομικό, περιβαλλοντικό, κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα, γιατί τα αέρια που τη ρυπαίνουν, όπως το διοξείδιο του άνθρακα έχουν σοβαρές συνέπειες, όπως την υπερθέρμανση της γης, αναπνευστικά προβλήματα και άλλα προβλήματα υγείας. Η τρύπα του όζοντος προκλήθηκε από τη χρήση των χλωροφθορανθράκων, απαγορευμένων σήμερα χημικών ενώσεων που χρησιμοποιούνταν στην ψυκτική και τα σπρέι. Η ατμοσφαιρική ρύπανση γίνεται κυρίως από οξείδια, όπως οξείδια του αζώτου, του θείου, του άνθρακα και άλλα, και από αιθάλη (άκαυστος άνθρακας σε αέρια μείγμα αέρα). Τα οξείδια του αζώτου προκαλούν το φωτοχημικό νέφος, συνήθως στα κέντρα μεγαλουπόλεων ή και τις γύρω περιοχές. Η ατμοσφαιρική ρύπανση γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπιστεί και με πολιτικές αποφάσεις σε κεντρικό ή περιφερειακό επίπεδο. Μία απόπειρα έγινε με το Πρωτόκολλο του Κιότο σε διεθνές επίπεδο και άλλες δραστηριότητες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής ένωσης καθιερώθηκε ο καταλύτης στα αυτοκίνητα και ο ιονισμός στις καμινάδες των εργοστασίων. Οι καταλύτες αποτρέπουν την εκπομπή των άκαυστων αερίων και οξειδίων που παράγουν οι μηχανές εσωτερικής καύσης, ενώ ο ιονισμός στις καμινάδες μειώνει την εκπομπή των βλαβερών αερίων (Μαμάκου- Καταζιάς, 2014).

Εικόνα 1.2.1.2: Μόλυνση της ατμόσφαιρας από τις εκπομπές των αερίων

Πηγή: <https://www.businessnews.gr/article/89521/oi-deka-hores-poy-skotonei-i-atmosfairiki-rypansi>

❖ Μόλυνση του νερού

Η αξία του νερού είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς απ' αυτό εξαρτάται κάθε ζωντανός οργανισμός πάνω στη Γη προκειμένου να επιβιώσει, από τους ανθρώπους έως το πιο μικρό ζώο, έντομο και φυτό. Είναι, λοιπόν, πολύτιμο και πρέπει να το προστατεύουμε. Δυστυχώς, όμως, σε όλο τον πλανήτη παρατηρείται ρύπανση των ποταμών, των λιμνών, των θαλασσών αλλά και των υπόγειων υδάτων, επειδή τα εργοστάσια εναποθέτουν εκεί τα σκουπίδια και τα απόβλητά τους. Επίσης, εκεί συχνά καταλήγουν τα λύματα και από τα νοικοκυριά. Τα υπόγεια ύδατα μολύνονται, όταν χύνονται στο έδαφος διάφορα βλαβερά και επικίνδυνα για την υγεία υγρά, που απορροφούνται από το έδαφος και καταλήγουν στον υδροφόρο ορίζοντα. Επίσης, ρύπανση προκαλούν όλων των ειδών τα πλαστικά, τα ελαστικά, τα είδη αλουμινίου (Μαμάκου- Καταζιάς, 2014).

❖ Μόλυνση του εδάφους

Το έδαφος αποτελεί, γενικά, τον ενδιάμεσο αποδέκτη ανάμεσα στην ατμόσφαιρα και την υδρόσφαιρα και είναι το επιφανειακό στρώμα του φλοιού της Γης, το οποίο συνίσταται από ανόργανη και οργανική ύλη, νερό, αέρα και ζωντανούς οργανισμούς. Ωστόσο, το έδαφος απειλείται από πολλές διεργασίες, όπως η διάβρωση, η μείωση της

οργανικής ύλης, η μείωση της βιοποικιλότητας, οι πλημμύρες και οι κατολισθήσεις και η ρύπανση. Ιδιαίτερα, όσον αφορά στη ρύπανση, τα τελευταία χρόνια το έδαφος και το υπέδαφος υφίστανται αλλοίωση σε βάθος μερικών μέτρων από τα λιπάσματα, τα φυτοφάρμακα και τα ζιζανιοκτόνα. Επίσης, το έδαφος μολύνεται από τοξικές ουσίες, ρύπους, πλαστικά αντικείμενα, σκουπίδια κ.λπ. Άλλες αιτίες μόλυνσης του εδάφους είναι οι ρύποι της ατμόσφαιρας και η όξινη βροχή, η οποία επηρεάζει άμεσα την ποιότητά του και έμμεσα επιδρά στη βλάστηση, τα δάση και τη γεωργική παραγωγή. Σημαντική, εξάλλου, αιτία ρύπανσης του εδάφους είναι η υπερεκμετάλλευση της Γης για σκοπούς παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Η βιολογική ή οικολογική γεωργία, ίσως, αποτελέσει στο μέλλον την ιδανική λύση για γεωργική ανάπτυξη, με μοναδικό γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας

❖ Ρύπανση περιβάλλοντος

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η μεγάλη τεχνολογική πρόοδος και η ραγδαία βιομηχανική ανάπτυξη έχουν προκαλέσει ανεπανόρθωτη ρύπανση στο περιβάλλον. Πέραν από τη μόλυνση της ατμόσφαιρας, των νερών και του εδάφους, το φυσικό περιβάλλον ρυπαίνεται από τις τεράστιες ποσότητες απορριμμάτων που δημιουργούν οι άνθρωποι. Τα σκουπίδια που συλλέγονται από τα απορριμματοφόρα οχήματα μεταφέρονται σε χώρους που ονομάζονται «χωματερές» όπου, άλλα οχήματα καλύπτουν τα σκουπίδια με χώμα ή τα ρίχνουν σε τρύπες. Όμως, οι ποσότητες των σκουπιδιών είναι πολύ μεγαλύτερες από τους χώρους που είναι διαθέσιμοι για την εναπόθεσή τους (Κούγκολος, 2007).

1.2.2 Διεθνείς δράσεις για την κλιματική αλλαγή

Το χρονικό της διεθνούς συνεργασίας για την κλιματικής αλλαγής

Πριν από τριάντα χρόνια τα κράτη ξεκίνησαν να συζητούν για τα προβλήματα της κλιματικής αλλαγής. Χωρίς καμία βελτίωση, αντίθετα έχουν αυξάνονται οι εκπομπές των αερίων που επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα (Δούση, 2017). Ο παρακάτω Πίνακας 1.2.2.1 παραθέτει με χρονολογική σειρά τις διεθνείς συσκέψεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα για τις αλλαγές που οφείλουν να πραγματοποιηθούν για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Πίνακας 1.2.2.1: Διεθνείς διασκέψεις

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ			
ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΟΛΗ	ΘΕΜΑ
1988		Τορόντο	Παγκόσμια Διάσκεψη για την αλλαγή της ατμόσφαιρας
1992		Ριο Ντε Τζανέιρο	Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την ανάπτυξη
1995	COP 1	Βερολίνο	Επεξεργασία ενός πρωτοκόλλου
1996	COP 2	Γενεύη	Διαφωνία γύρω από τις "εναρμονισμένες ή "ευέλικτες" πολιτικές
1997	COP 3	Κιότο	Πρωτόκολλο του Κιότο
1998	COP 4	Μπουένος Άιρες	Διετές σχέδιο δράσης
1999	COP 5	Βόννη	Συζήτηση γύρω από το Πρωτόκολλο του Κιότο
2000	COP 6	Χάγη	Συμμόρφωση και χρηματοδότηση των μέτρων του Πρωτοκόλλου του Κιότο
2001	COP 6 bis	Βόννη	Έκτακτη σύνοδος συνέχεια της COP 6
2001	COP 7	Μαρακές	Συμφωνία του Μαρακές. Ολοκλήρωση διαπραγματεύσεων σχετικά με το Πρωτόκολλο του Κιότο
2002	COP 8	Νέο Δελχί	Τεχνολογία και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

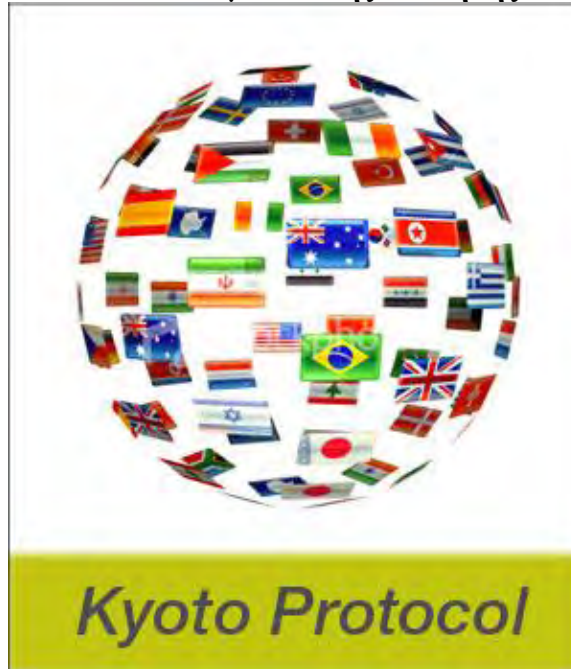
ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

2003	COP 9	Μιλάνο	Χρήση ταμείων προσαρμογής στις αναπτυσσόμενες χώρες
2004	COP 10	Μπουένος Άιρες	Σχέδιο δράσης για την προσαρμογή
2005	COP 11	Μόντρεαλ	Έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου
2006	COP 12	Ναϊρόμπι	Πρόσδος σε ότι αφορά το ταμείο προσαρμογής
2007	COP 13	Μπαλί	Υιοθέτηση μια νέας συμφωνίας, από το 2012 και μετά
2008	COP 14	Ποζναν	Έναρξη λειτουργίας Ταμείου Προσαρμογής
2009	COP 15	Κοπεγχάγη	Συμφωνία της Κοπεγχάγης
2010	COP 16	Κανκούν	Χρονοδιάγραμμα για τους στόχους της Κοπεγχάγης
2011	COP 17	Ντερμπάν	Έναρξη της δεύτερης περιόδου δέσμευσης από το Πρωτόκολλο του Κιότο
2012	COP 18	Ντόχα	Τροπολογίες του Πρωτοκόλλου του Κιότο
2013	COP 19	Βαρσοβία	Πρόσκληση των συμβαλλόμενων μερών για επίτευξη της καθορισμένης συμβολής τους
2014	COP 20	Λίμα	Συνεισφορές ταμείων για το Πράσινο Ταμείο για το κλίμα
2015	COP 21	Παρίσι	Συμφωνία των Παρισίων
2016	COP 22	Μαρακές	Έναρξη διαδικασίας για υλοποίηση της Συμφωνίας των Παρισίων
2017	COP 23	Βόννη	Καθορισμός κανόνων για την κλιματική αλλαγή
2018	COP 24	Κατοβίτσε	Διαπραγματεύσεις σύμφωνα με την Συμφωνία των Παρισίων
2019	COP 25	Σαντιάγκο	

Πηγή: Δούση, 2017. Ιδία επεξεργασία

Συνθήκη του Κιότο

Εικόνα 1.2.2.1: Το λογότυπο της Συνθήκης του Κιότο

Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Kyoto_Protocol

Το 1997 υπογράφεται το Πρωτόκολλο του Κιότο που αποτελεί τη μεγαλύτερης σπουδαιότητας διεθνή συμφωνία για το θέμα της κλιματικής αλλαγής. Σε αντίθεση με τη Σύμβαση - Πλαίσιο του Ρίο το Πρωτόκολλο Κιότο είναι δεσμευτικό για το σύνολο των συμβαλλόμενων μελών. Τα κύρια σημεία του Πρωτοκόλλου συνοψίζονται ως εξής (ΥΠΕΚΑ, 2009):

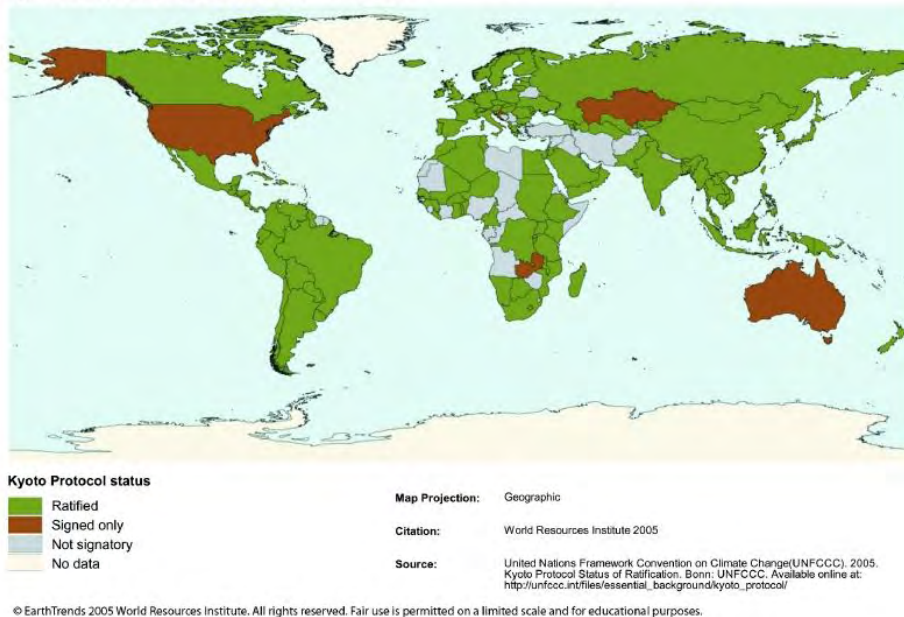
- Τα ανεπτυγμένα κράτη δεσμεύονται να μειώσουν τις συνολικές τους εκπομπές κατά τουλάχιστον 5%. Ο στόχος αυτός αναφέρεται σε έξι αέρια (διοξείδιο του άνθρακα, μεθάνιο, υποξείδιο του αζώτου, υδροφθοράνθρακες, πλήρως φθοριομένοι υδρογονάνθρακες και εξαφθοριούχο θείο).
- Ο στόχος κάθε κράτους πρέπει να επιτευχθεί την περίοδο 2008-2012.
- Δυνατότητα εκπλήρωσης των υποχρεώσεων από κοινού. Τα Κράτη δύνανται να δηλώσουν κοινή εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους, μέσω μιας συμφωνίας που θα συνάψουν, όπου θα καταγράφεται η υποχρέωση κάθε κράτους ως προς το επίπεδο των εκπομπών και η οποία πρέπει να κατατεθεί μαζί με το κείμενο επικύρωσης.
- Δυνατότητα εκπλήρωσης μέρους των υποχρεώσεων μέσω τριών ευέλικτων μηχανισμών. Το Πρωτόκολλο του Κιότο παρέχει τη δυνατότητα να επιτυγχάνεται η εκπλήρωση μέρους των υποχρεώσεων μέσω τριών μηχανισμών:

από κοινού εφαρμογή, μηχανισμός "καθαρής" ανάπτυξης και εμπόριο εκπομπών. Η γενική προϋπόθεση είναι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων μέσω των μηχανισμών αυτών να είναι συμπληρωματική των εθνικών δράσεων για την επίτευξη του στόχου.

- Υιοθέτηση πολιτικών και μέτρων. Το Πρωτόκολλο δεσμεύει τα Κράτη-Μέρη του σε εφαρμογή ή υιοθέτηση πολιτικών και μέτρων για την επίτευξη του στόχου του Πρωτοκόλλου, σύμφωνα με τις εθνικές συνθήκες κάθε κράτους. Περιλαμβάνει και ενδεικτικό κατάλογο συγκεκριμένων μέτρων που μπορούν να εφαρμοσθούν από τα Κράτη-Μέρη.
- Συνεκτίμηση αποδεκτών (καταβόθρες). Το Πρωτόκολλο περιλαμβάνει διατάξεις για την συνεκτίμηση των αποδεκτών (καταβόθρες), οι οποίες αν και χρειάζονται περαιτέρω μελέτη και διευκρινήσεις, παρέχουν κατ' αρχήν τη δυνατότητα συνυπολογισμού της πρόσληψης διοξειδίου του άνθρακα από τα δάση και τις καλλιεργούμενες γαίες στη μείωση των εκπομπών.
- Αυστηρό καθεστώς συμμόρφωσης. Το Πρωτόκολλο προβλέπει την εγκαθίδρυση ενός αυστηρού καθεστώτος συμμόρφωσης
- Δεν υπάρχουν ποσοτικοί στόχοι για αναπτυσσόμενες χώρες.

Εικόνα 1.2.2.2: Οι χώρες και το Πρωτόκολλο του Κιότο

Signatories to the Kyoto Protocol, June 2005

Πηγή: <https://www.dw.com/en/is-germany-losing-its-role-model-status-on-climate/a-41431186>

Η Ελλάδα υπέγραψε το Πρωτόκολλο τον Απρίλιο του 1998, παράλληλα με τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε. και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ κύρωσαν το Πρωτόκολλο το Μάιο 2002. Η Ελλάδα το κύρωσε με το *Νόμο 3017/2002 (ΦΕΚ Α'117)*. Τίθεται σε εφαρμογή το 2005 λόγω της ιδιαίτερα σύνθετης διαδικασίας επικύρωσης του. Στο στόχαστρο του Πρωτοκόλλου βρίσκονται οι βιομηχανικές χώρες που φέρουν μεγάλη ευθύνη για την κλιματική αλλαγή αφού εκπέμπουν υψηλές ποσότητες αερίων θερμοκηπίου. Το Πρωτόκολλο Κιότο προβλέπει ότι η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της έχουν υποχρέωση μείωσης των εκπομπών κατά 8% κατά τη περίοδο 2008-2012 σε σύγκριση με τις εκπομπές του έτους βάσης, 1990. Σύμφωνα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας η Ελλάδα σύμφωνα με την απόφαση αυτή, δεσμεύεται να περιορίσει την αύξηση των εκπομπών της στο +25% για το διάστημα 2008-2012, προκειμένου να συνεισφέρει στο κοινό στόχο της ΕΕ για 8% μείωση των εκπομπών της για το αυτό διάστημα. Με το Πρωτόκολλο του Κιότο εισάγεται μια νέα «λειτουργία» κίνητρο για τις συμμετέχουσες χώρες που ονομάζεται εμπορία ρύπων και επιτρέπει την αγοραπωλησία ρύπων μεταξύ τους (Δούση, 2017).

Η Σύμβαση του Κιότο διαχωρίζει τις υποχρεώσεις σε κοινές και διαφοροποιημένες ενώ κάθε κράτος αναπτύσσει Εθνικό Πρόγραμμα βάσει των απαραίτητων αναπτυξιακών αναγκών του, προωθώντας τα ακόλουθα:

- Την ανάπτυξη, τακτική ενημέρωση και δημοσιοποίηση εθνικών απογραφών των ανθρωπογενών εκπομπών βάσει συγκρίσιμων μεθοδολογιών
- Τη δημοσίευση, αναθεώρηση και εφαρμογή εθνικών προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών
- Την υιοθέτηση πολιτικών και μέτρων, προκειμένου να επιτευχθεί επαναφορά των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα επίπεδα που βρίσκονταν το 1990 μέχρι το 2000

Ιδιαίτερη μεία θα πρέπει να γίνει στους μηχανισμούς που προέβλεπε το Πρωτόκολλο του Κιότο, που είναι οι εξής:

- Εμπόριο Εκπομπών

Μέσω του μηχανισμού αυτού, οι χώρες έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής στο σύστημα εμπορία εκπομπών προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι τους και να τηρηθούν οι δεσμεύσεις τους. Η συμμετοχή τους στο σύστημα εμπορίας εκπομπών σε κάθε περίπτωση λειτουργεί ως συμπλήρωμα των εθνικών τους δράσεων.

- Μηχανισμός Κοινής Εφαρμογής

Οι χώρες που συμμετέχουν στο Πρωτόκολλο, έχουν τη δυνατότητα κοινών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων. Οι χώρες που μετέχουν κοινού σε ένα πρόγραμμα λειτουργούν η μια ως χρηματοδότης και η άλλη ως χρηματοδοτούμενη, με την επίτευξη του προγράμματος να οφείλεται σε δύο συμμετέχοντες. Η μείωση εκπομπών της χρηματοδοτούμενης χώρας λειτουργεί σε όφελος και της χώρας χρηματοδότη. Βασική προϋπόθεση είναι οι δραστηριότητες να επιφέρουν επιπλέον μείωση στη χώρα εφαρμογής.

- Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης

Οι χώρες που έχουν υπογράψει το Πρωτόκολλο του Κιότο, έχουν τη δυνατότητα να υλοποιούν προγράμματα σε αναπτυσσόμενες χώρες, με την συμμετοχή των χωρών είναι εθελοντική ενώ το όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών προέρχεται από τις μειώσεις των εκπομπών που προκύπτουν στις αναπτυσσόμενες χώρες για την εκπλήρωση μέρους των υποχρεώσεών τους. Το όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών είναι η χρηματοδότηση, η ανάπτυξη τεχνολογιών, η προσαρμογή, η ενημέρωση και ό,τι άλλο μπορεί να περιλαμβάνεται σε ένα πρόγραμμα. Η πιστοποίηση επιπλέον μείωσης εκπομπών και τα

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

υπαρκτά οφέλη για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής στην αναπτυσσόμενη χώρα είναι απαιτητά. Το σύνολο των ευέλικτων μηχανισμών λειτουργούν αντιμετωπίζοντας τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ως παγκόσμιο πρόβλημα ενώ ο τόπος που επιτυγχάνεται η μείωση εκπομπών και ο περιορισμός του φαινομένου είναι δευτερευούσης σημασίας. Αυτό το σκεπτικό επιτρέπει τη μείωση των εκπομπών σε περιοχές όπου το κόστος είναι χαμηλότερο κάτι που είναι επαρκές για την πρώτη φάση της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής (ΚΑΠΕ, 2015).

Είναι σημαντικό να αναφερθούν και οι αδυναμίες της ρύθμισης αυτής. Σύμφωνα με την Δούση (2017), μια από τις αδυναμίες είναι ότι το Πρωτόκολλο προσπάθησε να ρυθμίσει ορισμένες όψεις της κλιματικής αλλαγής και όχι συνολικά το πρόβλημα. Για παράδειγμα, δεν προσέγγισε καθόλου την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, η προσαρμογή συνδέεται με μέτρα και κατευθύνσεις, τα οποία πρέπει να λάβουν οι ευάλωτες χώρες, ώστε να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Μια επιπλέον, αδυναμία της συμφωνίας είναι ότι το ρυθμιστικό πρωτόκολλο θεμελιώθηκε σε μια σταδιακή διάκριση μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, χωρίς να λάβει υπόψη τη δυνητική εμφάνιση νέων ρυπαντών.

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Εικόνα 1.2.2.3: Η σημαία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Πηγή: <https://www.unric.org/el/>

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Στην προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων της κλιματικής αλλαγής, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Ευρωπαϊκή Ένωση οργάνωσαν συσκέψεις ώστε να δημιουργηθεί μια κοινή πολιτική για τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Στόχος υπήρξε η προώθηση στους τομείς της πράσινης ανάπτυξης, οικονομίας, επενδύσεων, προϊόντων και την αξιοποίηση της πράσινης τεχνολογίας προκειμένου να προστατευτεί το περιβάλλον και να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή.

Στη Στοκχόλμη το 1972 ο ΟΗΕ πραγματοποιεί μια Σύνοδο με θέμα το περιβάλλον. Σε αυτή τη σύνοδο υιοθετήθηκαν για πρώτη φορά αρχές που αφορούσαν στο περιβάλλον και ξεκίνησε το Πρόγραμμα για το περιβάλλον σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα αποτελέσματα της συνόδου ήταν η Διακήρυξη και το Σχέδιο δράσης, για να δημιουργηθεί την ίδια χρονιά με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον.

Στο Ρίο Ντε Τζανέιρο το 1992 έγινε η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη, γνωστή και ως Συνάντηση Κορυφής της Γης. Αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης αυτής ήταν η δημιουργία πέντε διεθνών συμβάσεων.

- Η Διακήρυξη του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη
- Το ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης Local Agenda 21, όπου πρόκειται για ένα στρατηγικό σχέδιο το οποίο αφορά την κλιματική αλλαγή, την εκδάσωση και την απερημοποίηση.
- Στο πρόγραμμα διατυπώνονται οι βασικές αρχές για τη βιώσιμη ανάπτυξη και στρατηγικές για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών ζητημάτων
- Οι αρχές για τη διατήρηση και διαχείριση της βιωσιμότητας των δασών
- Η σύμβαση για τη βιολογική ποικιλομορφία
- Η σύμβαση για την αλλαγή του κλίματος που αποσκοπεί στην μείωση των εκπομπών αερίων και του φαινομένου του θερμοκηπίου. Θα πρέπει να τονιστεί ότι με αυτή τη σύμβαση υπήρξε διαφοροποίηση της ευθύνης για την δημιουργία ρύπων μεταξύ των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων κρατών.

Το 1995 υιοθετήθηκε η Χάρτα για τον τουρισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Με τη Χάρτα αυτή αποφασίστηκε πως ο Τουρισμός θα πρέπει να έχει μια ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον, με σεβασμό στις τοπικές κοινωνίες, να είναι οικονομικά βιώσιμος,

με σεβασμό στην πολιτιστική κληρονομιά και τις παραδόσεις των τοπικών κοινωνιών. Το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ, πραγματοποιήθηκε η Παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη, με σκοπό την αξιολόγηση της Agenda 21, και των υπολοίπων συμβάσεων του Ρίο. Στη συνδιάσκεψη του Μπαλί το 2007, συμμετείχαν οι 192 χώρες που συνυπέγραψαν τη συμφωνία πλαίσιο του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή. Εκεί συμφωνήθηκε ένας οδικός χάρτης διαπραγματεύσεων για τα βασικότερα θέματα που θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Το 2009 στην Κοπεγχάγη, η ομώνυμη συμφωνία αναγνώρισε την ανάγκη για περικοπές στην εκπομπή ρύπων σε παγκόσμιο επίπεδο. Καθορίστηκαν εθελοντικές δεσμεύσεις για το μέλλον, χωρίς να υπάρχουν χρονικές δεσμεύσεις ή δεσμεύσεις για τα ποσοστά εκπομπής ρύπων. Την επόμενη χρονιά στο Κανκούν του Μεξικό η παγκόσμια κοινότητα κατέληξε σε συμφωνία για την διατήρηση της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2°C και στη δημιουργία ενός ταμείου οικονομικής ενίσχυσης του αναπτυσσόμενου κόσμου, από τα βιομηχανικά κράτη, με σκοπό τα επόμενα τρία έτη αυτά να προσαρμοστούν στην πράσινη τεχνολογία. Επιπλέον συμφωνήθηκε τα κράτη με πλούσιο δασικό πλούτο να χρηματοδοτηθούν για να τον προστατεύσουν από την υλοτομία και τη γεωργία, και να διατηρηθεί σε ισχύ η συμφωνία του Κιότο, δεσμεύοντας τα πλούσια κράτη να περιορίσουν τις εκπομπές ρύπων τους.

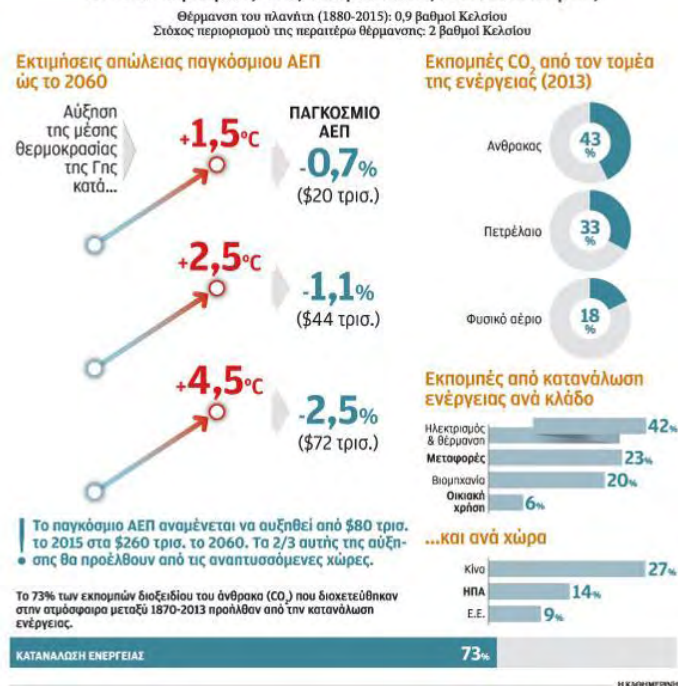
Η Σύνοδος Κορυφής COP 21 του Παρισιού το 2015 έχει χαρακτηριστεί ως «η ύστατη ευκαιρία αποτροπής της καταστροφικής υπερθέρμανσης του πλανήτη» (Παλαιολόγος, 2015). Στη σύνοδο, για πρώτη φορά μετά από 25 χρόνια, συμμετείχαν 150 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, σε μια προσπάθεια να μην επαναληφθεί το φιάσκο της Κοπεγχάγης του 2009, τότε που παρόλο που αναγνωρίστηκε η ανάγκη της μη αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη πάνω από τους 2°C, οι συμμετέχοντες δεν μπόρεσαν να έρθουν σε συμφωνία και να έχουν αποτέλεσμα. Η Εικόνα 1.2.2.3, παρουσιάζει συνοπτικά τον ισολογισμό της κλιματικής αλλαγής, την μελλοντική διαμόρφωση του παγκόσμιου ΑΕΠ, αλλά και πως θα διαμορφωθεί η μέση θερμοκρασία της γης. Ηδη βιώνουμε τις οικονομικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Ο πιο κρίσιμος τομέας για την ανάσχεση των τάσεων υπερθέρμανσης του πλανήτη στις επόμενες δεκαετίες είναι η ενέργεια. Το παγκόσμιο ΑΕΠ αναμένεται, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, να υπερτριπλασιασθεί μεταξύ του 2015-2060, από 80 στα 260 τρισ. δολάρια. Τα 2/3 αυτής της θεαματικής διόγκωσης θα προέλθουν από τις αναδυόμενες οικονομίες, οι οποίες τείνουν να είναι πολύ πιο ενεργειακά σπάταλες από τον ανεπτυγμένο κόσμο. Οι

ισχυρότεροι καύσωνες που παρατηρούνται μεταφράζονται σε υψηλότερο κόστος ιατρικής περίθαλψης, περισσότερες χαμένες εργατοώρες και μειωμένες αποδόσεις των καλλιεργειών. Καιρικά φαινόμενα πρωτοφανούς σφοδρότητας, όπως ο τυφώνας «Κατρίνα», προκαλούν τεράστιες υλικές ζημιές και δημιουργούν νέες προκλήσεις για τον κλάδο των ασφαλειών » (Παλαιολόγος, 2015).

Σήμερα, εν έτη 2019, είμαστε εν αναμονή της Συνόδου Κορυφής COP 25, η οποία θα λάβει χώρα στη Χιλή. Η Δούση (2017), έκανε μια σύντομη αναφορά τι πρέπει να γίνει και τα θέματα που θα πρέπει να διευθετηθούν στη διάσκεψη αυτή. Πιο αναλυτικά, θεωρεί:

- Η σύνοδος θα πρέπει να στοχεύσει στην επαναπροώθηση ή στην επικαιροποίηση των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών.
- Ότι είναι σημαντικό πραγματοποιηθεί μια ανακοίνωση των μακροπρόθεσμων στρατηγικών για τις χαμηλές εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου.
- Να υιοθετηθεί ένας νέος τρόπος περιοδικής αξιολόγησης του μηχανισμού τεχνολογίας
- Η κάθε χώρα οφείλει να αξιολογεί την πρόοδο της, σύμφωνα με τους στόχους.

Εικόνα 1.2.2.3: Η αποτίμηση της κλιματικής αλλαγής Ο ισολογισμός της κλιματικής Αποκάλυψης

Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/841213/article/epikairothta/kosmos/ystath-eykairia-gia-to-klima-stoparisi>

Τουρισμός και IPCC (επιστημονική διακυβερνητική επιτροπή)

Η IPCC αποτελεί μια επιστημονική διακυβερνητική επιτροπή η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, ενώ ιδρύθηκε το 1988 από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό (ΠΜΟ) και το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP). Σαν σκοπό η επιτροπή έχει την αξιολόγηση της επιστημονικής γνωστικής βάσης καθώς επίσης των διαφόρων ερευνών που διεξάγονται ανά τον κόσμο σχετικά με τη μελέτη των κλιματικών αλλαγών, ενώ ταυτόχρονα αξιολογεί τις συνέπειες των κλιματικών μεταβολών που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και προτείνονται πολιτικές και δράσεις για την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων κινδύνων. Η επιτροπή συνέρχεται μία φορά ετησίως ώστε να καθοριστούν η εσωτερική λειτουργία, οι αρχές και το πρόγραμμα εργασίας ή ακόμη και για να εγκριθούν οι τυχόν εκθέσεις που έχει συντάξει, ενώ η χρηματοδότησή της γίνεται μέσω εθελοντικών συνεισφορών των κυβερνήσεων που μετέχουν αλλά και επιπροσθέτως από τον ΠΜΟ και το UNEP. Στα πλαίσια λειτουργίας της και αξιοποίησης των δεδομένων, η επιτροπή περιλαμβάνει τρεις ομάδες εργασίας, working groups (WG) (Βάλμη, 2013).

Μέχρι στιγμής, με τη βοήθεια και τον συντονισμό επιστημόνων από όλο τον κόσμο, έχει δημοσιεύσει πέντε εκθέσεις σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές (1990, 1995, 2001, 2007, 2014). Η πιο πρόσφατη δημοσιεύτηκε το 2014. Όλες οι εκθέσεις περιλαμβάνουν μια περίληψη η οποία απευθύνεται στους πολιτικούς και τους διπλωμάτες που δεν είναι εξοικειωμένοι με την έννοια της κλιματικής αλλαγής (Δούση, 2017).

Ο τουρισμός δε βρισκόταν ανάμεσα στα θέματα ενδιαφέροντος στην πρώτη έκθεση που δημοσιεύθηκε, σε αντίθεση με αυτές που ακολούθησαν. Για τον λόγο αυτό στην περίπτωση της παρούσας εργασίας θα διερευνηθεί η μελέτη που πραγματοποιεί η Ομάδα Εργασίας 2 στα πλαίσια της 5ης έκθεσης αξιολόγησης της επιτροπής, όπου εξετάζονται εν γένει οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Πραγματοποιείται μια ηλεκτρονική αναζήτηση λέξεων στο κείμενο της έκθεσης, αναζητώντας λέξεις όπως τουρισμός, τουρίστας, αναψυχή, ελεύθερος χρόνος, διακοπές, σχολικές διακοπές και σπορ.

1.2.3 Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό

Η σχέση που υπάρχει μεταξύ του τουρισμού και του κλίματος, έχει μελετηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αναμφίβολα, όπως αναφέρθηκε ήδη προηγουμένως, το κλίμα της γης μεταβάλλεται. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι η μέση παγκόσμια θερμοκρασία έχει παρουσιάσει αύξηση κατά περίπου 0,6°C κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα (Sookram, 2009), ενώ στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, διαπιστώνεται αύξηση της μέσης θερμοκρασία του αέρα, η οποία ξεκινάει από την δεκαετία του 1990 (Reparis et al., 2007).

Η τουριστική βιομηχανία αλλά και ειδικότερα οι τουριστικοί προορισμοί φαίνεται να είναι ευαίσθητοι στην μεταβλητότητα που προκύπτει εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής. Το κλίμα προσδιορίζει τόσο τη διάρκεια, όσο και την ποιότητα των τουριστικών περιόδων, καθώς εξαιτίας του κλίματος επιλέγεται ο προορισμός αλλά και το ύψος των δαπανών τις οποίες αυτοί θα πραγματοποιήσουν. Επιπροσθέτως, εξαιτίας του κλίματος επηρεάζεται και ένας πλήθος περιβαλλοντικών πόρων, όπως είναι για παράδειγμα οι συνθήκες του χιονιού, η παραγωγικότητα της άγριας πανίδας και της βιοποικιλότητάς, το επίπεδο, αλλά και η ποιότητα των υδάτων. Πέρα από τους περιβαλλοντικούς πόρους, επηρεάζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό και οι τουριστικές δραστηριότητες, όπως είναι η παραγωγή χιονιού, οι ανάγκες για άρδευση, το κόστος θέρμανσης και ψύξης των ξενοδοχειακών και των τουριστικών επιχειρήσεων ευρύτερα. Ο Πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις πλέον σημαντικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό, καθώς και τις έμμεσες επιπτώσεις που αφορούν την περιοχή της Ελλάδας.

Πίνακας 1.2.3.1: Οι σημαντικότερες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων τους στον τουρισμό

Επίπτωση	Συνέπειες στον τουρισμό
Άνοδος της θερμοκρασίας	Τροποποιημένη εποχικότητα, συνθήκες στρες λόγω ζέστης για τους τουρίστες, κόστος ψύξης, αλλαγές στους πληθυσμούς των φυτών, ζώων και εντόμων και τους εύρους κατανομής τους, καθώς και του εύρους των μολυσματικών ασθενειών
Μείωση της χιονοκάλυψης και συρρίκνωση των παγετώνων	Έλλειψη χιονιού στους χειμερινούς προορισμούς, αυξημένο κόστος παραγωγής τεχνητού χιονιού, μικρότερες εποχές χειμερινών σπορ, μείωση αισθητικής τους του τοπίου.
Αυξανόμενη συχνότητα και ένταση ακραίων καταγίδων	Κίνδυνος για τουριστικές εγκαταστάσεις, αυξημένο κόστος ασφάλισης / απώλεια ασφάλισης, κόστος διακοπής λειτουργίας.
Μειωμένη βροχόπτωση και αυξημένη εξάτμιση σε ορισμένες περιοχές	Έλλειψη νερού, ανταγωνισμός για την παροχή νερού μεταξύ τουρισμού και άλλων τομέων, απερίημωση, αυξημένες πυρκαγιές που απειλούν τις υποδομές και επηρεάζουν τη ζήτηση.
Αυξημένη συχνότητα ισχυρών βροχοπτώσεων σε ορισμένες περιοχές	Ζημιές από πλημμύρες σε ιστορικά αρχιτεκτονικά και πολιτιστικά περιουσιακά στοιχεία, ζημιές στην τουριστική υποδομή, μεταβαλλόμενη εποχικότητα (παραλίες, βιοποικιλότητα, ροή ποταμών).
Αύξηση της στάθμης της θάλασσας	Παράκτια διάβρωση, απώλεια της παραλίας, υψηλό κόστος αποκατάστασης της παραλιακής ζώνης και κατασκευής εγκαταστάσεων αντιπλημμυρικής προστασίας.
Αύξηση της θερμοκρασίας της επιφάνειας της θάλασσας	Αύξηση του αποχρωματισμού των κοραλλιών και των θαλάσσιων πόρων και αισθητική υποβάθμιση σε προορισμούς κατάδυσης και ψαροντούφεκου.
Μεταβολές στη χερσαία και θαλάσσια βιοποικιλότητα	Απώλεια φυσικών αξιοθέατων και ειδών από προορισμούς, υψηλότερος κίνδυνος ασθενειών σε τροπικές-υποτροπικές χώρες.
Πιο συχνές και μεγαλύτερες δασικές πυρκαγιές	Απώλεια φυσικών αξιοθέατων, αύξηση του κινδύνου πλημμύρας, ζημιές στην τουριστική υποδομή.
Μεταβολές του εδάφους (π.χ. επίπεδα υγρασίας, διάβρωση και οξύτητα)	Απώλεια αρχαιολογικών πόρων και άλλων φυσικών πόρων, με επιπτώσεις στην τουριστική ελκυστικότητα των προορισμών.

Πηγή: UNWTO-UNEP, 2008

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής που θα μπορούσαν δυνητικά να επηρεάσουν τους τουριστικούς προορισμούς, την ανταγωνιστικότητά τους, καθώς και την βιωσιμότητα τους είναι οι ακόλουθες (UNWTO-UNEP, 2008):

- Άμεσες κλιματολογικές επιπτώσεις συμπεριλαμβανομένης της γεωγραφικής και εποχικής ανακατανομής των πόρων του κλίματος για τον τουρισμό, καθώς και των μεταβολών στο λειτουργικό κόστος (ημερήσιες μέρες θέρμανσης-ψύξης, ασφάλιστρα).
- Έμμεσες κλιματολογικές επιπτώσεις-συμπεριλαμβανόμενων των κλιματικών αλλαγών που προκαλούνται από το περιβάλλον, όπως η έλλειψη νερού, η απώλεια βιοποικιλότητας, η μείωση της αισθητικής του τοπίου, η αύξηση των μεταδιδόμενων ασθενειών, οι ζημιές στις υποδομές.
- Επιπτώσεις των πολιτικών μετριασμού της κινητικότητας τουριστών - συμπεριλαμβανομένων των μεταβολών της ροής τουριστών λόγω των αυξημένων τιμών, μεταβολές στις αεροπορικές οδούς, αλλαγές στις αναλογίες των πτήσεων μικρής και μεγάλης απόστασης.
- Έμμεσες επιπτώσεις των κοινωνικών αλλαγών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι συνέπειες των ευρύτερων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις κοινωνίες, όπως οι αλλαγές στην οικονομική ανάπτυξη, τα πρότυπα ανάπτυξης, η κοινωνικοπολιτική σταθερότητα και η προσωπική ασφάλεια σε ορισμένες περιοχές. Αυτά θα έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στις διαδικασίες, στην απασχόληση και στην ασφάλεια του τομέα του τουρισμού και των συναφών τομέων.

Το κλίμα, το φυσικό περιβάλλον, το εισόδημα και η διακριτική περιουσία, η προσωπική ασφάλεια και το κόστος ταξιδιού αποτελούν βασικούς παράγοντες για τα ταξιδιωτικά κίνητρα και την επιλογή του τουριστικού προορισμού (Hall, 2005). Επειδή όλοι αυτοί οι παράγοντες φαίνεται να επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή (Scott et al., 2012), οι συνέπειες για την τουριστική συμπεριφορά και τα πρότυπα της ζήτησης σε τοπική, εθνική και διεθνή κλίμακα θα μπορούσαν να είναι πολύ μεγάλες.

Εικόνα 1.2.3.1: Φαινόμενο διάβρωσης των ακτών στην Κρήτη

Πηγή: <https://www.neakriti.gr/>

1.2.4 Κλιματική αλλαγή και θαλάσσιος-παράκτιος, νησιωτικός τουρισμός

Θαλάσσιος τουρισμός

Οι δραστηριότητες του θαλάσσιου τουρισμού περιλαμβάνουν το σύνολο των δραστηριοτήτων οι οποίες αναπτύσσονται στο θαλάσσιο περιβάλλον, σε μια χώρα υποδοχής τουριστών. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι πρόκειται για μια από τις πιο δυναμικές μορφές του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ η πελατεία στην οποία απευθύνεται χαρακτηρίζεται από υψηλά εισοδήματά. Οι σημαντικότερες δραστηριότητες του θαλάσσιου τουρισμού αφορούν την ναύλωση σκαφών, την κρουαζιέρα κτλ. Όμως θα πρέπει να τονίσουμε ότι για να υπάρξει περαιτέρω ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού θα πρέπει να υπάρχουν και οι αντίστοιχες υποδομές που θα μπορούν να υποστηρίξουν τις αντίστοιχες δραστηριότητες (Ηγουμενάκης & Κραβαρίτης, 2004).

Ο κίνδυνος της κλιματικής αλλαγής είναι διττής φύσεως: κίνδυνος λόγω αύξησης της συχνότητας εμφάνισης των καταιγίδων, αλλά και λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας. Είναι προφανές ότι οι παράκτιες περιοχές είναι εκτεθειμένες σε μεγαλύτερα κύματα και συνεπώς τα έργα προστασίας σε μεγαλύτερη υπερπήδηση. Επιπλέον, μορφοδυναμικές αλλαγές στην παράκτια ζώνη, όπως η διάβρωση των ακτών και των αμμολόφων ή η πλημμύρα των χαμηλότερων περιοχών συμβαίνουν σαν αποτέλεσμα των μεταβολών στη συχνότητα των ανέμων και των καταιγίδων, αλλά και των μεταβολών του χαρακτηριστικού κύματος (Karambas, 2013). Επιπλέον, στην Ευρώπη, όλες οι παράκτιες χώρες κινδυνεύουν ως ένα βαθμό από τη διάβρωση των ακτών, με

περίπου 20.000 km ακτογραμμής να δέχονται, ήδη από το 2004, σοβαρές επιπτώσεις. Οι περισσότερες από τις πληγείσες ζώνες υποχωρούν, παρόλο που μερικές απ' αυτές είχαν λάβει μέτρα προστασίας, ενώ κάποιες άλλες έχουν σταθεροποιηθεί τεχνητά. Σύμφωνα με στοιχεία, μια έκταση της τάξης των 15 km²/year υπολογίζεται ότι επηρεάζεται σοβαρά ή και καταστρέφεται λόγω της διάβρωσης. Το διάστημα 1999-2002, μάλιστα, στην Ευρώπη εγκαταλείφθηκαν 250-300 σπίτια λόγω άμεσου κινδύνου, ενώ σε άλλα 3.000 σπίτια μειώθηκε η εμπορική τους αξία τουλάχιστον κατά 10% (Eurosion, 2004).

Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται την έννοια του τουρισμού και της κλιματικής αλλαγής, αλλά και ποια είναι η σχέση που συνδέει τις δυο αυτές έννοιες μεταξύ τους. Η συσχέτιση των δυο των δύο εννοιών θα λέγαμε ότι είναι κατά βάση αρνητική. Αφενός, ο τουρισμός επιφέρει πληθώρα θετικών στοιχείων για τη χώρα, όπως η οικονομική ανάπτυξη της, αφετέρου αφήνει το δικό του αποτύπωμα στην αλλαγή του κλίματος. Η εξάρτηση μεταξύ τους είναι αμφίδρομη, καθώς, και η κλιματική αλλαγή επηρεάζει αρνητικά τον τουρισμό. Όμως και ο μαζικός τουρισμός επιβαρύνει το κλίμα της χώρας, για το λόγο αυτό παρουσιάζονται διάφορα είδη και μορφές της τουριστικής ανάπτυξης. Στο κεφάλαιο αυτό έγινε αναφορά στη συνθήκη του Κιότο, η οποία αποτέλεσε μια από τις συμφωνίες με τη μεγαλύτερη σπουδαιότητα σε διεθνές επίπεδο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ωστόσο, αναφέρθηκε και ο ΟΗΕ, καθώς κι άλλες επιστημονικές επιτροπές και πως αυτές προσπαθούν να συμβάλλουν με τη σειρά τους στην προσαρμογή της κλιματικής αλλαγής και της καλύτερης αντιμετώπισης των επιπτώσεων αυτής. Παράλληλα, αναλύθηκε ο όρος της βιώσιμης ανάπτυξης και πως αυτή συμβάλλει στην ισορροπία μεταξύ τουρισμού και κλιματικής αλλαγής. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται μια εκτενής ανάλυση της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για την προσαρμογή της χώρας, στην κλιματική αλλαγή, μέσω διεθνών συνθηκών, συμφωνιών, καθώς και εθνικών προγραμμάτων.

Κεφάλαιο 2: Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Η εθνική στρατηγική προσαρμογής στη κλιματική αλλαγή (ΕΣΠΚΑ), (2015) στοχεύει να συμβάλλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της χώρας στις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή και στη δημιουργία των προϋποθέσεων –ακόμα και στην κοινωνία– ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται με βάση τη σωστή πληροφόρηση και με μακροπρόθεσμη στόχευση, αντιμετωπίζοντας τους κινδύνους και αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που πηγάζουν από την κλιματική αλλαγή. Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή απαιτεί μια ολοκληρωμένη, διεπιστημονικού χαρακτήρα προσέγγιση με διατομεακά μέτρα, τα οποία θα βασίζονται σε συγκεκριμένους θεσμούς εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας, από τους οποίους και θα υλοποιούνται. Τα μέσα υλοποίησης της ΕΣΠΚΑ είναι:

1. Η επιστημονική έρευνα και τεκμηρίωση.
2. Η παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής.
3. Η ενημέρωση όλων των εμπλεκομένων.
4. Η διαβούλευση και ο διάλογος.

Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, συνδέεται με μια σειρά άλλων προγραμμάτων μέσω των μέτρων που αυτά περιέχουν. Ειδικότερα, ορισμένες δράσεις από τα προγράμματα που ακολουθούν αφορούν την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε ελληνικό επίπεδο, είτε τον μετριασμό των επιπτώσεων αυτής, με τα προγράμματα αυτά να είναι τα ακόλουθα:

- Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης-ΕΣΠΑ 2014-2020
- Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020
- Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (ΥΜΕΠΕΡΑΑ) 2014-2020
- Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Αττικής 2014-2020
- Το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020

Ωστόσο, πέρα από τα προγράμματα που αναφέρθηκαν, η πρόληψη, αλλά και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, συνδέεται με την αναπτυξιακή Νομοθεσία, όπως αυτή παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 2.1: Αναπτυξιακή Νομοθεσία που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή

Νόμος	Τι προβλέπει
Ν. 4399/2016	Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Αναπτυξιακός Νόμος)
Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020	-
Ν. 3851/2010	Επιτάχυνση της Ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
Ν. 3851/2010	Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
Ν. 4414/2016	Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης- Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις

Πηγή: Καρτάλης κ.α., 2017, ίδια επεξεργασία

Η Ευρώπη του 2020

Η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής αποτελεί βασική προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία, έλαβε μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου. Τον Μάρτιο του 2007 η Ε.Ε ανέλαβε μονομερή δέσμευση και χωρίς όρους (unconditional commitment) με ορίζοντα το 2020 όσον αφορά (Δούση, 2018):

- 20% μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και άλλων θερμοκηπιακών αερίων, σε σχέση με τα επίπεδα του 1990
- την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη συνολική ενεργειακή κατανάλωση σε 20%,
- Τον περιορισμό της χρήσης πρωτογενούς ενέργειας κατά 20% σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα επίπεδα μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης.

Στην Εικόνα 2.1.1 παρουσιάζονται με διαγραμματικό τρόπο οι παραπάνω στόχοι που έχει θέσει η Ε.Ε. Το ζήτημα είναι τι έχει επιτευχθεί έως σήμερα από τις παραπάνω φιλοδοξίες. Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που δημοσιεύτηκε το 2015, το ποσοστό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ μειώθηκε ήδη κατά 22% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις των κρατών μελών που βασίζονται σε υφιστάμενα μέτρα, η Ε.Ε. θα συνεχίσει να βρίσκεται σε καλό δρόμο για την επίτευξη των στόχων της. Οι εκπομπές αναμένεται να είναι κατά 26% χαμηλότερες το 2020 από ότι το 1990. Ωστόσο, οι πρώτες εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι εκπομπές αερίων αυξήθηκαν το 2017. Η Ε.Ε. βρισκόταν σε συζητήσεις για τον περιορισμό των στόχων της για το 2030 και της στρατηγικής του 2050 πριν από την 24η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή που θα λάμβανε χώρα το Δεκέμβριο το 2018 στην Πολωνία

Εικόνα 2.1: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και στόχοι της Ε.Ε.

Πηγή: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Πρόγραμμα Life+ και η πλατφόρμα Adapt

➤ Life 2014-2020

Το πρόγραμμα Life αποτελεί χρηματοδοτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, το πρόγραμμα αυτό συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη, καθώς και στην επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η Στρατηγική Ευρώπη 2020. Παράλληλα, το πρόγραμμα Life σχετίζεται και με άλλες στρατηγικές και σχέδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το κλίμα και για το περιβάλλον. Την προγραμματική περίοδο που βρίσκεται σε εξέλιξη 2014-2020, το πρόγραμμα διαρθρώνεται σε δύο επιμέρους υποπρογράμματα, με το πρώτο να αφορά να αφορά αμιγώς το περιβάλλον και το δεύτερο να αφορά την κλιματική αλλαγή και ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε 3,4 δις ευρώ. Ειδικότερα, στο πρώτο υποπρόγραμμα που αφορά το περιβάλλον, κατανέμεται το 75% του προϋπολογισμού και δίνεται έμφαση σε τρεις τομείς προτεραιότητας που είναι το περιβάλλον και η αποδοτικότητα των πόρων, η φύση και η βιοποικιλότητα, καθώς επίσης και η περιβαλλοντική διακυβέρνηση και πληροφόρηση. Αναφορικά με το δεύτερο υποπρόγραμμα που αφορά την δράση για την κλιματική αλλαγή, διοχετεύεται το 25% του συνολικού προϋπολογισμού και επικεντρώνεται στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, καθώς επίσης και στην ενδυνάμωση της κλιματικής διακυβέρνησης και πληροφόρησης (Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας, 2018).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι στην εν λόγω προγραμματική περίοδο, το πρόγραμμα Life, πέρα από τα παραδοσιακά έργα που χρηματοδοτεί όπως είναι τα πιλοτικά έργα, τα έργα επίδειξης, αυτά που αφορούν την μεταφορά καλών πρακτικών, περιλαμβάνει και μια νέα κατηγορία ολοκληρωμένων έργων, όπως επίσης και την διαμόρφωση στρατηγικών για έργα τα οποία αφορούν το κλίμα ή το περιβάλλον, τα οποία αναπτύσσονται σε εκτεταμένη εδαφική κλίμα και χρηματοδοτούνται από κοινού με κάποια ακόμη χρηματοδοτική πηγή. Επιπρόσθετα, το πρόγραμμα περιλαμβάνει έργα τεχνικής βοήθειας, έργα οικοδόμησης δυναμικού, καθώς επίσης και προπαρασκευαστικά έργα. Ιδιαίτερη αναφορά την βιοποικιλότητα, καθώς ο τομέας αυτός φαίνεται να απορροφά το 55% της συνολικής χρηματοδότηση του προγράμματος (Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας, 2018).

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά το περιβάλλον και την αποδοτικότητα των πόρων, δίνεται προτεραιότητα στα ακόλουθα θέματα των έργων.

Υδατα, πλημμύρες και ξηρασία

Σχετικά με τις δράσεις που ενισχύονται από το πρόγραμμα και αφορούν την διαχείριση των κινδύνων πλημμυρών, καθώς και των κινδύνων που σχετίζονται με την ξηρασία, προβλέπονται ενέργειες, οι οποίες θα πρέπει να εφαρμόζουν λύσεις που στηρίζονται στη φύση και αφορούν μέτρα φυσικής συγκράτησης των υδάτων. Επίσης, θα πρέπει να εφαρμόζονται εργαλεία πρόληψης και προστασίας, καθώς επίσης και τεχνικές που αφορούν

➤ CLIMATE-ADAPT

Στα πλαίσια της προσαρμογής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην κλιματική αλλαγή αναπτύχθηκε η πλατφόρμα CLIMATE-ADAPT η οποία είναι προσβάσιμη στο κοινό μέσω της ιστοσελίδας <https://climate-adapt.eea.europa.eu/>. Στόχος της πλατφόρμας αυτής είναι η υποστήριξη της χάραξης πολιτικής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε εθνικό επίπεδο, σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς επίσης κι σε τοπικό επίπεδο, επικεντρώνοντας στα μέτρα που αφορούν στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, καθώς και στην χάραξη των αντίστοιχων πολιτικών. Με την έννοια της προσαρμογής νοείται η πρόβλεψη των αρνητικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, καθώς και η λήψη των πλέον κατάλληλων μέτρων, έτσι ώστε να υπάρξει πρόληψη και ελαχιστοποίηση της ζημίας που αυτές μπορούν να προκαλέσουν.

Η πλατφόρμα CLIMATE-ADAPT, υποστηρίχθηκε από την ευρωπαϊκή επιστημονική κοινότητα, προκειμένου να μπορεί να παρέχει πληροφορίες για τα ακόλουθα (European Commission, 2012) :

- Για την επικείμενη κλιματική αλλαγή
- Για την ευάλωτη φύση των περιφερειών, των χωρών, καθώς και των τομέων στο παρόν αλλά και μελλοντικά
- Για τις εθνικές, τις περιφερειακές κι τις διακρατικές δραστηριότητες και στρατηγικές προσαρμογής
- Για τις περιπτωσιολογικές μελέτες για την προσαρμογή καθώς και για τις πιθανές επιλογές προσαρμογής
- Για τα διαδικτυακά εργαλεία στήριξης του σχεδιασμού και της προσαρμογής

Διάγραμμα 2.1: Συνοπτική παρουσίαση των προγραμμάτων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου

Συνοψίζοντας το κεφάλαιο αυτό, διαπιστώνουμε ότι η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή συνδέεται με μια σειρά από προγράμματα και δράσεις, τόσο σε διεθνές, όσο και σε εθνικό επίπεδο. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα προγράμματα Life + και η πλατφόρμα Climate- Adapt, αποτελούν εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), με δράσεις και κατευθύνσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η Ε.Ε., με χρονικό ορίζοντα το 2020. Τα προγράμματα αυτά αναλύονται εκτενέστερα στο κεφάλαιο αυτό, ώστε να γίνουν γνωστοί οι στόχοι και οι κατευθύνσεις τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Όσον αφορά το εθνικό επίπεδο, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ή η προσαρμογή σε αυτή γίνεται με διάφορα προγράμματα του ΕΣΠΑ, ή στο πλαίσιο των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Επιπρόσθετα, γίνεται αντιληπτό ότι ο μετριασμός των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος, συνδέεται και με την αναπτυξιακή νομοθεσία της χώρας. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί δίνονται οι κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, αλλά και αναλύεται η μελλοντική σχέση του τουρισμού και της αλλαγής του κλίματος.

Κεφάλαιο 3: Κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα

Για την ανάπτυξη του τουρισμού σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζει η έννοια του χωροεδαφικού κεφαλαίου, καθώς ο χώρος συμβάλλει στην διαμόρφωση των κατάλληλων τουριστικών προϊόντων. Η κλιματική αλλαγή ως αποτέλεσμα του παραγωγικού συστήματος και του τρόπου ζωής συνθέτει μια πολύπλοκη πρόκληση, επιβάλλοντας στη διαδικασία σχεδιασμού να συμπεριλάβει όλα τα πιθανά σενάρια των αλλαγών και όλες τις πιθανές επιπτώσεις ανάλογα την περιοχή (UNDP, 2010). Έτσι αναδύθηκε η ανάγκη σχεδιασμού για την ανθεκτικότητα, που δεν αφορά λεπτομερή και δεσμευτικά σχέδια, αλλά εστιάζει στη διαδικασία στοχεύοντας στην αύξηση της ευαισθητοποίησης με μια δεκτική προοπτική στις αλλαγές ώστε η αντιμετώπιση των κινδύνων να είναι πιο αποτελεσματική και να μειωθεί η ευπάθεια της περιοχής (Θωΐδου 2012). Ο κατάλληλος στρατηγικός χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός μπορεί να προσφέρει λύσεις που μειώνουν την ευπάθεια στον αναμενόμενο αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής.

Ο χωρικός σχεδιασμός πλέον απαιτείται να είναι ευρύτερος, ολιστικός, συμμετοχικός, να ανταποκρίνεται άμεσα και να φέρει μια ισχυρή δόση οραματισμού (Davoudi, 2009). Ο χωρικός σχεδιασμός, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε ρυθμιστικό επίπεδο, έχει ταυτιστεί τις τελευταίες δεκαετίες σε παγκόσμιο επίπεδο με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης (Haughton και Hunter, 2003). Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης προσδίδει βαρύνοντα ρόλο στην προστασία του περιβάλλοντος. Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και η προσαρμογή σε αυτές συμβάλλουν σημαντικά στην προστασία του περιβάλλοντος, των οικοσυστημάτων και των ανθρώπινων κοινωνιών (UN-Habitat, 2014). Ο περιορισμός των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και η προσαρμογή στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος πρέπει να αποτελέσουν σημαντικές προτεραιότητες στην χάραξη της πολιτικής για τον χωρικό σχεδιασμό στα διαφορετικά συστήματα σχεδιασμού των χωρών (Davoudi κ.α., 2009). Έτσι λοιπόν, συμπεραίνεται ότι και για έναν δεύτερο λόγο, ο χωρικός σχεδιασμός είναι εξ' ορισμού ένας μηχανισμός για την προστασία του περιβάλλοντος και κατ' επέκταση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Σε μελλοντικό χρόνο, θα πρέπει να έχει διαμορφωθεί το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, έτσι ώστε να προβλέπεται η λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων στα πλαίσια των

κλιματοχωρικών μετατοπίσεων. Παράλληλα, θα πρέπει και οι τουρίστες-καταναλωτές, αλλά και οι ντόπιοι παραγωγοί τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, να έχουν αντιληφθεί πλήρως τα οφέλη, αλλά και τους κινδύνους που προκύπτουν από την ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή, έχοντας ως απώτερο σκοπό την «δημιουργία» ενός περισσότερο «πράσινου-υπεύθυνου τουρίστα». Το είδος αυτό του τουρίστα, αναμένεται στο πέρασμα του χρόνου να αυξήσει τα επίπεδα συνειδητοποίησης και να συμβάλλει καθοριστικά στην περιβαλλοντική και κλιματική αυτορρύθμιση μεταξύ των διοικητικών-νομικών μέτρων και των ατομικών συμπεριφορών. Όλο και περισσότεροι καταναλωτές σε διεθνές επίπεδο παρουσιάζουν περιβαλλοντική ευαισθησία, η οποία εκφράζεται και στον τομέα του τουρισμού, γεγονός που αποτυπώνεται με την επιλογή καταλυμάτων που επιδεικνύουν μεγαλύτερα επίπεδα συναίσθησης των επιπτώσεων της λειτουργίας τους στο περιβάλλον (Manaktola & Jauhari,2007).

Η κλιματική αλλαγή αναμένεται να επηρεάσει τον τουρισμό στην Ελλάδα, αλλά και στις άλλες χώρες της Μεσογείου, επιδεινώνοντας τα χρόνια προβλήματα που αφορούν τον χωρικό και εποχικό συγκεντρωτισμό του τουριστικού προϊόντος και αυξάνοντας το λειτουργικό κόστος των υπηρεσιών φιλοξενίας. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η κλιματική αλλαγή αναμένεται να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη των επενδυτικών και χρηματοδοτικών αποφάσεων που θα ληφθούν στον τομέα του τουρισμού και γενικότερα των καταναλωτικών συμπεριφορών των τουριστών. Από την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό, αναμένεται να διαμορφωθούν τα κατάλληλα τουριστικά προϊόντα, είτε να προσαρμοστούν κατάλληλα τα υφιστάμενα, ενώ το ίδιο θα πρέπει να γίνει και με τις υποδομές που σχετίζονται άμεσα με τα συγκεκριμένα τουριστικά προϊόντα (Σαρτζετάκης & Καρατζόγλου,2011). Αναμφίβολα μια επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουριστικό τομέα, θα είναι η αλλαγή της δομής των κεφαλαιακών επενδύσεων, οι οποίες θα πρέπει πλέον να είναι περισσότερο ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή. Παρά το γεγονός ότι έως πρόσφατα η κλιματική αλλαγή φαινόταν ένα πρόβλημα του μέλλοντος, ο κίνδυνος από την κλιματική αλλαγή γίνεται αισθητός άμεσα, με αποτέλεσμα και το πρόβλημα προσαρμογής των επενδύσεων στην κλιματική αλλαγή να γίνεται σημερινό πρόβλημα (Heltberg et al., 2009).

Στην περίπτωση της Ελλάδας, για την ανάλυση των προβλημάτων που αναμένεται να δημιουργήσει η κλιματική αλλαγή στον τουρισμό, θα πρέπει σε επίπεδο Πολιτείας, να δοθεί έμφαση στην αντιμετώπιση της εποχικότητας του τουρισμού, κάτι που μπορεί να συμβεί μέσω της διαμόρφωσης νέων τουριστικών προϊόντων, τα οποία να μην

σχετίζονται με τους περιορισμούς που τίθενται λόγω εποχικότητας, ενώ θα πρέπει να γίνει και επανατοποθέτηση του τουριστικού προϊόντος στην αντίληψη των καταναλωτών-τουριστών, αλλά και των διεθνών πρακτόρων (McKinsey & Company, 2012). Ταυτόχρονα, καθίσταται αναγκαία η λήψη μέτρων από την πλευρά της πολιτείας προκειμένου να προστατεύουν οι ακτές, οι οποίες βρίσκονται σε κίνδυνο διάβρωσης από ακραία καιρικά φαινόμενα, ενώ είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διαμορφωθεί ένα χωροταξικό σχέδιο, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη του τις προκλήσεις του τουρισμού και θα προστατεύει τις ακτές, διαμορφώνοντας τους κατάλληλους μηχανισμούς για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων, που αφορούν φαινόμενα καύσωνα, ακραία καιρικά φαινόμενα κτλ.

Ωστόσο, πέρα από τον ρόλο της ίδιας της πολιτείας, σημαίνοντα ρόλο αναμένεται να δρομολογήσουν και οι ίδιες οι επιχειρήσεις στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Ειδικότερα, θα πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες που θα εστιάζουν στην εξοικονόμηση και εξασφάλιση νερού, στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην ασφάλιση των τουριστικών υποδομών έναντι των κινδύνων που σχετίζονται με τις φυσικές καταστροφές, όπως επίσης και με την διαχείριση των αποβλήτων τους. Θα πρέπει να τονιστεί ότι στις δράσεις αυτές θα μπορούσε να σταθεί αρωγός και η πολιτεία, ενώ σημαντική μπορεί να είναι η συμβολή των συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα (TtE, 2013).

Όμως, η κλιματική αλλαγή δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αμιγώς περιβαλλοντικό και τεχνικό πρόβλημα. Οι κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση της θα πρέπει να εναρμονιστούν με άλλες πολιτικές. Με αυτό τον τρόπο θα αρχίσει να μειώνεται το χάσμα που υπάρχει μεταξύ της οικουμενικής αποδοχής του προβλήματος και την ανάγκη για μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλού άνθρακα (Δούση, 2017).

Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο που μόλις ολοκληρώθηκε, παρουσιάζονται και αναλύονται οι κατευθύνσεις που θεωρούνται ότι θα βοηθήσουν στην άμβλυνση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Βασική κατευθυντήρια γραμμή που δόθηκε παραπάνω αποτελεί ο χωρικός σχεδιασμός. Έπειτα, αναφέρονται πως μπορούν να συμβάλλουν οι τουρίστες στις κατευθύνσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, αλλά και η πολιτεία τι δράσεις πρέπει να ακολουθήσει. Ο περιορισμός των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και η προσαρμογή στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος πρέπει να αποτελέσουν σημαντικές προτεραιότητες στην χάραξη της πολιτικής για τον χωρικό σχεδιασμό στα διαφορετικά συστήματα σχεδιασμού των χωρών. Παράλληλα, στα δύο επόμενα μέρη παρουσιάζονται η μεθοδολογία, η οποία ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας, η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης τη Χαλκιδική, καθώς και σε ποιο βαθμό υφίσταται η κλιματική αλλαγή σε αυτή, το οποίο παρουσιάζεται μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, με πίνακες και διαγράμματα για την διεξαγωγή των συμπερασμάτων.

Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία

Στο θεωρητικό σκέλος της εργασίας έγινε βιβλιογραφική αναζήτηση σε διεθνείς βάσεις επιστημονικών δεδομένων, εστιάζοντας σε επιστημονικά περιοδικά και βιβλία που αναφέρονται σε ζητήματα τουρισμού και κλιματικής αλλαγής, ενώ χρησιμοποιήθηκαν και σχετικά συγγράμματα. Επιπλέον, αξιοποιήθηκε επικαιροποιημένο υλικό από το διαδίκτυο.

Στα πλαίσια του ενδιαφέροντος για την μελέτη της κλιματικής αλλαγής στην Χαλκιδική και την πιθανή επίδραση που μπορεί να έχει στον τουρισμό, πραγματοποιήθηκε ποσοτική έρευνα. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η περιοχή μελέτης στην συγκεκριμένη έρευνα δεν λαμβάνει υπόψη της το τρίτο πόδι, όπου είναι η περιοχή του Αγίου Όρους, αυτό έγινε λόγω της αδυναμίας συλλογής δεδομένων, στην εν λόγω περιοχή.

Για τη διεξαγωγή της έρευνα στην παρούσα διπλωματική εργασία υπήρχαν οι εξής πιθανοί τρόποι για την συλλογή δεδομένων:

- i. Διεξαγωγή συνεντεύξεων στην περιοχή, τόσο σε ξενοδοχειακά καταλύματα, καθώς και σε οποιαδήποτε άλλου είδους δραστηριότητα που σχετίζεται με τον τουρισμό.
- ii. Διανομή ερωτηματολογίων, σε αυτή την περίπτωση καλούμε τις ξενοδοχειακές μονάδες να λάβουν μέρος στην έρευνα που διεξάγεται και όχι σε όλες τις τουριστικές δραστηριότητες.

Η διεξαγωγή ερωτηματολογίων για την πραγματοποίηση της έρευνας, είναι και η μέθοδος που επιλέχτηκε στην εργασία. Μέσω του ερωτηματολογίου υπήρχαν συγκεκριμένες ερωτήσεις με κατεύθυνση προς την κλιματική αλλαγή, τον τουρισμό, καθώς και τη σχέση μεταξύ των δύο εννοιών. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να επιτευχθεί η συλλογή συγκεκριμένων δεδομένων για την διεξαγωγή ποσοτικών αποτελεσμάτων.

Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε 32 καταλύματα της περιοχής της Χαλκιδικής, στην έρευνα απάντησαν τα 26 από αυτά, Πίνακας 4.1. Ενώ, ο Πίνακας 4.2 παρουσιάζει τα καταλύματα που δεν έλαβαν μέρος. Η Εικόνα 4.1, δείχνει τη διασπορά στο χώρο των 32 καταλυμάτων που κλήθηκαν να λάβουν μέρος.

Πίνακας 4.1: Καταλύματα που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα

A/A	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1	Alia Palace Luxury Hotels and Villas	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Πευκοχωρίου
2	Antigoni Beach Resort	Σιθωνίας	Σιθωνίας, Δημοτική Κοινότητα Αγίου Νικολάου
3	Apanemia	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Πευκοχωρίου
4	Blue Carpet Luxury Suits	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Πευκοχωρίου
5	Coral Blue Beach Hotel	Πολυγύρου	Ορμύλιας, Δημοτική Ενότητα Ορμυλλιας
6	Cronwell Resort Serimilia	Πολυγύρου	Ορμύλιας, Δημοτική Ενότητα Ορμυλλιας
7	Danai Beach Resort and Villas	Σιθωνίας	Σιθωνίας, Δημοτική Κοινότητα Νικήτης
8	Eleni Bay Resort	Κασσάνδρας	Κασσανδρας, Τοπική Κοινότητα Καλλιθέας
9	Flegra Beach	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Πευκοχωρίου
10	Flegra Palace	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Πευκοχωρίου
11	Glavas Inn Hotel	Πολυγύρου	Ορμύλιας, Δημοτική Ενότητα Ορμυλλιας
12	Grecotel Pella Beach	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Χανιώτης
13	Hanioti Grand Victoria	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Χανιώτης
14	Hanioti Grandotel Hotel	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Χανιώτης
15	Hotel Macedonia Sky	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Χανιώτης
16	Hotel Melissa Gold Coast	Πολυγύρου	Ορμύλιας, Δημοτική Ενότητα Ορμυλλιας
17	Lagomandra Hotel and Spa	Κασσάνδρας	Κασσανδρας, Τοπική Κοινότητα Κρυσπηγής
18	Maisonette Allegro	Σιθωνίας	Σιθωνίας, Δημοτική Κοινότητα Αγίου Νικολάου
19	Pashos Hotel	Κασσάνδρας	Κασσανδρας, Τοπική Κοινότητα Κρυσπηγής
20	Petrino Suits Hotel	Κασσάνδρας	Κασσανδρας, Τοπική Κοινότητα Αφύτου
21	Philoxenia Hotel	Πολυγύρου	Ορμύλιας, Δημοτική Ενότητα Ορμυλλιας
22	Royalty Suits Seaside	Σιθωνίας	Σιθωνίας, Δημοτική Κοινότητα Νικήτης
23	Sani Cape Stamatiadis	Κασσάνδρας	Κασσανδρας, Δημοτική Κοινότητα Κασσανδρας
24	Sani Resort	Κασσάνδρας	Κασσανδρας, Δημοτική Κοινότητα Κασσανδρας
25	Skion Palace Beach Hotel	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Νέας Σκιώνης
26	Vilar Studios and apartments	Κασσάνδρας	Παλλήνης, Τοπική Κοινότητα Πευκοχωρίου

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.1: Καταλύματα που δεν ανταποκρίθηκαν στην έρευνα

A/A	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1	Philoxenia Spa Hotel and Villas	Κασσάνδρας	Παλλήνης , Τοπική Κοινότητα Πευκοχωρίου
2	Vrahakia Hotel	Σιθωνίας	Τορώνης, Τοπική Κοινότητα Σάρτης
3	Kalamitsi Studios	Σιθωνίας	Τορώνης, Τοπική Κοινότητα Συκεάς
4	Miraggio Thermal Spa Resort	Κασσάνδρας	Παλλήνης , Τοπική Κοινότητα Παλιουρίου
5	Casa Luxury Suits	Κασσάνδρας	Παλλήνης , Τοπική Κοινότητα Παλιουρίου
6	Porto Koufo Hotel	Σιθωνίας	Σιθωνίας, Δημοτική Κοινότητα Νικήτης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Εικόνα 4.1: Δείγμα ερωτηματολογίου

Πηγή: Google Earth, Ιδία επεξεργασία

Θα πρέπει να τονιστεί ότι μέσω του ερωτηματολογίου, τα δεδομένα που συγκεντρώνονται μπορούν να ποσοτικοποιηθούν, ενώ παράλληλα δίνεται η δυνατότητα συλλογής δεδομένων ταυτόχρονα, από διαφορετικά άτομα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η γεωγραφική διασπορά (Brewerton & Millard,2001).

Όσον αφορά τη δομή του ερωτηματολογίου, αυτό διαρθρώνονταν σε τέσσερα σκέλη, όπου το πρώτο αφορούσα πληροφορίες για την ξενοδοχειακή μονάδα, όπως είναι η τοποθεσία που βρίσκεται, ο αριθμός των κλινών που διαθέτει, η απόσταση από την θάλασσα, ο αριθμός των κτιρίων που διαθέτει, η πληρότητα που έχει κτλ. Στη συνέχεια, στο δεύτερο σκέλος του ερωτηματολογίου, εξετάζεται η κλιματική αλλαγή, σε μια προσπάθεια να διερευνηθεί το κατά πόσο έχει επέλθει στην περιοχή που εξετάζεται και σε τι βαθμό συμβαίνει αυτό. Ακολούθως, το τέταρτο σκέλος του ερωτηματολογίου εξετάζει σε τι βαθμό οι ξενοδοχειακές μονάδες έχουν προβεί σε ενέργειες οι οποίες θα προάγουν την αειφορία και αναμένεται να μετριάσουν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Στο τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχουσες ξενοδοχειακές μονάδες στην έρευνα, διερωτώνται «αν η Ευρωπαϊκή Ένωση, έδινε μια επιχορήγηση προς τον Δήμο στον οποίο ανήκει η ξενοδοχειακή μονάδα, προκειμένου να προστατεύει ο τουρισμός της περιοχής, ποιες θα έπρεπε να ήταν οι τρεις ενέργειες που θα χρηματοδοτούνταν».

Το τελευταίο σκέλος της εργασίας αποτελείται από τα αποτελέσματα και την ανάλυση αυτών που προήλθαν από την ανάλυση των ερωτηματολογίων, μέσα από πίνακες και διαγράμματα. Η ερμηνεία των ερωτηματολογίων προϋποθέτει να δώσει τις ανάλογες απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας. Τα ερωτήματα που έχουν τεθεί στην αρχή της εργασίας προς απάντηση είναι τα εξής:

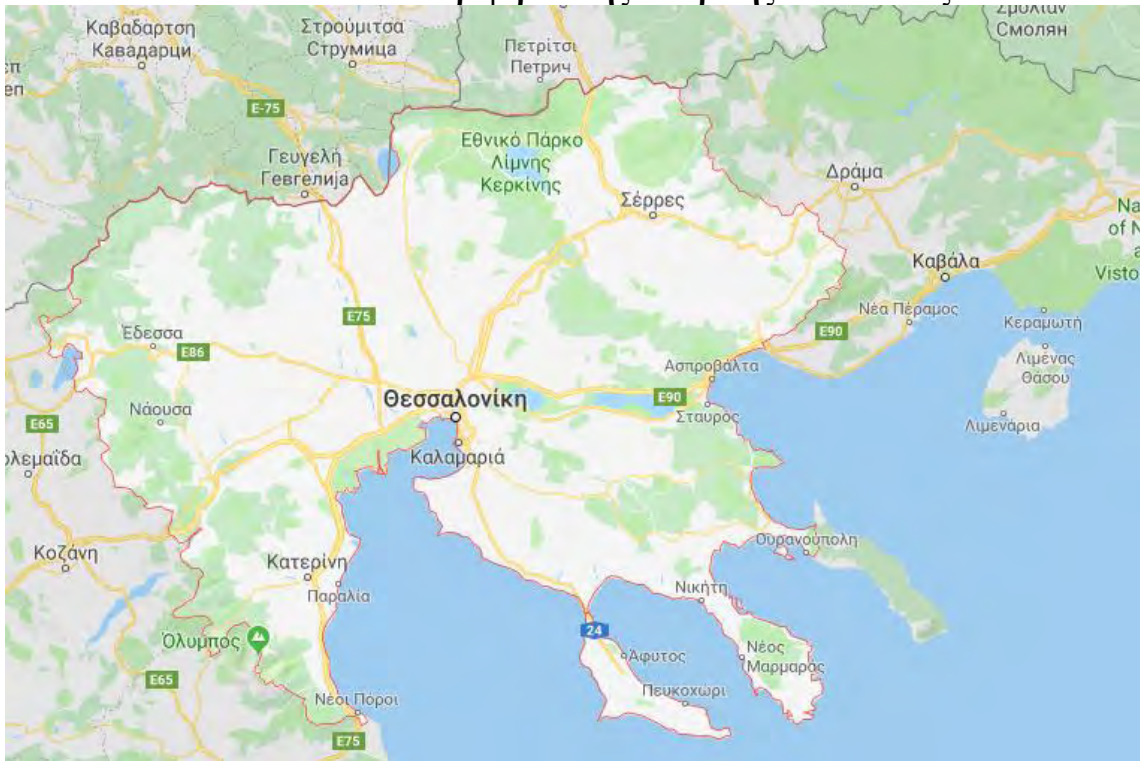
- Ποιο είναι το επίπεδο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των ιδιοκτητών καταλυμάτων στην Χαλκιδική αναφορικά με ζητήματα κλιματικής αλλαγής;
- Σε ποιες ενέργειες προβαίνουν τα καταλύματα για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής;
- Ποιες είναι οι Στρατηγικές-Δράσεις προσαρμογής που αφορούν τον τουρισμό της Χαλκιδικής στην κλιματική αλλαγή;
- Ποιες είναι οι προτάσεις που αφορούν την αντιμετώπιση των κλιματικών μεταβολών, την προστασία του περιβάλλοντος και την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της Χαλκιδικής;

Κεφάλαιο 5: Ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης στη Χαλκιδική

5.1 Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (Εικόνα 5.1.1) εντάσσονται επτά Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ) καθώς και 38 Δήμοι ενώ η συνολική έκταση της Περιφέρειας ανέρχεται σε 18.811 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ειδικότερα, οι Περιφερειακές Ενότητες είναι η Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, η Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης, η Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, η Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας, η Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, καθώς και η Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας, συνιστά την βασική πύλη εισόδου στην χώρα από τα Βαλκάνια και διαθέτει σημαντικές υποδομές όπως είναι το τμήμα της ΠΑΘΕ και το τμήμα της Εγνατίας Οδού, καθώς επίσης και εκτεταμένο σιδηροδρομικό δίκτυο, το αεροδρόμιο «Μακεδονία», αλλά και το λιμάνι της Θεσσαλονίκης (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, 2014).

Εικόνα 5.1.1: Η περιφέρεια της κεντρικής Μακεδονίας

Πηγή: Google Maps

Όσον αφορά το γεωφυσικό περιβάλλον, η περιοχή μπορεί να χαρακτηριστεί ως ορεινή, καθώς εντός των ορίων της εντοπίζονται σημαντικοί ορεινοί όγκοι, όπως είναι ο Όλυμπος, το Βέρμιο, ο Άθως, ο Χολομώντας, ο Χορτιάτης, ο Βόρας, η Τζένα, το Πάικο κτλ. Τα σημαντικότερα ποτάμια που διασχίζουν την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι ο Αλιάκμονας, ο Αξιός, ο Γαλλικός ποταμός, καθώς και Λουδίας, ενώ στα ανατολικά της Περιφέρειας βρίσκεται ο Στρυμόνας. Σχετικά με τις λίμνες που υπάρχουν στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η πλέον σημαντικές είναι η λίμνη της Βεγορίτιδας, η λίμνη Κερκίνη, η λίμνη Δοϊράνη, καθώς επίσης και η λίμνη Βόλβη. Θα πρέπει αναφερθεί ότι πέντε από τις επτά Π.Ε. βρέχονται από θάλασσα, δηλαδή όλες πλην την ΠΕ Πέλλας και Κιλκίς, ωστόσο και οι Π.Ε. Ημαθίας και Σερρών, έχουν μικρό μήκος ακτογραμμής. Ακόμη, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εντάσσεται και το νησί της Αμμουλιανής (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, 2014).

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή πληθυσμού, ο συνολικός πληθυσμός της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για το έτος 2011, ανέρχονταν σε περίπου 1.900.000 κατοίκους, με το 60% περίπου αυτών να διαμένουν στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης, ενώ η δεύτερη Περιφερειακή Ενότητα με τον μεγαλύτερο πληθυσμό είναι η Π.Ε. Σερρών και η Π.Ε. με τον λιγότερο πληθυσμό είναι η Π.Ε. Κιλκίς (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, 2014).

5.2 Στατιστικά στοιχεία τουρισμού στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Οι Πίνακες 5.2.1 και 5.2.1, αποτυπώνει τα βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας για τα έτη 2016 και 2018.

Πίνακας 5.2.1: Βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας 2018

Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2018							
Περιφέρεια	Χώρες Προέλευσης	Επισκέψεις (σε χιλ.)	Εισπράξεις (σε εκ. €)	Διανυκτερεύσεις (σε χιλ.)	Δαπάνη/ Επίσκεψη (σε €)	Δαπάνη/ Διανυκτέρευση (σε €)	Μέση Διάρκεια Παραμονής
Κεντρικής Μακεδονίας	Βουλγαρία	1.914,0	161,4	4.555,3	84,3	35,4	2,4
	Βόρεια Μακεδονία	1.149,0	148,3	3.069,5	129,1	48,3	2,7
	Σερβία	766,6	248,6	5.997,2	324,3	41,5	7,8
	Γερμανία	904,7	522,8	10.014,9	577,8	52,2	11,1
	Ρουμανία	766,6	210,9	4.514,0	275,1	46,7	5,9
	Ην. Βασίλειο	304,6	182,7	2.703,7	599,7	67,6	8,9
	Κύπρος	202,0	105,4	1.867,7	521,9	56,5	9,2
	Ρωσία	91,2	58,1	1.117,3	637,4	52,0	12,3
	Λοιπές	1.731,5	637,2	10.850,8	368,0	58,7	6,3
	Σύνολο	7.830,2	2.275,4	44.690,4	290,6	50,9	5,7
	% επί του συνόλου	22,5%	14,5%	19,7%			

Πηγή: INSETE, 2018

Πίνακας 5.2.2: Βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας 2016

Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2016							
Περιφέρεια	Χώρες Προέλευσης	Επισκέψεις (σε χιλ.)	Εισπράξεις (σε εκ. €)	Διανυκτερεύσεις (σε χιλ.)	Δαπάνη/ Επίσκεψη (σε €)	Δαπάνη/ Διανυκτέρευση (σε €)	Μέση Διάρκεια Παραμονής
Κεντρικής Μακεδονίας	Βόρεια Μακεδονία	1.651,8	172,7	4.349,3	104,5	39,7	2,6
	Βουλγαρία	1.454,0	155,3	4.021,3	106,8	38,6	2,8
	Σερβία	604,7	196,0	4.397,2	324,2	44,6	7,3
	Γερμανία	574,1	314,8	8.034,8	548,3	39,2	14,0
	Ρουμανία	520,5	175,4	3.489,4	337,1	50,3	6,7
	Κύπρος	206,6	89,1	2.202,9	431,3	40,4	10,7
	Ην. Βασίλειο	160,7	90,5	1.478,2	563,3	61,3	9,2
	Ρωσία	134,8	93,1	1.342,4	691,1	69,4	10,0
	Λοιπές	1.087,8	401,2	7.014,3	368,9	57,2	6,4
	Σύνολο	6.394,8	1.688,1	36.329,8	264,0	46,5	5,7
	% επί του συνόλου	22,5%	13,2%	19,1%			

Πηγή: INSETE, 2018

Από τους παραπάνω πίνακες μπορούμε να διαπιστώσουμε τα βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Για τα έτη 2016 και 2018, παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι τουρίστες κα για τα δύο έτη προέρχονται από την ΠΓΔΜ, ωστόσο οι περισσότερες εισπράξεις προέρχονται από τους Γερμανούς τουρίστες. Αναφορικά με την μέση δαπάνη ανά επίσκεψη, η υψηλότερη δαπάνη για το προέρχεται από τους Ρώσους τουρίστες, οι οποίοι φαίνεται να αγγίζουν τα 700€ ανά επίσκεψη το 2016, ενώ το 2018 τα χρήματα που δαπανούν μειώνονται κατά 60€.

Ωστόσο, με μικρές, αλλά καθόλου αμελητέες διαφορές, τα ποσοστά τροποποιούνται, σε κάποιες μετρήσεις. Στα ποσά που δαπανούνται ανά διανυκτέρευση, οι Ρώσους τουρίστες να δαπανάν περίπου 70€ ανά διανυκτέρευση και κατέχουν την πρώτη θέση. Ενώ, το 2018 τα δεδομένα αλλάζουν και στην πρώτη θέση βρίσκονται οι τουρίστες από το Ηνωμένο Βασίλειο. Την μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής το 2016 την έχουν οι Γερμανοί τουρίστες, οι οποίοι διαμένουν κατά μέσο όρο 14 ημέρες , ενώ την μικρότερη την έχουν οι τουρίστες που προέρχονται από την ΠΓΔΜ με μέσο όρο μόλις 2,6. Το 2018 ο πίνακας κατάταξης μεταβάλλεται και την πρώτη θέση στη διάρκεια παραμονής έχουν οι τουρίστες από τη Ρωσία.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Ο Πίνακας 5.2.2, αποτυπώνει το ξενοδοχειακό δυναμικό στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας για το έτος 2016. Τα συμπεράσματα που διεξάγονται αναλύονται παρακάτω.

Πίνακας 5.2.2: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για το έτος 2016

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ							
Ξενοδοχειακό δυναμικό 2016							
Περιφερειακή Ενότητα		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Ημαθίας	Μονάδες	0	4	21	7	0	32
	Δωμάτια	0	83	462	182	0	727
	Κλίνες	0	169	969	348	0	1.486
Θεσσαλονίκης	Μονάδες	13	22	39	29	35	138
	Δωμάτια	1.870	1.685	2.360	1.015	782	7.712
	Κλίνες	3.453	3.019	4.500	1.933	1.473	14.378
Κιλκίς	Μονάδες	0	1	8	4	4	17
	Δωμάτια	0	50	207	90	55	402
	Κλίνες	0	100	424	176	103	803
Πέλλας	Μονάδες	0	7	35	15	9	66
	Δωμάτια	0	186	775	267	166	1.394
	Κλίνες	0	388	1.563	558	337	2.846
Πιερίας	Μονάδες	4	14	51	137	182	388
	Δωμάτια	599	937	1.502	3.561	3.615	10.214
	Κλίνες	1.234	1.915	3.108	6.889	7.034	20.180
Σερρών	Μονάδες	0	5	20	6	2	33
	Δωμάτια	0	283	497	155	95	1.030
	Κλίνες	0	610	960	293	193	2.056
Χαλκιδικής	Μονάδες	31	47	95	163	185	521
	Δωμάτια	6.037	4.844	4.773	4.393	3.968	24.015
	Κλίνες	12.772	9.510	9.610	8.568	7.579	48.039
Σύνολο	Μονάδες	48	100	269	361	417	1.195
	Δωμάτια	8.506	8.068	10.576	9.663	8.681	45.494
	Κλίνες	17.459	15.711	21.134	18.765	16.719	89.788

Πηγή: INSETE 2018

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 5.2.2, η πλειοψηφία των καταλυμάτων βρίσκεται στην Π.Ε. Χαλκιδικής, γεγονός που υποδηλώνει και την έντονη τουριστική ανάπτυξη, ενώ ακολουθεί η Π.Ε. Πιερίας και η Π.Ε. Θεσσαλονίκης. Αξιοσημείωτο είναι ότι περίπου το 37% των συνολικών κλινών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ανήκει σε ξενοδοχεία τεσσάρων και πέντε αστέρων.

Ο Πίνακας 5.2.3, αποτυπώνει τις διεθνείς αεροπορικές αφίξεις καθώς και τις αεροπορικές αφίξεις του εσωτερικού. Όπως διαπιστώνουμε υπάρχει σημαντική

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

εποχικότητα, με τις αφίξεις εξωτερικού να κορυφώνονται κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, ενώ τις λιγότερες να πραγματοποιούνται τους μήνες Φεβρουάριο και Ιανουάριο.

Πίνακας 3.2.3: Διεθνείς και εγχώριες αεροπορικές αφίξεις για το 2016

Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις				Αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού			
International air arrivals				Domestic air arrivals			
		Θεσσαλονίκη	Σύνολο			Θεσσαλονίκη	Σύνολο
		Thessaloniki	Total			Thessaloniki	Total
2016		1.710.606	1.710.606	2016		1.109.598	1.109.598
Ιανουάριος	January	74.244	74.244	Ιανουάριος	January	86.894	86.894
Φεβρουάριος	February	67.732	67.732	Φεβρουάριος	February	92.493	92.493
Μάρτιος	March	93.502	93.502	Μάρτιος	March	99.206	99.206
Απρίλιος	April	117.990	117.990	Απρίλιος	April	86.654	86.654
Μάιος	May	157.567	157.567	Μάιος	May	89.061	89.061
Ιούνιος	June	197.245	197.245	Ιούνιος	June	84.091	84.091
Ιούλιος	July	243.282	243.282	Ιούλιος	July	97.019	97.019
Αύγουστος	August	234.875	234.875	Αύγουστος	August	92.692	92.692
Σεπτέμβριος	September	193.289	193.289	Σεπτέμβριος	September	93.271	93.271
Οκτώβριος	October	143.793	143.793	Οκτώβριος	October	89.368	89.368
Νοέμβριος	November	82.571	82.571	Νοέμβριος	November	97.047	97.047
Δεκέμβριος	December	104.516	104.516	Δεκέμβριος	December	101.802	101.802

Πηγή: INSETE, 2018

5.3 Η περιοχή της Χαλκιδικής

Η Χαλκιδική αποτελεί την μεγάλη χερσόνησο, της Μακεδονίας η οποία βρίσκεται μεταξύ του Θερμαϊκού και του Στρυμωνικού κόλπου και αποτελείται από τρεις μικρότερες χερσονήσους, την χερσόνησο της Κασσάνδρας, την χερσόνησο της Σιθωνίας, καθώς επίσης και την χερσόνησο του Άθω. Το ιδιαίτερο σχήμα αυτό της Χαλκιδικής σχετίζεται με το μεγάλο μήκος ακτών της, το οποίο ξεπερνά τα 550 χιλιόμετρα και είναι το μεγαλύτερο σε σχέση με τις άλλες Π.Ε. στην χερσαία Ελλάδα. Η περιοχή της Χαλκιδικής μπορεί να θεωρηθεί ως ημιορεινή, ενώ τα σημαντικότερα όρη της είναι ο Χολομών, το Στρατονικόν όρος, ο Ίταμος και ο Άθως, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ποτάμια, παρά μόνο χείμαρροι. Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι η χερσόνησος του Αγίου Όρους συνιστά μια ξεχωριστή διοικητική περιφέρεια. Όσον αφορά τον πληθυσμό της Π.Ε. Χαλκιδικής, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία, ανέρχεται σε 107.000 κατοίκους, ενώ πρωτεύουσα της είναι ο Πολύγυρος (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας – Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής, 2018).

Εικόνα 5.3.1: Περιοχή μελέτης

Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/>

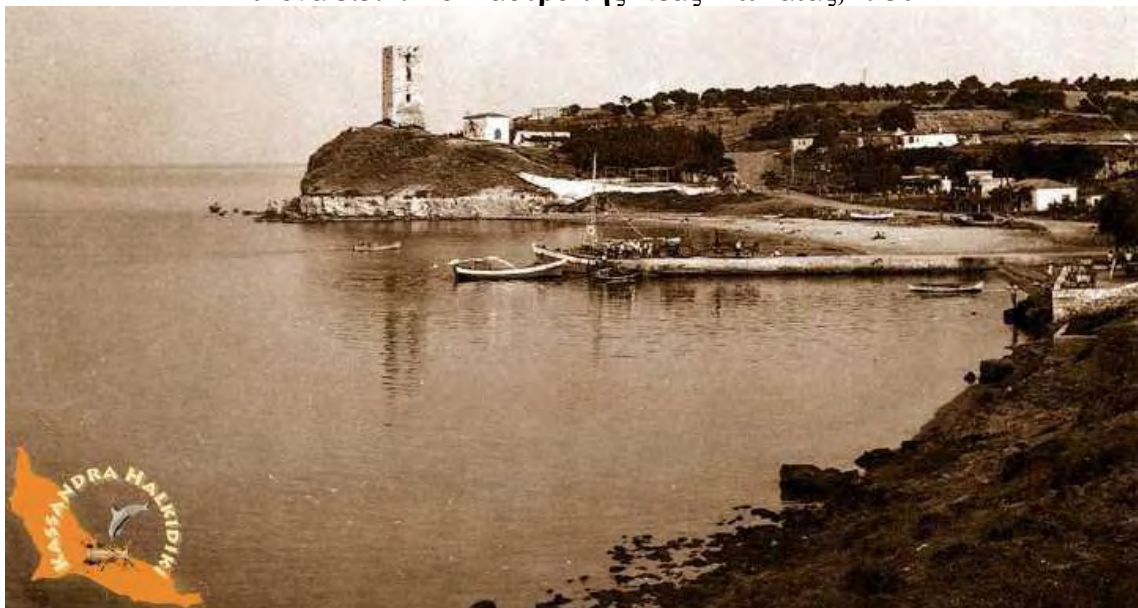
Ιστορία της περιοχής της Χαλκιδικής

Η Χαλκιδική αναφέρεται ήδη από την μυθολογία, καθώς στην Κασσάνδρα ήταν θαμμένος ο γίγαντας του σεισμού ο εγκέλαδος, ενώ η Σιθωνία οφείλει το όνομά της, στον Σίθωνα που είναι ο γιος του Ποσειδώνα. Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι η γεωμορφολογία της παλαιοντολογικής Χαλκιδικής παρουσιάζει σημαντικές διαφορές με σήμερα. Τα ευρήματα από το σπήλαιο των Πετραλώνων, έδειξαν ότι ο άνθρωπος βρίσκεται στην περιοχή της Χαλκιδικής για περισσότερα από 4.000π.Χ., με τους παλαιότερους από τους κατοίκους να είναι Θράκες και Πελασγοί.

Κατά την διάρκεια του 8^{ου} αιώνα π.Χ. κατέφθασε στην περιοχή πλήθος κόσμου που προέρχονται από την Χαλκίδα και την Ερέτρια, ενώ τρεις αιώνες περίπου αργότερα, οι σημαντικότερες πόλεις ήταν: Αίνεια, Γίγωνος, Λίπαξος, Ποτίδαια, Σάνη, Μένδη, Σκιώνη, Αιγαί, Νεάπολις, Άφυτις, Όλυνθος, Σερμύλη, Γαληψός, Αρναία, Ανθεμούς. Θα πρέπει να τονιστεί ότι πολλές από τις πόλεις αυτές αποτελούν συνέχεια προϊστορικών οικισμών που υπήρχαν στις ίδιες θέσεις με αυτές. Το 50 μ.Χ., οι κάτοικοι της περιοχής της Χαλκιδικής φαίνεται να ασπάστηκαν τον Χριστιανισμό, την εποχή που ο Απόστολος Παύλος είχε περάσει από την Απολλωνία. Ιδιαίτερη σημαντική περίοδος για την περιοχή της Χαλκιδικής ήταν κατά την διάρκεια του 9^{ου} αιώνα μ.Χ., όπου

αναπτύχθηκε η μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας). Στα τέλη του 18ου αιώνα όλες οι περιφέρειες σημειώνουν σε διάφορους τομείς, όπως είναι η κτηνοτροφία κ.ά. Το 1775 δημιουργείται ένας εκτεταμένος μεταλλευτικός συνεταιρισμός με χωριστή δική του κοινοτική διοίκηση. Τον Μάιο του 1821 η Χαλκιδική επαναστατεί, υπό την ηγεσία του Εμμανουήλ Παππά, χωρίς επιτυχία με αποτέλεσμα να καταστραφεί ολοσχερώς. Η Εικόνα 5.3.2 δείχνει το κάστρο της Νέας Φώκαιας το 1950, όπου φημολογείται ότι ήταν εγκατεστημένο το στρατηγείο του Εμμανουήλ Παππά. Το κάστρο αυτό υπάρχει μέχρι και σήμερα, όπως φαίνεται στην Εικόνα 5.3.3. Η περιοχή δυναμώνει και πάλι το 1854, θα συγκλονιστεί από νέα επανάσταση υπό τον Τσιάμη Καρατάσο. Επαναστατικός αέρας έπνευσε στη Χαλκιδική και το 1878, όμως οι Τούρκοι πήραν έγκαιρα προληπτικά μέτρα και η κίνηση ματαιώθηκε. Στις αρχές του αιώνα, η Χαλκιδική παίρνει μέρος στο Μακεδονικό Αγώνα. Πολλοί Χαλκιδικιώτες όχι μόνο συμμετέχουν στα διάφορα σώματα των Μακεδονομάχων, αλλά φτιάχνουν και οι ίδιοι μικρότερα σώματα και πολεμούν κατά των κομιτατζήδων. Η πολυπόθητη ελευθερία θα έλθει τελικά τον Οκτώβριο του 1912, Το 1922, τέλος, με την εγκατάσταση χιλιάδων προσφύγων από την Μ. Ασία άρχισε μια καινούρια φάση στην ιστορία της Χαλκιδικής. Πλάι στα ντόπια χωριά φύτεψαν 27 καινούρια, η συμβολή των οποίων στην οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη της Χαλκιδικής είναι σοβαρότατη (Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής, 2018).

Εικόνα 5.3.2: Το Κάστρο της Νέας Φώκαιας, 1950

Πηγή: <https://www.google.gr/>

Εικόνα 5.3.2: Το Κάστρο της Νέας Φώκαιας, 2018

Πηγή: Πηγή: <https://www.google.gr/>

5.4 Ο τουρισμός στην Χαλκιδική-υφιστάμενη κατάσταση

Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι τουριστικοί πόροι στην Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής (INSETE, 2014):

- Παραλίες: 550 χιλιόμετρα παραλιών με πλήθος παραθαλάσσιων θέρετρων
- Σπήλαιο Πετραλώνων: Έχει ανακαλυφθεί εδώ και 60 περίπου χρόνια και το Ανθρωπολογικό Μουσείο το οποίο βρίσκεται δίπλα στο σπήλαιο, φιλοξενεί πλήθος απολιθωμάτων
- Το Άγιο Όρος: Είναι διεθνούς φήμης και περιλαμβάνει είκοσι Ιερές Μονές, ενώ από το 1988 έχει χαρακτηριστεί ως Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Εικόνα 5.1.1: Παραλία Σιθωνίας στη Χαλκιδική

Πηγή: <https://www.capital.gr/>

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Π.Ε. Χαλκιδικής

Πέρα από το κλασικό προσφερόμενο τουριστικό προϊόν στην Π.Ε. Χαλκιδικής που είναι το ήλιος & θάλασσα, υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμών, οι οποίες είτε θα λειτουργήσουν ανεξάρτητα, είτε θα λειτουργήσουν ενισχυτικά προς το βασικό τουριστικό προϊόν. Σίγουρα, υπάρχει δυνατότητα περαιτέρω ενίσχυσης του πολιτιστικού θρησκευτικού προϊόντος, θέτοντας ως κορωνίδα το Άγιο Όρος. Επίσης, η υποδομή υψηλής ποιότητας όπως είδαμε παραπάνω μπορεί να δώσει τη δυνατότητα ανάπτυξης συνεδριακού τουρισμού, συμβάλλοντας έτσι στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Επιπλέον, μέσω της διαμόρφωσης και βελτίωσης των κατάλληλων υποδομών μπορεί να αναπτυχθεί ο θαλάσσιος τουρισμός, τόσο μέσω της προσέλκυσης σκαφών, όσο και μέσω της διεξαγωγής σημαντικών ναυταθλητικών γεγονότων. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι τόσο οι τουρίστες που έρχονται για συνεδριακό τουρισμό, όσο και αυτοί που ασχολούνται με τον θαλάσσιο τουρισμό, δαπανούν μεγάλα ποσά ανά άτομο και ανά ημέρα διαμονής τους.

Swot Analysis

Στην προσπάθειά να παρουσιαστεί μία όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα του τουριστικού τομέα της Π.Ε. Χαλκιδικής, συντάσσεται η swot analysis της περιοχής. Αναλυτικότερα, παρατίθενται τα δυνατά σημεία, τα αδύνατα σημεία της Π.Ε., καθώς επίσης και τις ευκαιρίες και τις απειλές που αναδεικνύονται από το εξωτερικό περιβάλλον της περιοχής.

Πίνακας 5.4.1: Swot Analysis

Δυνατά Σημεία	Αδύνατα Σημεία
<ul style="list-style-type: none">• Φυσικό περιβάλλον• Φυσικοί πόροι• Πληθώρα τουριστικών καταλυμάτων• Ακτές• Εύκολη πρόσβαση• Κοντινή απόσταση από το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης• Κοντινές αποστάσεις περιοχών	<ul style="list-style-type: none">• Κακό οδικό δίκτυο• Υπερφόρτωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου• Έλλειψη μεταφορικών υποδομών• Σταδιακή μείωση των φυσικών πόρων• Έλλειψη μονάδων υγείας
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none">• Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού• Προσέλκυση τουρισμού από το εξωτερικό• Διεύρυνση της τουριστικής περιόδου	<ul style="list-style-type: none">• Οικονομική κρίση• Έντονη αλλαγή του κλίματος• Εποχικότητα τουρισμού

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Η ανάλυση swot είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος μιας περιοχής, όταν πρέπει να λάβει μία απόφαση σε σχέση με τους στόχους που έχει θέσει ή με σκοπό την επίτευξή τους. Από την ανάλυση της swot προκύπτουν τα αδύνατα και τα δυνατά σημεία, οι ευκαιρίες και οι απειλές. Παρακάτω, αναλύονται όλα εκείνα τα σημεία που συνθέτουν τον πίνακα της Swot Analysis, ώστε να οδηγηθούμε στα κατάλληλα συμπεράσματα.

Ως δυνατά σημεία ορίζονται οι πόροι (φυσικοί και ανθρωπίνι), υποδομές, ιδιαιτερότητες, δυνατότητες που μπορούν να αποτελέσουν συγκριτικά πλεονεκτήματα. Μερικά από τα σημαντικότερα δυνατά σημεία της περιοχής μελέτης είναι το περιβάλλον, οι φυσικοί πόροι, οι ακτές κ.ά. Πιο συγκεκριμένα, η περιοχή διαθέτει ένα πλούσιο φυσικό περιβάλλον, με πολλές ακτές, οι οποίες είναι και αυτές που αποτελούν τους λόγους συγκέντρωσης του τουρισμού σε όλη την έκταση της περιοχής. Εκτός από

το πλούσιο φυσικό περιβάλλον, δυνατό σημείο θεωρείται και η πληθώρα των φυσικών πόρων που υπάρχουν. Όμως, οι πόροι αυτοί, όπως αναφέρεται και παρακάτω είναι σημαντικό να προστατευτούν για την εξέλιξη του τουρισμού στο μέλλον. Ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα της περιοχής και αυτό που ίσως συνθέτει τα μεγάλα ποσοστά μαζικού τουρισμού τους θερινούς μήνες είναι η κοντινή απόσταση από τη Θεσσαλονίκη, το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Κεντρικής Μακεδονίας. Η κοντινή απόσταση και η εύκολη πρόσβαση από το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης είναι στοιχεία που συμβάλλουν στη συγκέντρωση του τουρισμού, όχι μόνο από Έλληνες τουρίστες, αλλά και από άλλες χώρες της Ευρώπης. Όπως, αναφέρθηκε και παραπάνω, οι περισσότεροι ξένοι τουρίστες, προέρχονται από τη Ρωσία, τη Γερμανία και τα Σκόπια. Επιπλέον, οι τουρίστες της περιοχής «εκμεταλλεύονται» το πλεονέκτημα ότι η περιοχή διαθέτει πληθώρα τουριστικών καταλυμάτων και οι αποστάσεις μεταξύ των περιοχών θεωρούνται κοντινές, με αποτέλεσμα οι τουρίστες να μπορούν να επισκεφτούν κι άλλες περιοχές, ανακαλύπτοντας το φυσικό περιβάλλον τους.

Αντίθετα, ως αδύνατα σημεία ορίζονται, η έλλειψη πόρων, η κακή κατάσταση των υποδομών, η έλλειψη δυνατοτήτων σε κάποιους τομείς και ιδιαίτερα σε σχέση με άλλες πόλεις ή περιοχές. Σε αντίθεση με τα δυνατά σημεία της πόλης, δεν υπάρχουν πολλά αδύνατα σημεία, τα οποία να δυσχεραίνουν την "εικόνα" της Χαλκιδικής. Αδύνατα σημεία για την περιοχή νοούνται η κακή κατάσταση του οδικού δικτύου, η υπερφόρτωσή του υπάρχοντος οδικού δικτύου, καθώς και η έλλειψη μεταφορικών υποδομών στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, το οδικό δίκτυο που ενώνει τη Χαλκιδική με τη Θεσσαλονίκη, εντάσσεται στο εθνικό οδικό δίκτυο, εντός της Χαλκιδικής το δίκτυο θεωρείται επαρχιακό, είναι κατασκευασμένο τον προηγούμενο αιώνα και πέρα από κάποιες περιορισμένες αποκαταστάσεις δεν έχουν πραγματοποιηθεί εκτεταμένες συντηρήσεις. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι ότι το υπάρχων οδικό δίκτυο δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση, δεδομένου της μεγάλης επιβάρυνσης που δέχεται ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες. Επιπλέον, η έλλειψη συγκοινωνιών για τους τουρίστες, καθιστά γενικά τις μετακινήσεις στα αδύνατα σημεία της περιοχής. Οι τουρίστες μπορούν να κυκλοφορήσουν με ευκολία μόνο αν έχουν στην κατοχή τους αυτοκίνητο, γεγονός που θεωρείται αρνητικό για τον τουρισμό της περιοχής, καθώς δεν τους δίνει τη δυνατότητα για οικονομικότερες μετακινήσεις. Πέραν των μετακινήσεων και του οδικού δικτύου, αδυναμία για την περιοχή θεωρείται και σταδιακή μείωση των φυσικών πόρων, η οποία μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους, όπως στα μεγάλα

ποσοστά του τουρισμού, στην υπερφόρτωση του τουριστικού αποθέματος, αλλά και στις μεταβολές που υφίσταται το κλίμα της περιοχής. Μια επιπλέον, αδυναμία της περιοχής είναι η έντονη έλλειψη κέντρων υγείας για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Μια περιοχή με τόσο ανεπτυγμένο το τουριστικό προϊόν θα έπρεπε να διατηρεί περισσότερα κέντρα υγείας όχι μόνο για την ασφάλεια των τουριστών, αλλά και των μόνιμων κατοίκων.

Οι ευκαιρίες αποτελούν την ανάλυση των μεταβολών στο εξωτερικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης, κάτι το οποίο μπορεί να αποκαλύψει ευκαιρίες για νέες δραστηριότητες και ανάπτυξη. Η ανάλυση swot, αναδεικνύει τις ευκαιρίες για τη Χαλκιδική, οι οποίες έχουν προκύψει από το εξωτερικό περιβάλλον της. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, εκτός του μαζικού, αποτελεί ευκαιρία, διότι έχει στόχο την στοχευμένη προσέλκυση τουριστών στην περιοχή, κάτι το οποίο βοηθάει στην επέκταση της τουριστικής περιόδου. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, είναι ευκαιρία για την περιοχή, καθώς θα προβάλλει μια λιγότερο γνωστή πλευρά της. Μέσω, της εξέλιξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή, θα αυξηθεί η τουριστική δραστηριότητα και προς άλλες πλευρές, θα προσελκύσει τουρίστες που ενδιαφέρονται για εμπειρίες στη φύση σε συνδυασμό με την πολιτική κληρονομιά και θα υπάρξει τουρισμός κι άλλες εποχές, όπως η άνοιξη και το φθινόπωρο.

Το τελευταίο κομμάτι της ανάλυσης swot είναι οι απειλές. Απειλή είναι η ανάλυση των μεταβολών στο εξωτερικό περιβάλλον μπορεί να αποκαλύψει και τυχόν απειλές για την περιοχή. Απειλές για τη Χαλκιδική θεωρούνται η οικονομική κρίση, η οποία συμβάλλει στην μείωση της τουριστικής δραστηριότητας στην περιοχή, αλλά και μειώνει τους Έλληνες τουρίστες στην περιοχή, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο ποσοστό να αποτελείται από ξένους τουρίστες. Επιπλέον, η αλλαγή του κλίματος και τα έντονα καιρικά φαινόμενα που επιφέρει, μπορούν να μειώσουν την τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή ή να περιορίσουν τους μήνες που μπορεί να υφίσταται. Η εποχικότητα τουρισμού αποτελεί και αυτή απειλή. Είναι σημαντικό να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ώστε να μην απειληθεί ο τουρισμός της περιοχής.

Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται εκτενώς η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς και η Π.Ε. της Χαλκιδικής. Γίνεται μια ιστορική αναδρομή στην περιοχή και παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη του τουρισμού. Το τουριστικό προϊόν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένο στη Χαλκιδική, η περιοχή μελάτης διαθέτει πληθώρα τουριστικών πόρων, όπως θάλασσες, δάση, βουνά κ.α. Για τους λόγους αυτούς διαθέτει υψηλό αριθμό τουριστών κατά τους θερινούς μήνες. Επίσης, δημιουργείται η swot analysis της περιοχής μελέτης. Όπως παρατηρείται, διαθέτει αρκετά δυνατά σημεία και ευκαιρίες ανάπτυξης, οι οποίες αν αξιοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο, μπορούν να αποτελέσουν με το δικό τους τρόπο τις δράσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Οι απειλές και τα αδύνατα σημεία, δεν θεωρούνται αμελητέα για την περιοχή, όμως με σωστές κατευθύνσεις και δράσεις για την κλιματική αλλαγή μπορούν να αναδείχνουν τα θετικά στοιχεία της. Οι δράσεις/ προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου παρουσιάζονται σε επόμενο κεφάλαιο. Το επόμενο κεφάλαιο της εργασίας αποτελείται από την παρουσίαση και την ανάλυση των αποτελεσμάτων στην έρευνας πεδίου, σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν. Η ανάλυση γίνεται μέσα από πίνακες και διαγράμματα, με σχολιασμό σε κάθε διάγραμμα.

6. Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου

Όπως αναφέρθηκε ήδη και προηγουμένως για την έρευνα που διεξήχθη στην περιοχή μελέτης στην Χαλκιδική, παρουσιάζεται η ανάλυση των ερωτηματολογίων τα οποία συλλέχθηκαν. Τα παρακάτω ποσοστά αποτελούν τη διαγραμματική απεικόνιση των πινάκων των ερωτηματολογίων. Οι εξής πίνακες παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα της εργασίας.

Πριν την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνα είναι σημαντικό να καθοριστούν τα κριτήρια που ακολουθήθηκαν, για τη διεξαγωγή της έρευνας:

1. Οι επιχειρήσεις αν έχουν ίση διασπορά και στα δυο πόδια της Χαλκιδικής.
2. Δεν προτιμήθηκαν πολλά μικρά ενοικιαζόμενα δωμάτια, ή κάποιου είδους βίλες.
3. Τα περισσότερα καταλύματα που παίρνουν μέρος στην έρευνα διαθέτουν και «ιδιωτική παραλία»
4. Δεν δόθηκε ερωτηματολόγιο σε ξενοδοχείο με απόσταση από τη θάλασσα του ενός χιλιομέτρου
5. Η πλειοψηφία των καταλυμάτων που πήραν μέρος στην έρευνα βρίσκονται σε κεντρικές περιοχές της Χαλκιδικής

Στο Διάγραμμα 6.1 που ακολουθεί αποτυπώνονται τα είδη των καταλυμάτων που συμμετείχαν στην έρευνα, Όπως προκύπτει περίπου τέσσερις στις πέντε επιχειρήσεις είναι ξενοδοχεία, ενώ το 11% είναι διαμερίσματα και ένα αξιοσημείωτο ποσοστό 8% είναι Boutique Hotel. Με τον όρο Boutique Hotel, νοούνται τα θεματικά ξενοδοχεία, συναντώνται κυρίως στα αστικά κέντρα και λιγότερο σε περιοχές με μαζικό θερινό τουρισμό. Είναι το πρώτο είδος καταλύματος που εισήγαγε την σημαντικότητα της αρχιτεκτονικής στις ξενοδοχειακές μονάδες. Πρόκειται για εξειδικευμένα ξενοδοχεία που αποτελούν ένα ξεχωριστό κομμάτι στον τομέα των ξενοδοχείων πολυτελείας. Μικρά σε μέγεθος αλλά πολυτελή με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική ομορφιά, με κατασκευαστικές και επενδυτικές λεπτομέρειες. Σήμερα, ακόμα και μεγάλες αλυσίδες προσπαθούν να εντάξουν τη μοναδικότητα των boutiques στις μονάδες τους, σε μια προσπάθεια να αλλάξουν τα γούστα των καταναλωτών του. Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια στην έρευνα είναι μόλις το 4% των συμμετεχόντων καταλυμάτων.

Διάγραμμα 6.1: Είδος καταλύματος

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 6.2: Περιοχή καταλύματος

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Από το Διάγραμμα 6.2 προκύπτει ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα βρίσκονται στο πρώτο πόδι της Χαλκιδικής. Το γεγονός αυτό είναι τυχαίο, καθώς οι επιχειρήσεις που επιλέχθηκαν για να συμμετέχουν στην έρευνα ήταν μοιρασμένες και στα δύο πόδια της Χαλκιδικής. Όμως, τα περισσότερα καταλύματα που ανταποκρίθηκαν βρίσκονται στο πρώτο πόδι της περιοχής.

Αναφορικά με τον αριθμό δωματίων, από το Διάγραμμα 6.3 που ακολουθεί, διαπιστώνεται ότι το 44% διαθέτει ένα έως πενήντα δωμάτια, πρόκειται δηλαδή για μικρού μεγέθους μονάδες φιλοξενίας, ενώ ένα ποσοστό 32% διαθέτει από 51-100

δωμάτια, όντας μεσαίου μεγέθους. Τέλος, μία στις τέσσερις συμμετέχουσες επιχειρήσεις διαθέτει άνω των 100 δωματίων.

Διάγραμμα 6.3: Αριθμός δωματίων

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Θα πρέπει να τονιστεί ότι στο δείγμα προτιμήθηκαν καταλύματα με όσο το δυνατόν περισσότερα δωμάτια και κατά συνέπεια αριθμό κλινών. Ο λόγος που έγινε αυτό είναι διότι θεωρήθηκαν ότι θα έχουν αντιληφθεί πιο άμεσα τις αλλαγές που πιθανώς να έχει ήδη επιφέρει η κλιματική αλλαγή στην περιοχή.

Στο Διάγραμμα 6.4 που ακολουθεί αποτυπώνεται η απόσταση που απέχουν τα καταλύματα που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο από την κοντινότερη παραλία. Όπως φαίνεται τα 10 από τα 26 απάντησαν διαθέτουν ιδιωτική παραλία. Με τον όρο «ιδιωτική παραλία» νοείται η παραλία, η οποία εκτείνεται μπροστά από την ξενοδοχειακή μονάδα ή τα διαμερίσματα, την όποια το εκάστοτε κατάλυμα ενοικιάζει από το Δήμο και καταλαμβάνει το μέρος με ιδιωτικές ξαπλώστρες για τους πελάτες του καταλύματος. Η απόσταση που μπορεί να απέχει το κατάλυμα από την παραλία σε αυτή την περίπτωση είναι κατά μέσο όρο 25-50m. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα υπόλοιπα 6 καταλύματα, που απέχουν 10-50m από την κοντινότερη παραλία και δεν την χαρακτηρίζουν ως ιδιωτική, δεν πληρώνουν το απαραίτητο ποσό στο Δήμο και η παραλία θεωρείται κοινόχρηστη.

Διάγραμμα 6.4: Απόσταση καταλύματος από την θάλασσα

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 6.5: Μέση πληρότητα καταλύματος

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Όπως παρατηρείται στο παραπάνω Διάγραμμα το 85% του δείγματος αγγίζει 90-100% την πληρότητα κατά τους θερινούς μήνες. Θερινή περίοδος στο ερωτηματολόγιο θεωρείται η περίοδος από τον Απρίλιο έως το Νοέμβριο. Τα ποσοστά αυτά εκφράζουν ότι τουρισμός αγγίζει μεγάλα ποσοστά την περίοδο αυτή. Τα ποσοστά αυτά είναι πιθανό να μειωθούν εάν η περιοχή μελέτης επηρεαστεί από την κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά, το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, οι απαντήσεις που δόθηκαν είχαν κλιμάκωση από Καθόλου έως Πάρα Πολύ.

Διάγραμμα 6.6: Οι μεταβολές που έχουν παρατηρηθεί στη Χαλκιδική

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όπως φαίνεται οι περισσότερες απαντήσεις συγκεντρώνονται στο «ελάχιστα» και στο «μέτρια». Αυτό εκφράζει ότι οι ερωτηθέντες έχουν διαπιστώσει κάποιου είδους αλλαγή, είτε στο τοπίο, είτε στο κλίμα, η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αμελητέα. Η πιο σημαντική και ταυτόχρονα πιο κρίσιμη ερώτηση στο μέρος Β του ερωτηματολογίου, θα λέγαμε ότι είναι «η αύξηση της μέσης στάθμης της θάλασσας». Το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων συγκεντρώνεται στο «αρκετά», γεγονός που δείχνει ότι τα τελευταία χρόνια η στάθμη ανεβαίνει με ταχύτατους ρυθμούς, γι' αυτό και γίνεται έντονα αντιληπτή. Εξαιτίας, του φαινομένου, η στάθμη της θάλασσας δεν θα σταματήσει να ανεβαίνει. Ο βαθμός αύξησης της μέσης στάθμης της θάλασσας για τα επόμενα χρόνια, θα αναλυθεί παρακάτω στα σενάρια της κλιματικής αλλαγής για την περιοχή μελέτης.

Επιπλέον, οι ερωτήσεις για τα ακραία καιρικά φαινόμενα και για την αύξηση της θερμοκρασίας στην περιοχή, συγκεντρώνουν τις περισσότερες απαντήσεις στο «μέτρια». Οι απαντήσεις αυτές φανερώνουν ότι η αύξηση της θερμοκρασίας γίνεται εντονότερη κατά τους θερινούς μήνες και διαρκεί περισσότερο. Από την άλλη μεριά, τα ακραία καιρικά φαινόμενα που έχουν παρατηρηθεί στην περιοχή θεωρούνται οι περίοδοι με έντονη ξηρασία και οι περίοδοι με ισχυρές βροχοπτώσεις. Δεν μπορούν να θεωρηθούν αμελητέες οι συχνές πυρκαγιές στην ευρύτερη περιοχή, οι οποίες μπορεί και να οφείλονται στην έντονη ξηρασία που λαμβάνει χώρα κατά καιρούς στην περιοχή μελέτης.

Στην περιοχή μελέτης και σύμφωνα με το απαντήσεις που πήραμε από το δείγμα μας, δεν υπάρχει ακόμη έντονη μείωση στους φυσικούς πόρους και στα ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα. Δεν μπορούμε όμως να εγγυηθούμε ότι η κατάσταση θα παραμείνει ως έχει, διότι δεν γνωρίζουμε πως θα εξελιχθεί το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή. Ένα θετικό το οποίο απορρέει από τις απαντήσεις που δόθηκαν, είναι ότι παρά το 90% της πληρότητας, κατά μέσο όρο, αλλά και την εμφάνιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, τόσο η διάβρωση των ακτών, όσο και η αλλαγή στο τοπίο της περιοχής θεωρούνται αμελητέες από τους ερωτηθέντες. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι αν η τοπική αυτοδιοίκηση σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία και τις επιχειρήσεις της περιοχής, δράσουν συλλογικά μπορούν να διατηρήσουν τις ακτές και το τοπίο.

Τέλος, το Διάγραμμα 6.7, παρουσιάζει τις απαντήσεις των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα, στο ερώτημα «εάν πιστεύουν ότι θα μειωθεί μακροπρόθεσμα ο τουρισμός της περιοχής». Τα μεγαλύτερα ποσοστά 38 % και 39% συγκεντρώνονται στο «αρκετά» και στο «μέτρια» αντίστοιχα. Οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι μακροπρόθεσμα θα υπάρξει κάποιου είδους επιρροή στον τουρισμό της περιοχής, λόγω της κλιματικής αλλαγής και των μεταβολών που μπορεί να προκληθούν από αυτή.

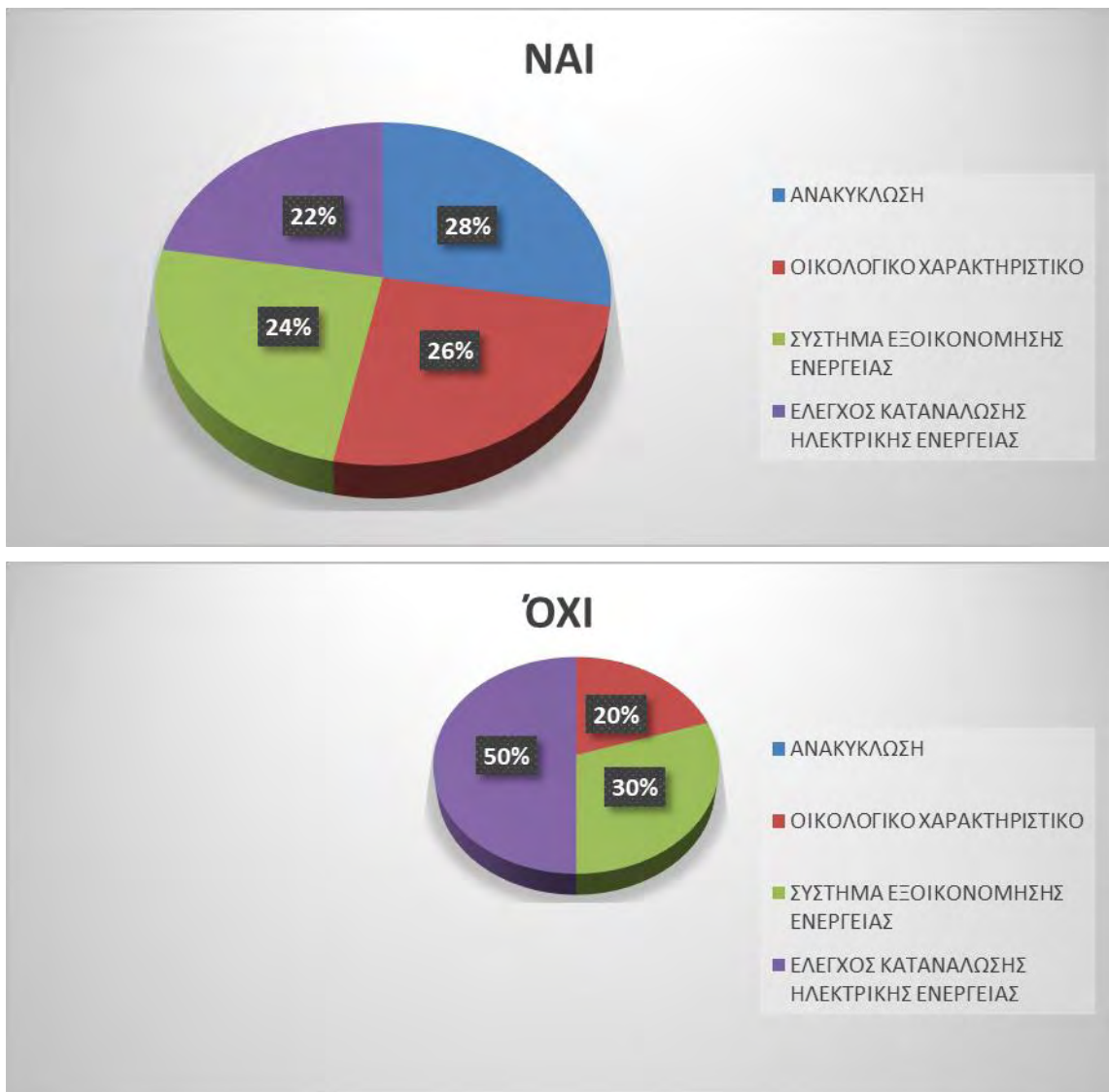
Διάγραμμα 6.7: Σε ποιο βαθμό θα επηρεαστεί ο τουρισμός της περιοχής

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου με τίτλο «αειφορία και ξενοδοχειακή μονάδα», συγκεντρώνει τις ερωτήσεις που σχετίζονται με το κατάλυμα και τη σχέση που έχει με το περιβάλλον και την αειφορία. Οι ερωτήσεις στο μέρος αυτό ήταν όλες κλειστού τύπου. Τα παρακάτω διαγράμματα παρουσιάζουν τις απαντήσεις που δόθηκαν.

Διάγραμμα 6.8: Αειφορία και ξενοδοχειακή μονάδα

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Παρατηρώντας τις απαντήσεις που δόθηκαν ένα θετικό που απορρέει είναι ότι όλες οι μονάδες ανακυκλώνουν τα στερεά τους απόβλητα. Είναι σημαντικό ότι περίπου το 30% των ερωτηθέντων καταλυμάτων έχει υιοθετήσει κάποιου είδους μορφής ανακύκλωση. Οι περισσότερες επιχειρήσεις, ανακυκλώνουν τα στερεά τους απόβλητα. Ενώ, υπάρχει ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξεως του 5%, όπου πραγματοποιεί ανακύκλωση των υγρών αποβλήτων. Μια από τις σημαντικότερες κατευθύνσεις που δίνεται σε διεθνές επίπεδο, για τη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα και γενικά για τους αέριους ρύπους είναι όλες οι χώρες να αυξήσουν τα ποσοστά των ανακυκλώσιμων αποβλήτων.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

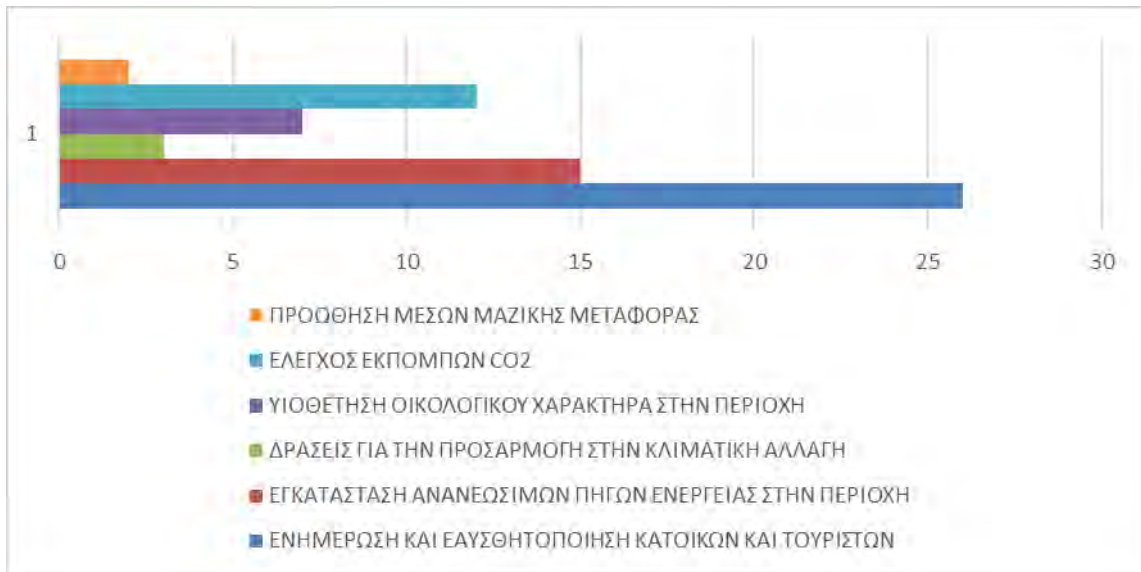
Όσον αφορά τις υπόλοιπες ερωτήσεις, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το 30% των επιχειρήσεων που ρωτήθηκαν δεν διαθέτουν κάποιο σύστημα εξοικονόμησης ενέργειας στη μονάδα τους. Τέτοια συστήματα θεωρούνται τα δωμάτια που η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας πραγματοποιείται με κάρτα, συστήματα ανίχνευσης ανθρώπων κ.α. Επίσης, το 50% των μονάδων δεν ελέγχουν με κάποιον τρόπο την ηλεκτρική ενέργεια που καταναλώνουν κατά τους θερινούς μήνες. Ο έλεγχος μπορεί να πραγματοποιείται σε μηνιαία βάση, σύμφωνα με τα μέγιστα επίπεδα κατανάλωσης σε Volt, που έχουν τεθεί ή με κάποιο κεντρικό σύστημα ελέγχου νέας τεχνολογίας.

Παράλληλα, μόνο το 26% των ερωτηθέντων απάντησαν θετικά στην ερώτηση εάν διατηρούν κάποιο οικολογικό χαρακτηριστικό στην επιχείρησή τους. Τέτοια χαρακτηριστικά θα μπορούσαν να είναι η λειτουργία της μονάδας σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας, κάποιου είδους βιολογικός καθαρισμός στις εγκαταστάσεις, η χρήση ποδηλάτου κ.α.

Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί το οικολογικό έργο κάποιων μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων, οι οποίες έχουν υιοθετήσει σημαντικές αρχές της αειφορίας και για τη βιώσιμη λειτουργία τους και προσπαθούν να μυήσουν και τους επισκέπτες τους στις αρχές αυτές.

Το τέταρτο και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου με τίτλο «δράσεις της πολιτείας», αποτελείται από μια ανοιχτού τύπου ερώτηση η οποία είναι η εξής: «Ας υποθέσετε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει επιχορήγηση στον Δήμο όπου ανήκει η ξενοδοχειακή μονάδα, με σκοπό τις συλλογικές δράσεις των ξενοδοχείων της περιοχής, έτσι ώστε να προστατευτεί ο τουρισμός της περιοχής. Ποιες πιστεύετε ότι θα είναι οι 3 αποτελεσματικότερες δράσεις;». Η ερώτηση αυτή έχει στόχο τη λήψη ιδεών για τυχόν δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από την κλιματική αλλαγή και τις λιγότερο δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή.

Διάγραμμα 6.9: Συλλογικές δράσεις τις πολιτείας και των επιχειρήσεων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Παρατηρώντας, το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι μπορούμε να ομαδοποιήσουμε τις απαντήσεις που δόθηκαν σε έξι ομάδες, όπως φαίνεται και παραπάνω Διάγραμμα 6.9. Οι δυο ομάδες που συγκέντρωσαν τις περισσότερες απαντήσεις είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση τόσο των κατοίκων της περιοχής, όσο και των τουριστών/ επισκεπτών και η εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κυρίως φωτοβολταϊκών πάρκων.

Όλες οι επιχειρήσεις θεωρούν σημαντικές δράσεις για την προστασία του τουρισμού από το φαινόμενο την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την υιοθέτηση οικολογικού χαρακτήρα, τον έλεγχο των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και την προώθηση χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς.

Πέρα από τις πιο κοινές απαντήσεις, δόθηκαν και κάποιες οι οποίες θα μπορούσαν να εφαρμοστούν από τους δήμους της περιοχής μελέτης, ώστε να προστατευτεί το περιβάλλον και ο τουρισμός από την κλιματική αλλαγή. Τέτοιες απαντήσεις ήταν οι εξής:

- Επαναχρησιμοποίηση υλικών από τις μονάδες
- Προστασία των οικοσυστημάτων
- Ετοιμότητα του δήμου και των επιχειρήσεων για θέματα ασφαλείας και δημόσιας υγείας
- Υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης από τους δήμους της περιοχής

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

- Χρήση ηλιακών συστημάτων για τη μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος
- Αυστηρή ανακύκλωση στερεών και υγρών αποβλήτων
- Ύπαρξη κυρώσεων για τις μονάδες που ξεπερνούν τα επιτρεπόμενα όρια εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα

Ολοκληρώνοντας, το δείγμα της έρευνας στη συγκεκριμένη μελέτη (26 επιχειρήσεις), δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανός αριθμός ώστε να εξάγουμε συμπεράσματα. Ωστόσο, οι 26 επιχειρήσεις θεωρούνται ότι καλύπτουν ένα ικανοποιητικό ποσοστό των καταλυμάτων της Χαλκιδικής, για να αξιολογήσουμε το βαθμό που υφίσταται η κλιματική αλλαγή στην περιοχή μελέτης.

Σύμφωνα λοιπόν, με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής υπάρχει και στην περιοχή μελέτης. Από τα αποτελέσματα της έρευνας απορρέει ότι υφίσταται σε τέτοιο βαθμό που δεν έχει γίνει έντονα αντιληπτό και δεν δημιουργεί ακραία προβλήματα στην περιοχή. Σίγουρα, δεν θεωρούνται αμελητέα τα ακραία καιρικά φαινόμενα και οι πυρκαγιές. Είναι σημαντικό ότι η κλιματική αλλαγή δεν έχει επηρεάσει την τουριστική δραστηριότητα της περιοχής.

Περίληψη κα συμπεράσματα κεφαλαίου

Εξαιτίας, του αυξημένου μαζικού τουρισμού πραγματοποιήθηκε και η έρευνα στην περιοχή, ώστε να διαπιστωθεί εάν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής έχει αντίκτυπο τόσο στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής, όσο και στις ξενοδοχειακές μονάδες που είναι εγκατεστημένες στο χώρο. Στο κεφάλαιο αναλύθηκαν εκτενώς τα ερωτηματολόγια με πίνακες και διαγράμματα. Από την έρευνα αντιλαμβανόμαστε ότι το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής υφίσταται στην περιοχή, όμως σε βαθμό μη αναστρέψιμο. Επίσης, προέκυψε ότι ελάχιστες είναι οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, οι οποίες αναγνωρίζουν και φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής και έχουν επηρεαστεί από αυτό. Παράλληλα, αξίζει να αναφερθεί ότι μόνο δυο από τις ερωτηθέντες μονάδες, πραγματοποιούν δράσεις για την ευαισθητοποίηση των επισκεπτών. Όμως, οι περισσότερες οι επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στην έρευνα θεωρούν επιτακτική ανάγκη να πραγματοποιηθούν δράσεις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του τουρισμού, από την αλλαγή που υφίσταται το κλίμα, αλλά και την προσαρμογή σε αυτή. Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα πιθανά σενάρια εξέλιξης της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή μελέτης, αλλά και κάποιες προτάσεις αντιμετώπισης των κλιματικών μεταβολών στη Χαλκιδική. Τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων, σε συνδυασμό με τα δυνατά σημεία και οι ευκαιρίες της περιοχής μελέτης, οδηγούνται στις δράσεις που πρέπει αν ακολουθηθούν στην περιοχή, ώστε να μειωθεί ή να μείνει στάσιμο το φαινόμενο της αλλαγής του κλίματος. Η προσαρμογή, οι κατευθύνσεις και οι δράσεις για την κλιματική αλλαγή στην περιοχή της Χαλκιδικής, αναλύονται στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 7: Σενάρια κλιματικής αλλαγής στην Χαλκιδική και προτεινόμενες δράσεις/κατευθύνσεις

7.1 Σενάρια κλιματικής αλλαγής στην περιοχή μελέτης

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, η κλιματική αλλαγή υφίσταται σε όλη την περιοχή μελέτης σε ένα βαθμό που δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέος. Μέσω της ανάπτυξης συλλογικών δράσεων, μπορεί να επέλθει προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και τομέων της οικονομίας, όπως είναι ο τουρισμός και η γεωργία. Σαφώς το πρόβλημα υπάρχει και εξελίσσεται διαρκώς, ωστόσο μέσα από τις κατάλληλες δράσεις και κατευθύνσεις από τους αρμόδιους φορείς, δύναται να μην μπορεί να επεκταθεί σε μεγαλύτερο βαθμό. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται δύο σενάρια που αφορούν την κλιματική αλλαγή στην περιοχή μελέτης.

Σενάριο Α «Ήπια εξάπλωση του φαινομένου»

Σύμφωνα με το πρώτο σενάριο που περιλαμβάνει την ήπια εξάπλωση του φαινομένου, προβλέπεται ότι θα υπάρξει αύξηση της στάθμης της θάλασσας, η οποία εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 0,2 έως 0,5 μέτρα, ενώ παράλληλα αναμένεται μείωση των βροχοπτώσεων που θα ανέρχεται σε ποσοστό 5-7%. Ακόμη, αναμένεται αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2,2 έως και 3,4 βαθμούς Κελσίου, αύξηση της έντασης της ηλιακής ακτινοβολίας, όπως και αύξηση της έντασης των ανέμων.

Σενάριο Β «Ακραία εξάπλωση του φαινομένου»

Όσον αφορά το δεύτερο σενάριο, αυτό αφορά την έντονη ανάπτυξη του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Πιο αναλυτικά, προβλέπεται ότι θα υπάρξει αύξηση της στάθμης της θάλασσας, η οποία θα κυμαίνεται από 0,5 έως και 2 μέτρα, ενώ το ποσοστό μείωσης της βροχής αναμένεται να φθάσει το 7-9%. Επιπροσθέτως, η αύξηση της θερμοκρασίας θα κυμανθεί από 3,5-4,5 βαθμού Κελσίου, ενώ αναμένεται να υπάρξει και αύξηση της έντασης της ηλιακής ακτινοβολίας στο διπλάσιο.

Ουσιαστικά, το πρώτο σενάριο, αποτελεί μια μέτρια αύξηση της θερμοκρασίας, αλλά και της στάθμης της θάλασσας, ωστόσο και οι αυξήσεις αυτές που προβλέπονται φαίνεται να ξεπερνούν το όριο 1,5-2 βαθμών Κελσίου που τέθηκε από την συμφωνία-ορόσημο του Παρισίου το 2015. Από την άλλη, το δεύτερο σενάριο, αποτελεί από τα

πλέον καταστροφολογικά, καθώς περιλαμβάνει αύξηση της θερμοκρασίας κατά τέσσερις βαθμούς Κελσίου.

7.2 Στρατηγικές-Δράσεις προσαρμογής του τουρισμού της Χαλκιδικής στην κλιματική αλλαγή

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι στρατηγικές που αφορούν την προσαρμογή του τουρισμού της Χαλκιδικής στην κλιματική αλλαγή. Ειδικότερα, διατυπώνονται προτάσεις για την ενέργεια, το έδαφος, την προστασία των ακτών, το τοπίο, καθώς και την βιοποικιλότητα. Στόχος των προτεινόμενων αυτών δράσεων είναι η διατήρηση του υψηλού επιπέδου τουριστικών αφίξεων στην περιοχή, προσφέροντας παράλληλα ένα ιδιαίτερα ελκυστικό τουριστικό προϊόν, αξιοποιώντας το υφιστάμενο πολιτιστικό και φυσικό υπόβαθρο. Ταυτόχρονα, βασική επιδίωξη αποτελεί η διαχείριση των φυσικών πόρων επιδεικνύοντας την κατάλληλη περιβαλλοντική ευαισθησία, όπως επίσης και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμβάλλοντας στη διαφύλαξη και διατήρηση της ισορροπίας του μικροκλίματος.

Ενέργεια

- Προώθηση της εφαρμογής των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.) για την κάλυψη των στόχων που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς να υπάρχει επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά ούτε και της βιοποικιλότητας.
- Ένταξη των φωτοβολταϊκών συστημάτων στη λειτουργία των τουριστικών καταλυμάτων της περιοχής. Μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας που επιτυγχάνεται από την χρήση ηλιακής ενέργειας για κάλυψη αναγκών ζεστού νερού χρήσης, μπορεί να βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό η διαχείριση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής.
- Επέκταση της χρήσης της ηλιακής ενέργειας για την κάλυψη αναγκών ηλεκτρισμού, θέρμανσης και ψύξης.
- Βελτίωση της συντήρησης των δικτύων μεταφοράς ενέργειας, ιδίως στα τμήματα τα οποία διέρχονται από δασικές εκτάσεις
- Διαχείριση των δασικών και αγροτικών υπολειμμάτων βιομάζας, προς την κατεύθυνση της παραγωγής ηλεκτρισμού και ζεστού νερού χρήσης, καθώς έτσι επιτυγχάνεται μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων, αλλά και μετριασμός του ρίσκου εξάπλωσης πυρκαγιών στον δασικό-αγροτικό τομέα.

Έδαφος

- Διάχυση πόρων με σκοπό την μελέτη της κλιματικής αλλαγής στο έδαφος, καθώς και την αντιμετώπιση της ερημοποίησης.
- Μελέτη των επιπτώσεων στα εδάφη που υποβαθμίζονται από τη δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα
- Έλεγχος των επιπτώσεων του εδάφους από τις αυξημένες ανάγκες της γεωργίας σε λιπάσματα και φυτοφάρμακα.

Βιοποικιλότητα

- Εφαρμογή του του θεσμικού πλαισίου που αφορά την βιοποικιλότητα, εστιάζοντας στην εφαρμογή των Οδηγιών που αφορούν τα άγρια πουλιά και τους οικοτόπους.
- Δημιουργία ενός ενιαίου δικτύου οικοτόπων στην περιοχή, έτσι ώστε να υπάρξει προστασία της απειλούμενης βιοποικιλότητας.
- Έμφαση στο σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών (Π.Π.), όπως αυτό αναθεωρήθηκε με το Ν. 3937/2011.

Παράκτιες περιοχές

- Άμεση εφαρμογή του Πρωτοκόλλου που αφορά την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών (ICZM Protocol) του Μεσογειακού Προγράμματος Δράσης.
- Εκπόνηση μελέτης, προκειμένου να εντοπιστούν οι περισσότεροι ευπαθείς παράκτιες περιοχές για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Άμεση εκπόνηση σχεδίων για την κατασκευή των κατάλληλων έργων υποδομής, έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν ζητήματα διάβρωσης των ακτών και να μετριαστεί ο κίνδυνος που δημιουργείται από πλημμύρες.
- Ενίσχυση και ενδυνάμωση της επιστημονικής έρευνας και γνώση.

Προκειμένου να υπάρξει προστασία από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως είναι για παράδειγμα οι πυρκαγιές και οι πλημμύρες, προτείνεται η εφαρμογή των ακόλουθων:

- Ορθή εφαρμογή της Οδηγίας 2007/60/EK που αφορά την διαχείριση των κινδύνων που προκαλείται από πλημμύρες.

- Διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής που αναφορά την αντιμετώπιση της λειψυδρίας-ξηρασίας.
- Ενίσχυση των ελέγχων και αυστηρότερες ποινές για τις παράνομες γεωτρήσεις.

7.3 Προτάσεις αντιμετώπισης κλιματολογικών μεταβολών και προστασίας του περιβάλλοντος της περιοχής

Οι προτάσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας αφορούν τη μεταβολή του μικροκλίματος της περιοχής και εν συνεχεία το παρεχόμενο τουριστικό προϊόν. Στον Πίνακα 7.2.1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι προτάσεις για τη προστασία της περιοχής ανά τομέα.

Πίνακας 7.2.1: Παρουσίαση προτάσεων για την προστασία της περιοχής

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ	
ΤΟΜΕΑΣ	ΔΡΑΣΕΙΣ- ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ
Ενίσχυση- εκσυγχρονισμός μεταφορών	<ul style="list-style-type: none">• Αλλαγή τρόπου εκτέλεση μεταφορών• Προώθηση ποδηλάτου για κοντινές μετακινήσεις• Αλλαγή καυσίμου (φυσικό αέριο)
Παροχή- εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας	<ul style="list-style-type: none">• Εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (φωτοβολταϊκά- αιολικά πάρκα)• Χρήση εξοπλισμού στις ξενοδοχειακές μονάδες, που να εξοικονομεί ενέργεια
Στερεά- υγρά απόβλητα	<ul style="list-style-type: none">• Αυστηρότερα μέσα ανακύκλωσης• Επαναχρησιμοποίηση προϊόντων
Υδάτινοι πόροι	<ul style="list-style-type: none">• Εξοικονόμηση αποθεμάτων πόσιμου νερού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ενίσχυση-εκσυγχρονισμός μεταφορών

Εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των επισκεπτών της περιοχής, καθώς και της πιθανής αύξησης των επισκεπτών, αναμένεται να προκληθούν προβλήματα που αφορούν τον τομέα των μεταφορών, με τα προβλήματα αυτά να παρατηρούνται κυρίως κεντρικές αρτηρίες των περιοχών, προκαλώντας ρύπανση της ατμόσφαιρας και έντονη περιβαλλοντική πίεση. Στα πλαίσια αυτά, προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα:

- Αλλαγή του τρόπου εκτέλεσης των μεταφορών, με τους επιβάτες να πρέπει να στραφούν στις δημόσιες μεταφορές, αλλά και να χρησιμοποιήσουν και εναλλακτικές λύσεις, όπως για παράδειγμα είναι το ποδήλατο. Οι τουρίστες, θα πρέπει να είναι σε θέση να προσεγγίσουν τον προορισμό με το αυτοκίνητο, ωστόσο καλό θα ήταν μετά την έλευσή τους να χρησιμοποιούν δημόσια συγκοινωνία μεταξύ των παραλιών, ενώ εναλλακτικά θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν ποδήλατο για την μετάβασή τους από τα καταλύματα στις παραλίες. Μέσω της πρότασης αυτής, επιδιώκεται να περιοριστεί ο όγκος της κυκλοφορίας των οχημάτων, κάτι που θα έχει ως αποτέλεσμα λιγότερες εκπομπές, αλλά και αποσυμφόρηση των περιοχών όπου αντιμετωπίζουν έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα και συνεπώς αισθητική και περιβαλλοντική αναβάθμιση, η οποία μάλιστα μπορεί να γίνει άμεση αντιληπτή από τον επισκέπτη.
- Υιοθέτηση της χρήσης φυσικού αερίου στα μηχανοκίνητα οχήματα. Θα πρέπει να τονιστεί ότι ήδη έχει διαδοθεί η αντικατάσταση του βενζινοκινητήρα, από κινητήρες, οι οποίοι καταναλώνουν φυσικό αέριο στα επιβατηγά αυτοκίνητα. Αξιοσημείωτο δε, είναι το γεγονός ότι το βιοκαύσιμο έχει εισέλθει προς χρήση στα αστικά λεωφορεία της Αθήνας από το 2000, χωρίς ωστόσο να έχει δημιουργήσει προβλήματα στην λειτουργία των λεωφορείων (Βάλμη, 2013).

Εικόνα 7.2.2: Λεωφορεία στην Αθήνα που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο

Πηγή: <http://www.depa.gr/gallery/002009003037.html>

Όσον αφορά την περίπτωση της Χαλκιδικής που εξετάζεται θα πρέπει να διερευνηθεί και η δυνατότητα κατασκευής προαστιακής σύνδεσης με την Θεσσαλονίκη, εφόσον υπάρχουν οι κατάλληλοι πόροι. Αναμφίβολα, το τμήμα Θεσσαλονίκη-Μουδανιά, θα προσέλκυε το ενδιαφέρον μεγάλου αριθμού επιβατών, οι οποίοι θα μπορούσαν να προσεγγίσουν την Χαλκιδική με σχετική ευκολία και χαμηλό κόστος. Περαιτέρω, θα μπορούσε αν υπάρξει συνέργεια με τις ξενοδοχειακές μονάδες, έτσι ώστε ο τουρίστας να μην χρειάζεται να έχει το αμάξι μαζί του, καθώς θα έχει αξιόπιστες εναλλακτικές επιλογές μετακίνησης.

Ηλεκτρική ενέργεια

Αναφορικά με τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, ο ήδη αυξημένος αριθμός τουριστών, η πιθανή εξέλιξη του αριθμού αυτού σε μελλοντικό χρόνο, καθώς επίσης και η πιθανότητα μελλοντικών μεταβολών που έχουν προβλεφθεί, καθιστούν αναγκαία την κατανάλωση αυξημένων ποσοτήτων ηλεκτρικής ενέργειας στην περιοχή. Συνεπώς, για την εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς επίσης και για την χρήση αποδοτικότερων μέσων ηλεκτρικής ενέργειας, προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα:

- Χρήση εξοπλισμού στις ξενοδοχειακές μονάδες, ο οποίος εξοικονομεί ενέργεια. Πολλές από τις επιχειρήσεις που ρωτήθηκαν για τον τρόπο με τον οποίο εξοικονομούν ενέργεια, απάντησαν ότι χρησιμοποιούν λαμπτήρες, λαμπτήρες εξοικονόμησης ενέργειας, οι οποίοι έχουν αντικαταστήσει τους συμβατικούς λαμπτήρες πυρακτώσεως.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, έχουν αναπτυχθεί τεχνολογικές λύσεις, με ιδιαίτερα χαμηλό κόστος, οι οποίες μπορούν να περιορίσουν την κατανάλωση ενέργειας, όπως για παράδειγμα είναι κάποιοι αυτοματισμοί στον φωτισμό, είτε στις συσκευές που χρησιμοποιούνται.

- Εγκατάσταση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Μία μορφή ΑΠΕ που θα μπορούσε να αναπτυχθεί στην περιοχή της Χαλκιδικής είναι η αιολική, η οποία αξιοποιείται ήδη από ορισμένα αιολικά πάρκα. Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι η κατασκευή των αιολικών πάρκων απαιτεί σημαντικά μεγάλα επενδυτικά κεφάλαια, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές, όπου η κατασκευή τους συνοδεύεται από έντονες κοινωνικές αντιδράσεις. Ωστόσο, μια άλλη μορφή ενέργειας, η ηλιακή, φαίνεται να μπορεί να αξιοποιηθεί με μεγαλύτερη ευκολία στην περιοχή της Χαλκιδικής. Ειδικότερα, μπορούν οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, αλλά και οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε άλλους τομείς, να εγκαταστήσουν ηλιοθερμικά και φωτοβολταϊκά συστήματα. Από τα ηλιοθερμικά συστήματα, θα μπορούν να έχουν Ζεστό Νερό Χρήσης, εξοικονομώντας πετρέλαιο είτε συνηθέστερα ηλεκτρικό ρεύμα. Από την άλλη, τα φωτοβολταϊκά συστήματα, μπορούν πλέον μέσω της αυτοπαραγωγής να παρέχουν ρεύμα στις μονάδες αυτές, όταν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες και είναι αποδοτική η παραγωγή τους. Θα πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της ζήτησης της ηλεκτρικής ενέργειας και της παραγωγής, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πλειοψηφία των τουριστών επισκέπτεται την Χαλκιδική κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών, όπου μπορεί να υπάρξει και η μέγιστη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Πέρα όμως από τα ξενοδοχεία και τις άλλες επιχειρήσεις, αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας, είτε με ηλιοθερμικά συστήματα, είτε με φωτοβολταϊκά, μπορεί να γίνει και από δημόσιους φορείς.
- Υδάτινοι Πόροι. Στον τομέα αυτό μπορεί να δοθεί έμφαση στην εξοικονόμηση αποθεμάτων νερού, μέσα από διαδικασίες συγκέντρωσης βρόχινου νερού αλλά και διαδικασίες αφαλάτωσης. Τέτοιες επενδύσεις θα μπορούσαν να κάνουν οι Δήμοι, αλλά και ιδιωτικοί φορείς, όπως είναι οι ξενοδοχειακές μονάδες. Πιο αναλυτικά, το βρόχινο νερό που συγκεντρώνεται μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την άρδευση για

παράδειγμα κήπων, ενώ το νερό που προέρχεται από την αφαλάτωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πόσιμο. Μια ξενοδοχειακή μονάδα που έχει μεγάλες απαιτήσεις για νερό, είτε αυτό αφορά την άρδευση λόγω του πρασίνου που διαθέτει, είτε την ύδρευση, θα μπορούσε να επενδύσει στην κατεύθυνση αυτή, αποκομίζοντας σειρά ωφελειών, πέρα από την εξοικονόμηση νερού και την συμβολή στην βελτίωση του περιβάλλοντος (Βάλμη,2013).

7.4 Προτάσεις ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος της περιοχής μελέτης

Οι προτάσεις που διατυπώνονται στη συνέχεια, αφορούν την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος, καθώς επίσης και την κάλυψη των αναγκών που θα προκύψουν στην περιοχή σε μελλοντικό χρόνο. Στον πίνακα 7 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τομείς και οι δράσεις που θα πρέπει να υπάρξει ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος.

Πίνακας 7.4.1: Τομείς και δράσεις για την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος

Ενίσχυση τουριστικού προϊόντος	
Τομέας	Δράσεις
Ενίσχυση υποδομών	<ul style="list-style-type: none">• Βελτίωση οδικού δικτύου• Βελτίωση υποδομών υγείας
Βελτίωση ποιότητας προϊόντων	<ul style="list-style-type: none">• Εκσυγχρονισμός μονάδων παρεχόμενων υπηρεσιών• Διαχείριση απορριμμάτων• Διαχείριση υγρών αποβλήτων
Προώθηση εναλλακτικού τουρισμού	<ul style="list-style-type: none">• Αύξηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός κτλ.)

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Ενίσχυση υποδομών

Θα πρέπει να τονιστεί ότι αποτελεί επιτακτική ανάγκη η βελτίωση των υποδομών των περιοχών της Χαλκιδικής, ενισχύοντας αφενός το υπάρχον οδόστρωμα, αφετέρου δε, δίνοντας έμφαση στη διεύρυνση των στενών επαρχιακών δρόμων, οι οποίοι εκτείνονται κατά μήκους του πρώτου, αλλά και του δεύτερου ποδιού της Χαλκιδικής. Επιπροσθέτως, στην περιοχή μελέτης υπάρχουν δύο κέντρα υγείας, καθώς επίσης και

ένα περιφερειακό ιατρείο, τα οποία και βρίσκονται ένα σε κάθε πόδι. Οι συγκεκριμένες εγκαταστάσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως ανεπαρκείς, καθώς παρουσιάζεται δυσκολία στην κάλυψη των αναγκών των τουριστών, αλλά και των μόνιμων κατοίκων, ενώ η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο σύνθετη, όταν οι μονάδες υγείας αυτές, καλούνται να αντιμετωπίσουν πιο «δύσκολα» περιστατικά. Λαμβάνοντας υπόψη και τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες εξαιτίας της κρίσης που επικρατεί στην χώρα εδώ και σχεδόν μια δεκαετία, οι ελλείψεις στον τομέα αυτόν αυξάνονται διαρκώς και οι υποδομές της υγείας, δεν θα είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στις αυξημένες τουριστικές ροές, αλλά ούτε και στην περίπτωση όπου υπάρξουν εκτεταμένα προβλήματα υγείας εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής.

Βελτίωση ποιότητας προϊόντος

Για την βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος, θα πρέπει να προχωρήσει ο εκσυγχρονισμός των μονάδων που παρέχουν υπηρεσίες στους τουρίστες, όπως είναι για παράδειγμα τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια, έτσι ώστε να υπάρξει βελτίωση της σχέσης που υπάρχει μεταξύ προϊόντος-τιμής. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση κυρίως των παροχών εστίασης, έτσι ώστε ο πελάτης να λαμβάνει μεγαλύτερη ικανοποίηση και να συνδέει το φαγητό με τον προορισμό και την όλη εμπειρία που αναζητά. Στα πλαίσια αυτά, ιδιαίτερα σημαντική είναι και η αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων, μέσω της προώθησης αυτών στους τουρίστες, προκειμένου να τονωθεί ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της περιοχής. Γνωρίζοντας τα τοπικά προϊόντα διατροφής, οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα σε δεύτερο χρόνο να τα αναζητήσουν και στον τόπο διαμονής τους, όπως για παράδειγμα μπορεί να γίνει με το λάδι ή τις ελιές της Χαλκιδικής. Όσον αφορά τις μονάδες φιλοξενίας, ανεξαρτήτου του μεγέθους τους, θα μπορούσαν να εφαρμόσουν διάφορες τεχνικές βιοκλιματικού σχεδιασμού, έτσι ώστε αφενός να εξοικονομήσουν ενέργεια, αφετέρου δε να διασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες άνεσης για τους επισκέπτες, βελτιώνοντας με τον τρόπο αυτό την συνολική ποιότητα της εμπειρίας που απολαμβάνει ο πελάτης (Βάλμη, 2013).

Περαιτέρω, θα πρέπει να αναπτυχθούν δράσεις που αφορούν την διαχείριση αποβλήτων και απορριμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη ότι χρήζει βελτίωσης η κατάσταση στην περιοχή μελέτης, αλλά και η κατάσταση που επικρατεί στον ΧΥΤΑ. Στην κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει να γίνεται τακτική συλλογή απορριμμάτων, ίσως για αυτό θα πρέπει να αναζητούνταν και μια βέλτιστη λύση, έτσι ώστε να διαφοροποιείται η συλλογή

ανάλογα με τον όγκο των απορριμμάτων. Για παράδειγμα, τον μήνα Αύγουστο όπου υπάρχει κορύφωση του τουριστικού ρεύματος, να υπάρχει ένα πιο πυκνό πρόγραμμα αποκομιδής των απορριμμάτων ή και ακόμη να τοποθετούνται εποχιακά περισσότεροι κάδοι, έτσι ώστε να μην συσσωρεύονται μεγάλες ποσότητες απορριμμάτων και δημιουργούν προβλήματα αισθητικής, αλλά και υγιεινής στους τουρίστες και στους μόνιμους κατοίκους. Επιπρόσθετα, θα πρέπει ορισμένα αντικείμενα, κυρίως τα πιο ογκώδη να συγκεντρώνονται σε ορισμένες περιοχές των πόλεων και οικισμών, είτε και σε συγκεκριμένους οικισμούς, όπως για παράδειγμα είναι τα έπιπλα, οι ηλεκτρικές συσκευές, αλλά και άλλα ογκώδη αντικείμενα, όπως είναι τα στρώματα. Ακόμη, θα πρέπει να υπάρξει στενότερη συνεργασία μεταξύ των Δήμων, των καταστημάτων εστίασης και των ξενοδοχείων, έτσι ώστε να απομακρύνονται τα απορρίμματα από τον εξωτερικό τους χώρο, προκειμένου να υπάρξει και αισθητική αναβάθμιση αυτών. Θα μπορούσαν για παράδειγμα να τοποθετηθούν κώδωνες γυαλιού, όπου τα καταστήματα εστίασης θα εναποθέτουν τα απόβλητα γυαλιού τα οποία προκύπτουν από ποτά και αναψυκτικά. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική κατηγορία αποβλήτων, τόσο για τα ξενοδοχεία, όσο και για τα καταστήματα εστίασης είναι απόβλητα των τροφίμων, τα οποία παράγονται είτε κατά την παρασκευή των γευμάτων, είτε έπειτα από την κατανάλωση των γευμάτων, όπου οι πελάτες δεν επιθυμούν να καταναλώσουν όλη την ποσότητα φαγητού που έχει παραχθεί. Τα βιοαπόβλητα αυτά μάλιστα, θα μπορούσαν να τοποθετούνται σε διάφορους κομποστοποιητές, έτσι ώστε να περιορίζεται ο τελικός τους όγκος, ενώ παράλληλα παράγεται κομπόστ που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στους κήπους των καταλυμάτων, αλλά και ενισχύεται και το φιλοπεριβαλλοντικό προφίλ των επιχειρήσεων, γεγονός που τους δίνει τη δυνατότητα να διεκδικήσουν μεγαλύτερο μερίδιο στην τουριστική αγορά.

Επιπρόσθετα, αναγκαία καθίσταται η βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας του ΧΥΤΑ Αρναίας, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η όλη διαδικασία μεταφοράς και εναπόθεσης στον ΧΥΤΑ των απορριμμάτων, ενώ θα πρέπει να δημιουργηθούν ειδικές μονάδες, οι οποίες θα διαχειρίζονται τα απόβλητα που προκύπτουν από τα Κέντρα Υγείας και απαιτούν διαφορετική αντιμετώπιση, σε σχέση με τα Αστικά Στερεά Απόβλητα. Πέρα όμως από τα στερεά απόβλητα, αναγκαίες κρίνονται και οι παρεμβάσεις στις πρακτικές που εφαρμόζονται και αφορούν την διαχείριση των υγρών αποβλήτων. Ειδικότερα, θα πρέπει να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι μονάδες που υπάρχουν για τη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια επεξεργασία των λυμάτων, όπως είναι οι μονάδες που υπάρχουν στο

Δημοτικό Διαμέρισμα Σίβηρης, στο Δημοτικό Διαμέρισμα Καλλιθέας, στο Δημοτικό Διαμέρισμα Φλογητών κτλ. Τέλος, ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο ότι βρίσκεται υπό μελέτη και κατασκευή ο Βιολογικός Καθαρισμός της τουριστικής κοινότητας Πολύχρονου Χαλκιδικής, με δυναμικότητα εξυπηρέτησης τους 20.000 κατοίκους, οι οποίοι προφανώς θα βρίσκονται εκεί ως επί το πλείστον κατά την διάρκεια των θερινών μηνών.

Τέλος, όσον αφορά τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως διαπιστώθηκε και προηγουμένως, στην Χαλκιδική υπάρχουν πολλές δυνατότητες να αναπτυχθούν διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, καθώς υπάρχουν αντίστοιχοι φυσικοί κυρίως πόροι, όπου μπορεί να δημιουργηθεί πλήθος δραστηριοτήτων για τους τουρίστες. Ειδικότερα, έμφαση μπορεί να δοθεί στον περιβαλλοντικό τουρισμό, ο οποίος περιλαμβάνει πεζοπορίες, αναρριχήσεις, επισκέψεις περιοχών που διαθέτουν πλούσια φυσική ομορφιά, καθώς επίσης και επισκέψεις σε προστατευόμενες περιοχές. Ακόμη, σημαντικό πεδίο ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων, φαίνεται να υπάρχει και στον οικοτουρισμό/αγροτουρισμό, όπου περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων η διαμονή στην ύπαιθρο, η πραγματοποίηση εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο, όπως είναι η ιππασία, το ποδήλατο, η προώθηση των τοπικών προϊόντων. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους, όπως για παράδειγμα είναι ο οικοτουρισμός, με τον αγροτουρισμό και τον γαστρονομικό τουρισμό και έτσι ο τουρίστας να ενισχύσει περαιτέρω την εμπειρία που απολαμβάνει από τον προορισμό που έχει επισκεφτεί. Παράλληλα, εξαιτίας των ποικίλων δραστηριοτήτων, υπάρχουν πολλές δυνατότητες μεγάλης επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, χωρίς η επιμήκυνση αυτή να συνοδεύεται από εκτεταμένη όχληση, τόσο για τους μόνιμους κατοίκους, όσο και για το περιβάλλον.

Περίληψη και συμπεράσματα κεφαλαίου

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο αυτό γίνεται αντιληπτό ότι δύο είναι τα πιθανά σενάρια ανάπτυξης της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή μελέτης. Το πρώτο σενάριο φέρνει

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

μια μέτρια αύξηση τόσο της θερμοκρασίας, όσο και της στάθμης της θάλασσας, αλλά και μια αισθητή μείωση των βροχοπτώσεων. Από την άλλη μεριά το δεύτερο σενάριο αφορά την έντονη ανάπτυξη του φαινομένου με ραγδαίες αυξήσεις των ποσοστών που αναφέρθηκαν. Στο παραπάνω κεφάλαιο, αναλύθηκαν εκτενώς οι προτάσεις για την αντιμετώπιση των κλιματολογικών μεταβολών της προστασίας του περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης. Επιπρόσθετα, παρουσιάστηκαν οι δράσεις και οι κατευθύνσεις για την προσαρμογή του τουρισμού της Χαλκιδικής στην κλιματική αλλαγή, αλλά και αυτές που αφορούν την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής μελέτης. Σ' όλες τις παραπάνω δράσεις υπάρχουν κάποιες κοινές συνιστώσες, ιδιαίτερης σημασίας, αυτές είναι οι μεταφορές, ενέργεια, υδάτινοι πόροι και απόβλητα.

Συμπεράσματα

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια απειλή για την ανθρωπότητα, καθώς αναμένεται να επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό σε πολλούς τομείς της οικονομικής και κοινωνική ζωής. Μεταξύ άλλων τομέων, σημαντική επίδραση φαίνεται να έχει η κλιματική αλλαγή στον τουρισμό, καθώς επηρεάζονται οι περιοχές όπου έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός, αλλά και το ίδιο το τουριστικό προϊόν «αλλοιώνεται». Παράλληλα, σημαντικές αναμένεται να είναι οι καταστροφές από την κλιματική αλλαγή στην τουριστική υποδομή, ιδίως στις περιοχές που δεν είναι προστατευμένοι από ακραία καιρικά φαινόμενα κτλ.

Το σημαντικότερο αίτιο της κλιματικής αλλαγής είναι η ρύπανση, και η εκπομπές του διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο καταστρέφει τον πλανήτη. Το μεγαλύτερο μέρος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης προκαλείται από την καύση ορυκτών καυσίμων, όπως το φυσικό αέριο, ο άνθρακας, η βενζίνη και το πετρέλαιο. Τα εργοστάσια συμβάλλουν σημαντικά στην ατμοσφαιρική ρύπανση, καίγοντας τα ορυκτά καύσιμα που δημιουργούν το διοξείδιο του άνθρακα, το πιο επικίνδυνο αέριο θερμοκηπίου (Χλέπας, 2018)

Ωστόσο, παγκοσμίως έχει γίνει αντιληπτό το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής και ήδη γίνονται ενέργειες αναφορικά με τον μετριασμό των συνεπειών που θα αναμένεται να έχει. Η Ελλάδα, όντας μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει αναλάβει και αυτή δεσμευτικούς στόχους, οι οποίοι συμβάλλουν στην αποτροπή του φαινομένου. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (UNFCCC), σχετικά με τις κλιματικές μεταβολές και οι ετήσιες διασκέψεις των συμβαλλομένων μερών (COP), που αποτελούν το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων της Συνέλευσης, αποτελούν το σημαντικότερο μέσο της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (Χλέπας, 2018).

Τη βασικότερη κατευθυντήρια γραμμή για την άμβλυνση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε εθνικό επίπεδο, αποτελεί ο χωρικός σχεδιασμός. Ο περιορισμός των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και η προσαρμογή στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος πρέπει να αποτελέσουν σημαντικές προτεραιότητες στην χάραξη της πολιτικής για τον χωρικό σχεδιασμό στα διαφορετικά συστήματα σχεδιασμού των χωρών. Οι τουρίστες μπορούν να συμβάλλουν κι αυτή στις κατευθύνσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, αλλά και η πολιτεία.

Μέσω των αποτελεσμάτων της εμπειρικής διερεύνησης, μπορούμε να απαντήσουμε στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της παρούσας εργασίας.

Αναφορικά, με το επίπεδο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των ιδιοκτητών καταλυμάτων στη Χαλκιδική, σχετικά με το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, προέκυψε ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες έχουν αρχίσει να αντιλαμβάνονται την κλιματική αλλαγή, μέσα από διάφορες εκφάνσεις της. Όμως, ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 2%, των ερωτηθέντων είναι ευαισθητοποιημένο ως προς το θέμα και δραστηριοποιείτε, ώστε να ενημερώσει για το θέμα τους επισκέπτες- τουρίστες. Είναι φρόνιμο, το ποσοστό αυτό να αρχίσει να αυξάνεται σταδιακά, προκειμένου να οι τουρίστες, η πολιτεία και οι επιχειρήσεις, να δρουν συλλογικά για την προσαρμογή και την άμβλυνση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Κρίνεται επιτακτική η ανάγκη τα ξενοδοχεία να προβούν σε ενέργειες για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής. Ενδεικτικά, τέτοιες πράξεις θεωρούνται η εξοικονόμηση ενέργειας, η ανακύκλωση των αποβλήτων και γενικά η προστασία του περιβάλλοντος. Από την έρευνα διαπιστώθηκε όλες οι μονάδες ανακυκλώνουν τα στερεά τους απόβλητα. Είναι σημαντικό ότι περίπου το 30% των ερωτηθέντων καταλυμάτων έχει υιοθετήσει κάποιου είδους μορφής ανακύκλωση. Όμως, ένα σημαντικό ποσοστό των επιχειρήσεων δεν λαμβάνει κάποια μέτρα για την εξοικονόμηση ενέργειας, ενώ περίπου οι μισές τουριστικές μονάδες δεν ελέγχουν την κατανάλωση ενέργειας, ενώ μία στις τέσσερις επιχειρήσεις θεωρεί ότι διαθέτει κάποιο οικολογικό χαρακτηριστικό. Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένες επιχειρήσεις οι οποίες έχουν δείξει ιδιαίτερη σημασία στην προστασία του περιβάλλοντος και στην μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος. Κάποιες από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν πρότειναν ορισμένα μέτρα για την προσαρμογή της περιοχής στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά για τις στρατηγικές- δράσεις προσαρμογής που αφορούν την κλιματική αλλαγή και τον τουρισμό της Χαλκιδικής, διατυπώνονται προτάσεις για την ενέργεια, το έδαφος, την προστασία των ακτών, το τοπίο, καθώς και την βιοποικιλότητα. Στόχος των προτεινόμενων αυτών δράσεων είναι η διατήρηση του υψηλού επιπέδου τουριστικών αφίξεων στην περιοχή.

Τέλος, οι προτάσεις για την αντιμετώπιση των κλιματικών μεταβολών στη Χαλκιδική αφορούν διάφορους τομείς για την εξέλιξη. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκουν ενίσχυση

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

και τον εκσυγχρονισμό των μεταφορών της περιοχής. Στοχεύουν στην παροχή και την εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας και την ανακύκλωση στερεών και υγρών αποβλήτων από τα τουριστικά καταλύματα της περιοχής. Αποσκοπούν στην προστασία των υδάτινων πόρων της Χαλκιδικής. Όσον αφορά την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος, οι προτάσεις αποβλέπουν στη βελτίωση των υποδομών, στην προώθηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας και στη βελτίωση της ποιότητας του προσφερόμενου προϊόντος .

Η έρευνα αυτή θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλες γειτονικές περιοχές της βόρειας Ελλάδας, έτσι ώστε να υπάρξουν από κοινού δράσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, με περιοχές όπως είναι η Πιερία και η Καβάλα, όπου οι καιρικές συνθήκες παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αραβώσης, Κ. (2006). *Τουρισμός, Περιβάλλον & Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η Περίπτωση της Ελλάδος*, Λέκτορας Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Ανακτήθηκε από http://inioxos.gr/wp-content/uploads/2017/11/2_8_Aravosis_Konstantinos.gr_.pdf [10/10/2018].

Βαγιάννη, Ε., Ιωσηφίδης, Θ. & Πετανίδου, Θ. (2003). *Η χρήση της ανάλυσης SWOT στο χωρικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό: Η περίπτωση του οικότουριστικού σχεδιασμού στο Πολιχνίτο Λέσβου*. Μυτιλήνη

Βάλμη Ε., (2013). *Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό: Η περίπτωση της Κέρκυρας*, Πτυχιακή Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξία και Ανάπτυξης, Θεσσαλονίκη.

Βαρβαρέσος Σ., (2005). *Έννοιες, μεγέθη, δομές: Η ελληνική πραγματικότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Βελισσαρίου, Ε. (2016). *Αγροτουρισμός*. Λάρισα: ΤΕΙ Θεσσαλίας-Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων-Εισαγωγή στη Θεωρία του Τουρισμού.

Γεωργοπούλου Ν., (2014). *Εναλλακτικός τουρισμός & Προστασία – Ενημέρωση Τουρίστα-Καταναλωτή*, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Πειραιάς.

Διακομιχάλης Μ., (2009). *Ο θαλάσσιος Τουρισμός και οι Οικονομικές Επιδράσεις του*, Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.

Δόλογλου, Ν. (2017). *Αγροτουρισμός/Τουρισμός στην Ύπαιθρο, με έμφαση στις εναλλακτικές δομές φιλοξενίας με διάσπαρτα δωμάτια/κατοικίες εντός χωριού*. Αθήνα: Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet-Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Δούση Ε., (2017). *Κλιματική Αλλαγή*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Δούση Ε., (2018). *Η κλιματική διπλωματία πριν και μετά τη Συμφωνία των Παρισίων*. Ομιλία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Ηγουμενάκης, Ν.Γ. & Κραβαρίτης, Κ.Ν. (2004). *Τουρισμός-Βασικές Έννοιες*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Θωίδου, Ε. (2012). *Στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός σε περίοδο κρίσης: Η περίπτωση των Μητροπολιτικών περιοχών*.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Καλιφιώτης, Σ., (1976). *Τουριστική Οικονομική*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυροβολάς.

Καμαριώτη Α., (2013). *Η τουριστική ανάπτυξη στο Δήμο Ξυλοκάστρου- Ευρωστίνης*, , Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Κρήτης, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων.

Καραγιάννης, Σ. & Έξαρχος, Γ. (2006). *Τουρισμός: Τουριστική Οικονομία, Ανάπτυξη, Πολιτική*. Ηράκλειο: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας.

Καραμπίκας Π., (2017). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πειραιάς.

Καρτάλης, Κ., Κοκκώσης, Χ., Οικονόμου, Δ., Σανταμούρης, Μ., Αγαθαγγελίδης, Η., Πολύδωρος, Α., Κρομμύδα, Β., Κουτσοπούλου, Α. (2017). *Οι Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στην Ανάπτυξη*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας και Ανάπτυξης.

Κοκκώσης Χ. & Τσάρτας Π., (2001). *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., Γκρίμπα Ε., (2011). *Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Κούγκολος Α., (2007). *Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Μηχανική*, Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.

Λαγός, Δ. Γ., (2005) *Τουριστική Οικονομική*. Αθήνα: Κριτική Α.Ε..

Λαλούμης, Δ., 2015. *Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Κάλλιπος.

Μαμάκου Φ., & Καταζάς Α., (2014). *Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον Ελληνικό τουρισμό*, Πτυχιακή Εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Τμήμα Διοίκησης και Οικονομίας, Κρήτη.

Μαντάς, Ν., 2017. *Θρησκευτικός Τουρισμός*. Αθήνα : Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας - Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μοίρα, Π. (2009). *Θρησκευτικός Τουρισμός*. Αθήνα : Εκδόσεις Interbooks.

Μυλωνόπουλος, Δ. & Μοίρα, Π. (2011). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Τουρισμός*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη .

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (2014). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2015-2019*. Θεσσαλονίκη: Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας-Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής. Η Χαλκιδική μας. Ανακτήθηκε από: <http://halkidiki.pkm.gov.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=332> [01/12/2018].

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Σαρτζετάκης, Ε. & Καρατζόγλου, Β., (2011). «Οικονομικές και φυσικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό» στο Οικονομικές, Κοινωνικές και Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στην Ελλάδα, Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής (ΕΜΕΚΑ), Τράπεζα της Ελλάδος.

Σολομώντος Ρ., (2014). *Η πρόκληση της κλιματικής αλλαγής και η αντιμετώπισή της: Διεθνές Πλαίσιο, Ευρωπαϊκή Πολιτική και Περιφερειακές Στρατηγικές*, Ερευνητική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξία και Ανάπτυξης, Θεσσαλονίκη.

Σχιζας, Γ., 1998. *Ο Άλλος Τουρισμός*. Αθήνα : Εναλλακτικές εκδόσεις /Ουτοπία .

Τράπεζα της Ελλάδος (2014). *Ελληνικός τουρισμός και κλιματική αλλαγή: Πολιτικές προσαρμογείς και νέα στρατηγική ανάπτυξη*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος (2011). *Σενάρια ανθρωπογενούς παρέμβασης στην κλιματική αλλαγή και τα προγράμματα prudence και ensembles*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος (2011). *Οικονομικές και φυσικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον κλάδο του τουρισμού*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος (2011). *Μεταβολές στάθμης της θάλασσας επιπτώσεις στον τουρισμό*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τσουμαλάκος Σ., (2016). *Παράκτιες Μεσογειακές Μητροπόλεις: Πολιτικές και Εφαρμογές για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή*, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξία Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Βόλος.

Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας (2018). Περιβάλλον-Πρόγραμμα LIFE 2014-2020 Ανακτήθηκε από: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=468> [02/12/2018].

Χλέπας Ι., (2018). *Αποτίμηση των διεθνών διασκέψεων για την κλιματική αλλαγή*. Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Brewerton, P. & Millward, L. (2001). *Organizational research methods*. London: Sage.

Endler C., Oehler K. & Matzarakis A., (2010). Vertical gradient of climate change and climate tourism conditions in the Black Forest. *Int J Biometeorol* 54, 45-61.

Davoudi, S. (2009). *Framing the role of spatial planning in climate change*. Electronic working paper No 43, GURU.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Davoudi, S., Crawford, J. and Mehmood, A. (2009). *Planning for climate change strategies for mitigation and adaptation for spatial planners*. London: Earthscan.

European Commission (2018). *CLIMATE-ADAPT: ένα νέο μέσο για τη χάραξη πολιτικής σχετικά με τη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή*. Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-309_el.htm [Πρόσβαση 02/12/2018].

Gounopoulos D., Petmezas D., Santamaria D. (2012), *Forecasting Tourist Arrivals in Greece and the Impact of Macroeconomic Shocks from the Countries of Tourists Origin*. Annals of Tourism Research Vol39, Issue 2.

Halsnæs, K., and Laursen, N.V.(2009). *Climate Change Vulnerability: A New Threat to Poverty Alleviation in Developing Countries*, , 2009, In: Davoudi, S., Crawford, J., and Mehmood, A. (eds), “Planning for climate change: Strategies for mitigation and adaptation for spatial planners”, Earthscan, London UK, 2009.

Hamilton J. & Tol. R.(2004), *The impact of climate change on tourism and recreation*. Working Paper FNU-5.

Hamilton J. & Tol R. (2007). *The impact of climate change on tourism in Germany, the UK and Ireland: a simulation study*. Regional Environmental Change 7, 161-172.

Hamilton J., Maddison D. & Tol R. (2005). *Effects of climate change on international tourism*. Climate Research (Clim Res) 29, 245-254.

Haughton, G., and Hunter, C. (2003). *Sustainable Cities*. Routledge, London.

Harriet Bulkeley, P. N. (2010). *Governing Climate Change, Global Institutions* . Routledge

Heltberg, R., P.B. Siegel, Jorgensen, S.L., (2009). *Addressing human vulnerability to climate change: Toward a “no-regrets” approach*. Global Environmental Change, 19, 89-99.

IPCC Working Group (2014). *Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change, UNEP*.

IPCC Working Group (2014). *Climate Change 2014: Synthesis Reports, UNEP*.

IPCC Working Group (2014). *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects, UNEP*.

IPCC Working Group (2014). *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part B: Regional Aspects, UNEP*.

ICOMOS (1997). *ICOMOS Charter for Cultural Tourism*. ICOMOS.

INSETE (2014). *Marketing Plan Τουριστικού Προϊόντος - Κεντρική Μακεδονία - Οδικός Χάρτης 2015-2020*. Αθήνα : INSETE.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

INSETE (2018). Διαθέσιμο στο: <http://www.insete.gr/el-gr/Dashboard/%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%A3%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B1> [Πρόσβαση 01/12/2018]

Karampas, Th. V. (2013). *Modeling of climate change impacts on coastal flooding/erosion, ports and coastal defense structures. 1st EWaS-MED International Conference, "Improving Efficiency of Water Systems in a Changing natural and financial Environment, Thessaloniki – Greece.*

Karachalis, N. (2012). *City center neighborhoods, Culture-led regeneration and the role of Branding: the case of Psiri in Athens.* Utrecht: International Place Branding Conference.

Manaktola, K. & Jauhari, V., (2007). *Exploring consumer attitude and behaviour towards green practices in the lodging industry in India.* International Journal of Contemporary Hospitality Management, 19(5), 364-377.

Mathieson, A., & Wall, G., (1982). *Tourism: Economic, physical, and social impacts.* London, New York: Longman

McKinsey & Company (2012). *Greece 10 years ahead. Defining Greece's new growth model and strategy.* Athens.

McIntosh, R. & Goeldner, C. (1990). *Tourism, Principles, Philosophies.* New York: Wiley New York.

Moreno A. (2010), *Climate Change and Tourism. Impacts and Vulnerability in Coastal Europe.* MAASTRICHT, Datawyse, Universitaire Pers Maastricht.

Owen A. and Hanley N. (2004). *The Economics of Climate Change.* New York & London: Routledge.

Plan Blue, UNEP (2014). *Mediterranean strategy for sustainable development 2016-2025: Investing in environmental sustainability to achieve social and economic development.* Plan Blue UNEP.

Scott D., Stefan Gossling S. & Hall M., (2012). International tourism and climate change. *WIREs Clim Change*, 3:213–232.

Scott D., McBoyle G. (2001), 'Using a "tourism climate index" to examine the implications of climate change for climate as a tourism resource', Adaption and Impacts Research Group, Environment Canada, Canada

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Reeve, K. & Kingston, R. (2014). *Green Works for Climate Resilience: A Guide to Community Planning for Climate Change*. Washington DC: National Wildlife Federation.

Repapis, C.C., C.M. Philandras, P.D. Kalabokas, P. Zanis and C.S. Zerefos (2007), *Is then last years abrupt warming in the National Observatory of Athens records a climatechange manifestation?* Global Nest, 9(2), 107-16.

Shinnar R., Citro F. (2007), *Solar thermal energy: the forgotten energy source*. Technology in Society 29, 261-270.

Sookram S., 2009. *The Impact of Climate Change on the Tourism Sector in Selected Caribbean Countries*. ECLAC: Caribbean Development Report 2: 204–44.

UNEP. (2009). *A Case for Climate Neutrality - Case Studies on Moving Towards a Low Carbon Economy*. Hirsch, T. (writer), Nuttall, N. et al (eds.). Nairobi, Kenya: UNEP), and the UNEP Climate Neutral Network DCPI.

UNDP - United Nations Development Programme. (2010). *Mapping Climate Change: Vulnerability and impact scenarios-A guidebook for sub-national planners*. New York: United Nations Development Programme. WTO-UNEP-WMO (2008). *Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges*.

UN-Habitat, (2014). *Planning for Climate Change: a strategic, values-based approach for urban planner*. UNON, Publishing Services Section, Nairobi.

WTO-UNEP-WMO (2008). *Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges*.

Θεσμικό πλαίσιο

ΦΕΚ 117/Α/2002 *Κύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο στη Σύμβαση- πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος*.

ΦΕΚ 154/Α/2003 *Έγκριση εθνικού προγράμματος μείωσης εκπομπών αερίων φαινομένου του θερμοκηπίου (2000-2010) σύμφωνα με το άρθρο τρίτο (παράγραφος 3) του Ν. 3017/2002 (ΦΕΚ Α' 117)*.

ΦΕΚ 218/Β/2004 *Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Κεντρικής Μακεδονίας*.

Ν. 3017/2002 *Κύρωση της τροποποίησης της Ντόχα στο Πρωτόκολλο του Κιότο στη Σύμβαση – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος*.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Ν. 3851/2010 *Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.*

Ν. 4399/2016 *Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας - Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις.*

Ν. 4414/2016 *Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης - Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις*

Φιλμογραφία

Αυγερόπουλος Γιώργος (2007). *49 λέξεις για το χιόνι*. Σενάριο: Γιώργος Αυγερόπουλος. Αθήνα: Εξάντας.

Αυγερόπουλος Γιώργος (2010). *Όταν βυθίζεται ο κόσμος*. Σενάριο: Γιώργος Αυγερόπουλος. Αθήνα: Εξάντας.

Αυγερόπουλος Γιώργος (2011). *Αναμέτρηση στη στέγη του κόσμου*. Σενάριο: Γιώργος Αυγερόπουλος. Αθήνα: Εξάντας.

Benh Zeitlin (2012). *Beast of the southern wild*. Σενάριο: Lucy Alibor, Benh Zeitlin. ΗΠΑ: Παραγωγή: Cinereach, The department of motion pictures, Court 13 pictures.

Joon-ho Bong (2013). *Snowpiercer*. Σενάριο: Joon-ho Bong, Kelly Masterson. Νότια Κορέα: Παραγωγή: Snowpiercer, Moho film, Opus Pictures.

Christopher Nolan (2014). *Interstellar*. Σενάριο: Jonathan Nolan and Christopher Nolan. ΗΠΑ: Παραγωγή: Paramant pictures, Warner bros, Legendary entertainment.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 1: Βιομηχανική Επανάσταση και το φαινόμενο του θερμοκηπίου*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 2: Πλανητική υπερθέρμανση και καιρικά φαινόμενα*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 3: Δεν υπάρχει νερό μονάχα φως*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 4: Ο καλύτερος ελληνικός υδροβιότοπος είναι φράγμα*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 5: Ελληνική Βιοποικιλότητα και κλιματική αλλαγή*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 6: Αλλαγές και έγιναν και γίνονται*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 7,8:Κτηνοτροφία στην ξηρά και στη θάλασσα*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 9: Μπλε επανάσταση*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 10:Γεωργία και κλιματική αλλαγή στην Ελλάδα*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 11: Ελληνική Γεωργία*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 12: Το έδαφος που καλλιεργείται πεθαίνει*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

Θεοδωρόπουλος Δημήτρης (2015). *Κλιματική αλλαγή: Επεισόδιο 13: Μετακινήσεις πληθυσμών*. Σενάριο: Ν. Σ. Μάργαρης. Αθήνα: Παραγωγή Εύδηλος για την ΕΡΤ.

National Geographic (2016). *Before the Flood*. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής: National Geographic.

Jelf Orlowski (2017). *Chasing Coral*. Σενάριο: Davis Coombe, Vickie Curtis. ΗΠΑ: Παραγωγή: Argent pictures, Code blue foundation, Earth sense foundation.

Bonni Cohen and Jon Shenk (2017). *An inconvenient sequel: truth to power*. Σενάριο: Al Gore. ΗΠΑ: Παραγωγή: Actual films, Participant media.

Διαδικτυακές πηγές

Στέφανος Ν., (2016). *Οι πρόσφυγες κλιματικής αλλαγής στο Μπαγκλαντές: Πως το περιβάλλον εκδικείται την ανθρωπότητα*. Διαθέσιμο στο URL:

http://www.huffingtonpost.gr/2016/01/20/klimatiki-alagi-probal-rashid_n_9015562.html .

Πρόσβαση στις 28/11/2017.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Climate change: How do we know? Διαθέσιμο στο URL: <https://climate.nasa.gov/evidence/> . Πρόσβαση στις 28/03/2018.

Climate Change Top on Caricom Agenda. Διαθέσιμο στο URL: <https://www.telesurtv.net/english/news/Climate-Change-Top-on-Caricom-Agenda-20180226-0016.html> . Πρόσβαση στις 28/03/2018.

The Mediterranean at Climate Change COP 22: Time for Action! Διαθέσιμο στο URL: <http://planbleu.org/en/mediterranean-climate-change-cop-22-time-action> . Πρόσβαση στις 28/11/2017.

What Is Climate Change? Διαθέσιμο στο URL: <https://www.nasa.gov/audience/forstudents/k-4/stories/nasa-knows/what-is-climate-change-k4.html> . Πρόσβαση στις 28/03/2018.

Ο καιρός στη Χαλκιδική. Διαθέσιμο στο URL: <https://yachts.holiday/el/πληροφορίες/κλίμα-ελλάδα/καιρός-χαλκιδική/> Πρόσβαση στις 07/01/2019.

Νέα έρευνα καταρρίπτει τα χειρότερα σενάρια για την κλιματική αλλαγή, (2018). Διαθέσιμο στο URL: <http://www.kathimerini.gr/943859/article/epikairothta/kosmos/nea-ereyna-katarriptei-ta-xeirotera-senaria-gia-thn-klimatikh-allagh>. Πρόσβαση στις 07/01/2019.

Εργαστήριο διαχείρισης αποβλήτων- Αντικατάστασή/ Επαναχρησιμοποίηση. Διαθέσιμο στο URL: <http://www1.aegean.gr/environment/eda/envirohelp/greece/bestpractices/5%20R/Reusing.html> Πρόσβαση στις 07/01/2019.

Ανεμογεννήτριες: Γιατί αντιστέκονται οι κάτοικοι και τις ποθούν οι εργολάβοι; (2017) Διαθέσιμο στο URL: <https://info-war.gr/anemogennitries-giati-antistekonte-i-katiki-ke-tis-pothoun-i-ergolavi/> Πρόσβαση στις 08/01/2019

Φωτοβολταϊκά πάρκα- Διασυνδεδεμένα συστήματα, (2012). Διαθέσιμο στο URL: <http://www.selasenergy.gr/interconnected.php> Πρόσβαση στις 08/01/2019.

Μηχανική Α.Ε., λειτουργία και συντήρηση, (2015). Διαθέσιμο στο URL: <http://www.miper.gr/el/node/169> Πρόσβαση στις 08/01/2019.

Περιφερειακή ενότητα ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ, (2013). Διαθέσιμο στο URL: <https://www.kallikratis.org/perifereiaki-enotita-chalkidikis/> . Πρόσβαση στις 10/02/2019

Πρωτόκολλο του Κιότο. Διαθέσιμο στο URL: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=443&language=el-GR> . Πρόσβαση στις 10/04/2019

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Γκουρτσιλίδου Μ., (2017). Οι δέκα χώρες που "σκοτώνει" η ατμοσφαιρική ρύπανση.

Διαθέσιμο στο URL: <https://www.businessnews.gr/article/89521/oi-deka-hores-poy-skotonei-i-atmosfairiki-rypansi>. Πρόσβαση στις 04/05/2019.

Παλαιολόγος Ι., (2015). Ύστατη ευκαιρία για το κλίμα στο Παρίσι. Διαθέσιμο στο URL:

<http://www.kathimerini.gr/841213/article/epikairothta/kosmos/ystath-eykairia-gia-to-klima-sto-parisi>. Πρόσβαση στις 06/06/2019

Η πρόοδος της ΕΕ προς τους στόχους της για την κλιματική αλλαγή (infographic), (2018).

Διαθέσιμο στο URL:

<http://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/priorities/klimatiki-allagi/20180706STO07407/i-proodos-tis-ee-pros-tous-stochous-tis-gia-tin-klimatiki-allagi-infographic>. Πρόσβαση στις 06/06/2019.

<https://www.dw.com/en/is-germany-losing-its-role-model-status-on-climate/a-41431186>

Sustainable Development of Tourism, (2005). Διαθέσιμο στο URL: <https://sdt.unwto.org/content/about-us-5> . Πρόσβαση στις 06/06/2019

GHG data from UNFCCC. Διαθέσιμο στο URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/transparency-and-reporting/greenhouse-gas-data/ghg-data-unfccc/ghg-data-from-unfccc> . Πρόσβαση στις 23/06/2019.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

*ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ
ΑΛΛΑΓΗ.*

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΙΟΣ

**Διπλωματική εργασία με θέμα Τουρισμός
και κλιματική αλλαγή. Η περίπτωση της
Χαλκιδικής.**

Ερωτηματολόγιο για τον τουρισμό και την κλιματική αλλαγή.

ΜΕΡΟΣ Α΄

1) Είδος καταλύματος

Α) Ξενοδοχείο

Β) Boutique Hotel

Γ) Ενοικιαζόμενα δωμάτια

Δ) Διαμερίσματα

2) Πότε ξεκίνησε η λειτουργία της μονάδας;

3) Ονομασία ξενοδοχειακής μονάδας;

4) Περιοχή που βρίσκεται η ξενοδοχειακή μονάδα;

5) Σε πόση απόσταση βρίσκεται από τη θάλασσα;

6) Από πόσα κτίρια αποτελείται η ξενοδοχειακή μονάδα;

7) Ποιος είναι ο αριθμός δωματίων/ διαμερισμάτων;

8) Ποιος είναι ο αριθμός κλινών;

9) Ποιος είναι ο αριθμός της μέσης πληρότητας της μονάδας σας κατά τους θερινούς μήνες;

ΜΕΡΟΣ Β΄

1) Πιστεύετε ότι η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τον τουρισμό;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

2) Πιστεύετε ότι μακροπρόθεσμα θα μειωθεί ο τουρισμός της περιοχής λόγω της κλιματικής αλλαγής;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

3) Έχετε παρατηρήσει:

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
Αύξηση της μέσης στάθμης της θάλασσας					
Αύξηση της θερμοκρασίας					
Αύξηση της ξηρασίας					
Έντονες αλλαγές στο κλίμα της περιοχής					
Ακραία καιρικά φαινόμενα					
Μείωση των φυσικών πόρων					
Μείωση των ατμοσφαιρικών κατακρημνίσεων					
Διάβρωση των ακτών					
Αλλαγή στο τοπίο					
Συχνές πυρκαγιές στην ευρύτερη περιοχή					

ΜΕΡΟΣ Γ΄

1) Η ξενοδοχειακή μονάδα λαμβάνει υπόψη της αρχές της αειφορίας και της βιωσιμότητας;

i) Ναι

ii) Όχι

2) Κάνετε ανακύκλωση στην ξενοδοχειακή σας μονάδα;

i) Ναι

ii) Όχι

3) Διαθέτετε κάποιο οικολογικό χαρακτηριστικό στο ξενοδοχείο σας;

i) Ναι

ii) Όχι

Αν ναι, ποιο είναι αυτό;

4) Διαθέτετε κάποιο σύστημα εξοικονόμησης ενέργειας;

i) Ναι

ii) Όχι

Αν ναι, ποιο είναι αυτό;

5) Ελέγχετε την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας,

i) Ναι

ii) Όχι

Αν ναι, με ποιο τρόπο;

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

ΜΕΡΟΣ Δ΄

Υποθέσατε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει επιχορήγηση στον Δήμο οπού ανήκει η ξενοδοχειακή μονάδα, με σκοπό τις συλλογικές δράσεις των ξενοδοχείων της περιοχής, έτσι ώστε να προστατευτεί ο τουρισμός της περιοχής. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι 3 αποτελεσματικότερες δράσεις;

A)

B)

Γ)

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Πίνακες από την ανάλυση του ερωτηματολογίου

Πίνακας 7.4.2: Μέρος Α' ερωτηματολογίου

ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	
Ξενοδοχείο	20
Boutique Hotel	2
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	1
Διαμερίσματα	3

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	
1ο ΠΟΔΙ	14
2ο ΠΟΔΙ	12

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	
1 - 50	11
51 - 100	8
ΠΑΝΩ ΑΠΌ 100	6

ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΌ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ	
10 -50 m	6
51 - 100 m	4
ΠΑΝΩ ΑΠΌ 100	6
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΑΛΙΑ	10

ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΘΕΡΙΝΟΥΣ ΜΗΝΕΣ	
80-90%	4
90-100%	22

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.4.3: Μέρος Β' ερωτηματολογίου

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
Αύξηση της μέσης στάθμης της θάλασσας		4	8	14	
Αύξηση της θερμοκρασίας	1	6	11	8	
Αύξηση της ξηρασίας	2	11	13		
Έντονες αλλαγές στο κλίμα της περιοχής	6	6	8	7	
Ακραία καιρικά φαινόμενα	1	13	12		
Μείωση των φυσικών πόρων	9	4	13		
Μείωση των ατμοσφαιρικών κατακρημνίσεων	13	15			
Διάβρωση των ακτών	6	19			
Αλλαγή στο τοπίο	8	16			
Συχνές πυρκαγιές στην ευρύτερη περιοχή		10	4	1	

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
	6	10	10	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α.: Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στην Ελλάδα.. Η περίπτωση της Χαλκιδικής.

Πίνακας 7.4.4: Μέρος Γ' ερωτηματολογίου

ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΜΟΝΑΔΑ		
	ΝΑΙ	ΌΧΙ
ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	26	
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ	24	2
ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	23	3
ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	21	5

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 7.4.5: Μέρος Δ' ερωτηματολογίου

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΛΑΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	26
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	15
ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ	3
ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	7
ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΚΠΟΜΠΩΝ CO ₂	12
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ	2

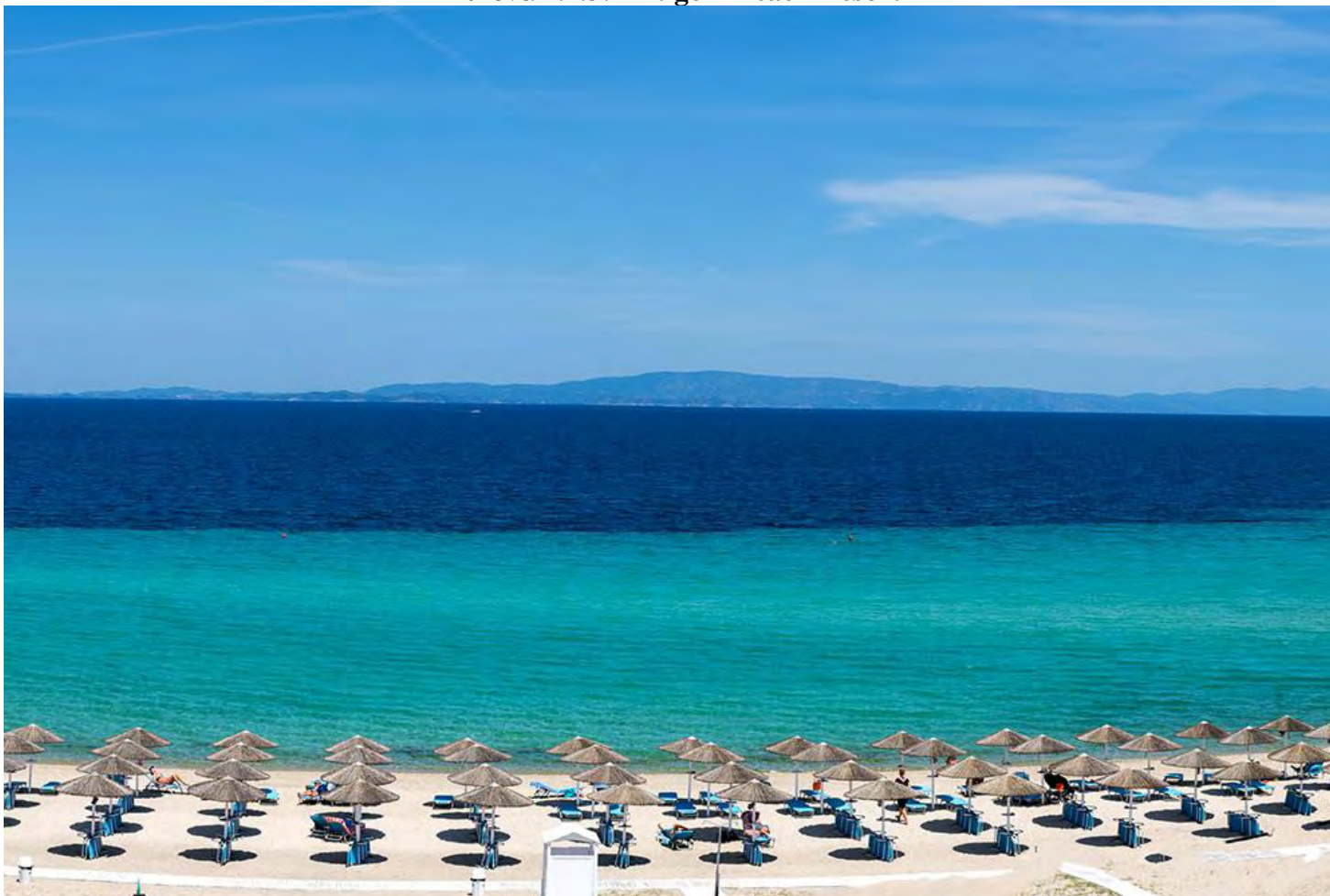
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Εικόνα 7.2.2: Alia Palace Luxury Hotels and Villas

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/aliapalacehotelvillas.el.html>

Εικόνα 7.2.3: Antigoni Beach Resort

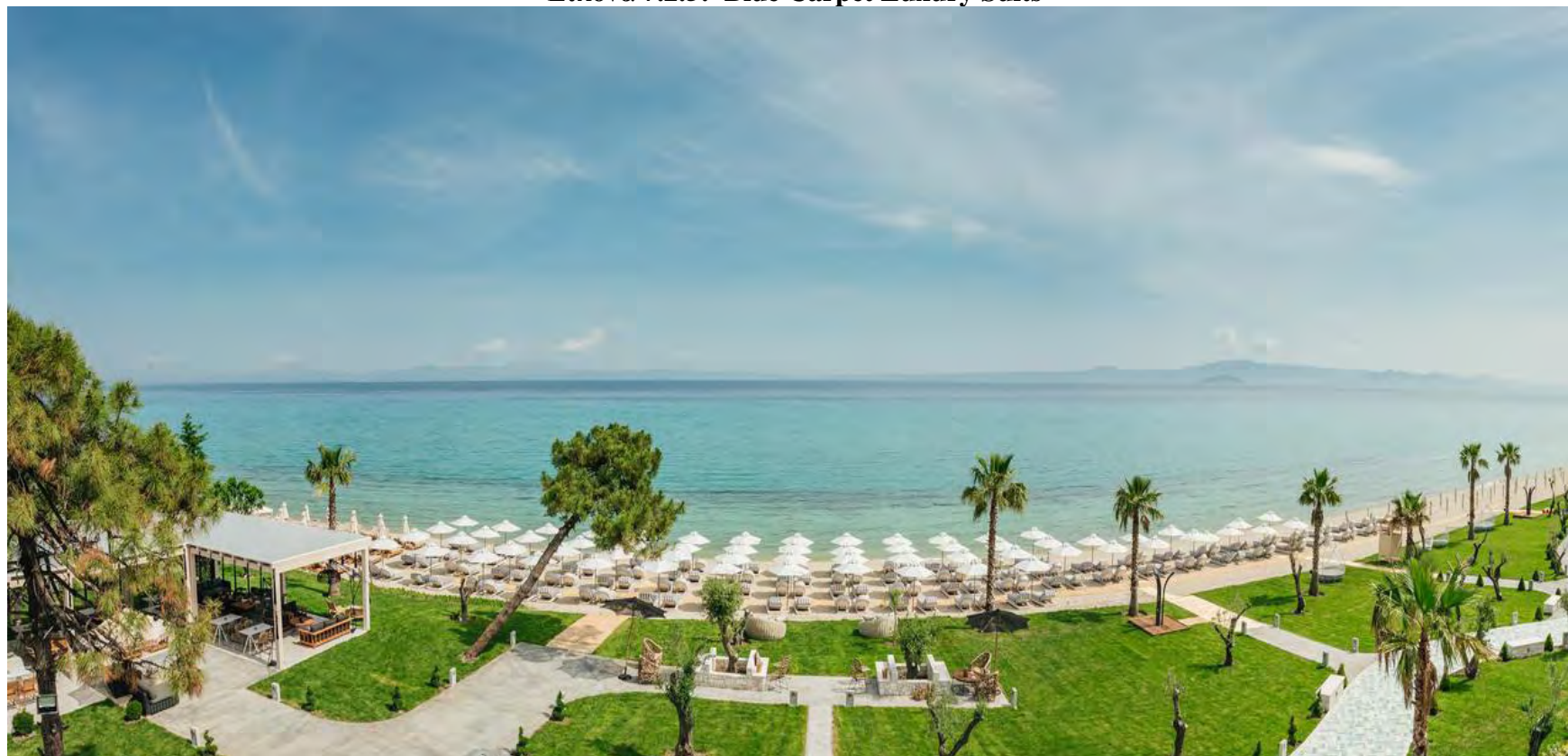
Πηγή: <https://www.antigonibeach.gr/el/>

Εικόνα 7.2.4: Apanemia by Flegra Hotels

Πηγή: <https://apanemia-apartments.com/el/gallery-apanemia-apartments/>

Εικόνα 7.2.5: Blue Carpet Luxury Suits

Πηγή: <http://www.bluecarpetsuits.gr/>

Εικόνα 7.2.6: Coral Blue Beach Hotel

Πηγή: <http://www.google.gr>

Εικόνα 7.2.7: Cronwell Resort Serimilia

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/cronwell-resort-serimilia.el.html>

Εικόνα 7.2.8: Danai Beach Resort and Villas

Πηγή: <https://www.danairesort.com/>

Εικόνα 7.2.9: Elani Bay Resort

Πηγή: <https://www.elani-resort.gr/el/gallery>

Εικόνα 7.2.10: Flegra Beach

Πηγή: <https://www.flegrahotels.com/el/καταλύματα-boutique-apartments>

Εικόνα 7.2.11: Flegra Palace Hotel

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/flegra-palace.el.html>

Εικόνα 7.2.12: Glavas Inn Hotel

Πηγή: <https://glavasinn.gr/el/>

Εικόνα 7.2.13: Grecotel Pella Beach

Πηγή: <https://www.pellabeach.com/hotel-at-a-glance.html>

Εικόνα 7.2.14: Hanioti Grandotel Hotel

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/hanioti-grandotel.el.html>

Εικόνα 7.2.15: Lagomandra Hotel and Spa

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/lagomandra.el.html>

Εικόνα 7.2.16: Maidonette Allegro

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/paschos.el.html>

Εικόνα 7.2.17: Petrino Suits Hotel

Πηγή: <https://www.petrino-hotel.gr/el/hotel>

Εικόνα 7.2.18: Philoxenia Hotel

Πηγή: <https://www.philoxenianet.gr/>

Εικόνα 7.2.19: Royalty Suits Seaside

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/royalty-suits.el.html>

Εικόνα 7.2.20: Sani Resort

Πηγή: https://www.sani-resort.com/el_GR/our-hotels/sani-beach-hotel

Εικόνα 7.2.21: Skion Palace Beach Hotel

Πηγή: <https://www.booking.com/hotel/gr/skion-palace.el.html#>